

Ruzsán

BÉLYEG

*Írta:
Lóránt Lőrincz*

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

**FILETÉLIATÖRTÉNETI
FORRÁSKIADÁS**

**Közreadja:
KÁNTÁS BALÁZS**

LÓRÁNT MIHÁLY

A BÉLYEG

FILATÉLIATÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁS

Az eredetileg 1925-ben megjelent
filatéliatörténeti forrást elektronikusan közreadja
és a bevezetőt írta:

Kántás Balázs

HUNGARICA ELECTRONICA
BUDAPEST
2024

ÁLTALÁNOS ELŐSZÓ EGY FILATÉLIATÖRTÉNETI FORRÁSKIADÁSHOZ A BÉLYEGEKRŐL ÉS A BÉLYEGGYŰJTÉS ÉRTELMÉRŐL

A bélyeggyűjtés kétségtelenül máig az egyik legnagyobb változatosságot, szellemi és esztétikai élményt kínáló értelmiségi hobbitevékenységek közé tartozik annak ellenére, hogy az utóbbi évtizedekben mind idehaza, mind a nemzetközi szinten kétségtelenül veszített a népszerűségéből. Ez még akkor is így van, ha világunk gyors fejlődése, digitalizációja és automatizációja a bélyeget, ezt a hagyományosan papíralapú dokumentum/irat-/aprónyomtatvány-típust is új társadalmi kontextusba helyezi, új fajtáinak megjelenését idézi elő, és új társadalmi, hivatali és kulturális funkciókat kölcsönöz neki. Az 1840-től máig megjelent mintegy 600 ezer bélyeg (és számtalan egyéb filatéliai tárgy, elsónapi boríték, levelezőlap, képeslap stb.) motívumokban gazdag, távoli országok történelmébe, hagyományaiba és kultúrájába betekintést engedő világa szinte kimeríthetetlen, és többek között az a csodálatos benne, hogy az újabb és újabb kibocsátások révén folyamatosan bővül. Az eredetileg kizárólag postai bérmentesítésre szolgáló, apró, színes, grafikai ábrát tartalmazó értékpapírok állami és magán postaszolgálatok általi folyamatos kibocsátása mára elsősorban inkább a gyűjtői igényeket szolgálja ki, új és új, sokszor egyre hivalkodóbb és formabontóbb grafikai tartalommal a hivatali okmányfunkció, postai bérmentesítés helyett. Gyűjtésével, történetének, motívumainak és nyomdai, technikai előállításának tanulmányozásával pedig önálló történeti segédtudomány, a filatélia foglalkozik.¹

A bélyeggyűjtés alapvetően a postabélyegek gyűjtésével foglalkozó tevékenységet jelöli. A bélyeggyűjtésen belül a (görög szavakból képzett) filatélia kifejezés a postai díjak és hatóságok fiskális bevételeinek elszámolása céljából készített postai és

¹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010.

illetékbélyegek, valamint a hozzájuk kapcsolható tárgyak, mint például bélyeggel ellátott borítékok, csomagok, bélyeggel ellátott okiratok gyűjtésére korlátozódik. A további számos egyéb bélyegfajta (pl. a tagdíj, vagy a reklámbélyegek) az ún. parafilatéliával foglalkozók érdeklődésének tárgya. Az első postai bélyeg a Penny Black volt, melyet Angliában adtak ki 1840-ben. Az ifjú Viktória brit királynőt ábrázolta, s a szélei nem voltak perforálva, emiatt ollóval kellett kivágni az ívből.

A bélyeg mint értékpapír a 19. század első felében jelent meg. Nagy-Britanniában a 19. század elejére már annyira zavarossá vált a levelek és egyéb küldemények kézbesítéséért fizetendő díjak rendszere, és annyira magasra emelkedtek a bérmentesítési díjak, hogy a kereskedők és a tehetősebb emberek a posta kikerülésével, magánúton, esetleg felfogadott küldöncökkel juttatták célba leveleiket, ami a királyi posta számára jelentős bevételkiesést okozott. Mivel az újságok kézbesítése kevesebbe került, mint a leveleké, a legélelmesebbek az újságra láthatatlan tintával írt, vagy a cikkekben aláhúzott szavakból összeolvasandó üzeneteket juttattak így célba. Emellett abban az időben a címzettnek kellett a kézbesítésért fizetni, a levél átvételekor. Ezt sokan megtagadták, mert a díj 2-8 penny – ez akkoriban egy szegényebb embernek jelentős összeg volt –, ráadásul külön illetéket kellett fizetni a többoldalas levélért, de még a borítékért is. A legenda szerint az is szokásba jött, hogy egy egyszerű üzenetet már a levélen elhelyezett apró jelekkel is a címzett értésére adtak, így a levél átvétele szükségtelenné vált. Az ilyen esetekben a kézbesítés fáradsága, költsége megtérítetlen maradt a postaszolgálat számára, tehát az állami vállalat ingyen dolgozott.²

A posta természetesen küzdött a pénzügyi válságból való kilábalásért, egyre többen sürgették a posta reformját, az ügy még a brit parlament különbizottsága elé is került. A legígéretesebbnek a falusi tanítóból lett főtisztviselő, Rowland Hill (1795-1879) terve bizonyult, amelyet már 1823-ban kidolgozott. A javaslat szerint ne a címzett, hanem a feladó fizesse a kézbesítés díját, előre. Továbbá drasztikusan egyszerűsíteni kell a díjszabási rendszert, és megfizethetővé csökkenteni a díjakat. 1839 nyarán kísérletképpen

² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

bevezették a távolságtól független 2 pennys díjszabást, majd 1840. január 10-én áttértek az 1 pennys díjra. A reform annyira eredményesnek bizonyult, hogy a kormány a reform további gyakorlati lépéseinek kidolgozásával Hillt bízta meg. Bár a távolságtól független kézbesítési díj Nagy-Britanniában és még számos további országban is újdonságnak számított, Báthory István lengyel király már 1583-ban rendeletben írta elő, hogy a levelekért, tekintet nélkül a címzett lakhelyére, négy lengyel garas fizetendő.³

Megoldandó volt még, hogy a levelekért előre fizetendő díjak lerovása céljából ne legyen szükséges minden alkalommal a postahivatalokat felkeresni. Ennek érdekében készíteni kellett egy nehezen hamisítható értékjegyet, amely a postahivatalokban előre megvásárolható, és amelynek a levélre ragasztásával hitelesen igazolható a postai díj kifizetése. A Times című brit lapban meghirdetett pályázatra mintegy 2700 pályamű érkezett, olykor igen ötletesek, de a zsűri nem talált közöttük igazán megfelelőt. Végül az első bélyeg, a „Penny Black” Henry Corbould grafikus rajzából született, amely William Wyon 1837-ben vert, az ifjú Viktória királynőt ábrázoló emlékérméje alapján készült. Az értékpapírok és bankjegyek nyomásával foglalkozó Perkins, Bacon és Petch cég részére az acélmetszetet Charles Heath és Frederick Heath vésnök készítette.

Rowland Hill feljegyzései szerint a megfelelő papír és festék kiválasztásától kezdve sokféle technikai nehézséggel kellett megküzdeni, de végül 1840. május 1-jén megvásárolhatók lettek az első bélyegek, óriási érdeklődést és forgalmat kiváltva, noha a bélyeg hivatalosan csak május 6-án került forgalomba.⁴

Mulatságos érdekesség, hogy az első bélyeg elkészítői túl jól végezték el a munkájukat. A postahivatalokban a levélre ütött bélyegző egyik célja, hogy regisztrálja a levél felvételének helyét és idejét; a másik, hogy a félig a bélyegre ütött bélyegzőlenyomat lehetetlenné tegye a bélyeg újabb felhasználását egy másik levélen. Nos, a Penny Black első sorozatai olyan jó minőségű nyomatok lettek, hogy a bélyegzőlenyomat lemosható volt róluk anélkül, hogy

³ VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967.

⁴ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

ez a bélyegen meglátszott volna, és így a bélyeget a levélről leáztatva újból felhasználhatták. A problémáról értesülve az újabb bélyegeken már gyengébb minőségű festéket használtak.⁵

A brit kormány és a parlamenti felsőház Rowland Hill érdemeit bőkezűen jutalmazta. A brit állami posta ügyvezető titkára, később főigazgatója lett, 13 360 font sterling jutalmat utaltak ki számára, nemesi rangra emelték, bárói címet kapott, valamint a Bath-érdemrendet, nyugdíjba vonulásakor óriási, húszezer fontos jutalomban és évi kétezer fontos nyugdíjban részesítették. A gazdag jutalmazás érthető, ha figyelembe vesszük, hogy Angliában a postára adott levelek száma az 1838. évi 76 millióról 1864-re 642 millióra nőtt.

A sikeresnek bizonyult ötlet bevezetését követően néhány év múlva más országokban is sor került az első bélyegek kiadására: Svájc, Brazília (1843), Oroszország, Finnország (1845), Amerikai Egyesült Államok (1847), Franciaország, Belgium, Bajorország (1849), Ausztria, Spanyolország, Szászország (1850), Románia (1859).

Ami a postabélyegek magyarországi megjelenését illeti, 1848-ban, a szabadságharc alatt Than Mór festőművész megbízást kapott a Debrecenben működő Kossuth-kormánytól az első magyar bélyeg tervének elkészítésére. A bélyegterv el is készült, azonban a megvalósítás csak a nyomdai előkészítésig juthatott. A forradalom és szabadságharc leverését követően, 1850 és 1867 között Magyarország, mint az Habsburg Birodalom egyik tartománya, az Osztrák Postaigazgatás alá tartozott. 1850. június 1-jén jelent meg az első bélyeg hazánkban. Ez tehát osztrák bélyeg volt, a rajta látható Habsburg kétfejű sas hamarosan az elnyomás jelképévé vált.⁶

Magyarország első bélyegkereskedője a polgári Prückler családból való, a hajadon maradt Prückler Klára (1844-1918) volt;

⁵ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

⁶ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010.

HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig*, Budapest, Pallas Stúdió, 2002.

1876. augusztus 24.-én a Soroksári út 25. szám alatt családi bérházban megnyitotta bélyegkereskedését "Prückler J. C." néven. Később a boltot a IV. kerületi Régi Posta 5. szám alatti palotájába költöztette át. Prückler Klára egyébként régi német származású katolikus polgári család leszármazottja volt, amely Schwarzenbachból, Bodenseekreisből, Baden-Württembergből származik. Édesapja Prückler János (1816-1897), édesanyja Faltenmay Mária (1819-1905) volt.⁷

Az első bélyeggyűjtők az 1860-1870-es években gyerekek és tizenéves fiatalok voltak, és akkoriban a bélyeggyűjtést sok felnőtt gyerekes elfoglaltságnak tartotta. Az 1920-as évek táján az értékes bélyegekről szóló hírverések által megnövekedett a bélyeggyűjtők száma. A postai bélyegek árának gyors emelkedését leginkább annak lehetett tulajdonítani, hogy nagyon kevés idősebb bélyeg maradt meg jó állapotban. A legritkább daraboknak a dupla vagy tripla bélyegek, illetve a bélyegblokkok számítottak.⁸

Az első magyar postabélyeg-sorozatot a Kiegyezés után, 1867. június 1-jén bocsátották ki (2 kr, 3 kr, 5 kr, 10 kr és 15 kr címletben, később 25 kr és 50 kr címletben is). A bélyegeket, itthoni technikai feltételek híján, Bécsben nyomtatták, és az - immár önálló - osztrák posta is használatba vette azokat. Ez sok vitához vezetett, de a mai szakmai konszenzus szerint ez tekintendő az első magyar bélyegsorozatnak.⁹

A magyar állam a kiegyezés után néhány évvel, 1871-ben kezdte meg az önálló bélyegkiadást. Az osztrák postabélyegeket egyébként 1867. június 15-éig, az illetékbélyegeket június 30-ig használhatták fel bérmentesítésre illetve illetékfizetésre. A Magyarországon használt osztrák bélyegek ezért a magyar gyűjtemények részét (is) képezik. A kiegyezés évében a magyar és az osztrák kormány közös postabélyegek kiadásában egyezett meg, amit az osztrák állami nyomda gyártott le. Ezek a bélyegek 1871. július 31-éig voltak felhasználhatók. 1868-ban alakult meg a magyar Állami Nyomda. A bélyegek gyártására való felkészülés éveket vett igénybe, így az első hazai gyártású (illeték)bélyegek gyártását 1870.

⁷ HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig.*

⁸ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

⁹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

október 1-jén kezdték meg és az ezt követő hetekben kerültek forgalomba. Ezeket követték az 1871 májusának elején forgalomba hozott első magyar gyártású (kőnyomatos) postabélyegeket.¹⁰

1874-1881 között a színes számú krajcáros bélyegeket, 1888-1899 között a fekete számú krajcárost és 1900-1913 között a turulos bélyegeket adták ki. 39 év alatt, a hírlapbélyeggel együtt, sok milliárdot. Ezekből, a belföldön bérmentesített levelezőlapokhoz és levelekhez szükséges bélyegek kivételével (mint például a 2, 5 és 10 filléresek), viszonylag kevés maradt fenn. 1881-től a bélyegeket vízjeles papírokra nyomtatták. Az I-es vízjellel indultak és 1913-ban a VII-es vízjelű bélyegek voltak forgalomban. A különböző vízjelállások kigyűjtése, a vízjelhibák, az eltérések, a nyomdahibák és „csinálmányok” sok örömet szereztek a gyűjtőknek. A vízjelek azonosítása nem volt egyszerű feladat, odafigyelést és tapasztalatot igényelt. Ezért a 100-as kötegeket készítőik kezdetben szét sem válogatták vízjel szerint a bélyegeket, így azok vegyesen kerültek a kötegekbe. A bélyegek vízjeles papírra nyomtatása 1962-ben, a XIII-as vízjellel szűnt meg. Szintén nagy odafigyelést igényelt a bélyegek sokféle fogazása, így kezdetben ezek is vegyesen kerültek a kötegekbe.¹¹

A legtöbbben azon ország bélyegeit gyűjtik, ahol élnek, vagy korábban éltek, illetve ismerik azt, beszélik nyelvét. A magyar bélyegeket a világ minden részén gyűjtik. Aki a Magyarországon kiadott bélyegeket gyűjti, arra törekszik, hogy lehetőleg a bélyegkiadás kezdetétől, de legalább 1900-tól, vagy 1913-tól teljes, postatiszta vagy használt bélyeggyűjteménye legyen. Ehhez a legtöbb gyűjtőnek sok évtized kell, és még akkor sem teljes a kollekciója. A magyar bélyegek mellett sokan gyűjtenek külföldit is, például egy vagy több ország minden kiadott bélyegét. Széles tábora van a motívumgyűjtésnek: például a gyűjtő elhatározza, hogy a vasúttal összefüggő, Magyarországon vagy a világon kiadott minden bélyeget gyűjt. Tetszés szerint lehet gyűjteni a bélyegen megjelenő témák bármelyikét, például sport, lepke, ló, kutya, macska, kerékpár, autó, hajó, repülőgép stb. Az úgynevezett bündliben 100 egyforma bélyeg van.¹²

¹⁰ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹¹ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹² NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

Manapság persze a bélyeggyűjtés veszített korábbi - vitathatatlanul nagy - népszerűségéből. A mobilkommunikáció és az elektronikus, internetes levelezés és a közösségimédia-platformok (e-mail, MSN, Skype, Facebook, Messenger, Instagram, stb.) térnyerésével a magánemberek többsége leszokott a kézzel írott levelek küldéséről, ami a bélyegek egyik legjellemzőbb megjelenési formája az emberek életében. A gyors, praktikus mobil és internetes kommunikációhoz képest a papíralapú levelezés hosszadalmas és bizonytalan, ráadásul a küldemény útközben akár el is kallódhat. Emiatt a korsajátosság miatt a bélyeggyűjtők rendszerint az idősebb korosztály tagjai, akik életében a kommunikáció egyik legfontosabb eszközeként a mainál sokkal inkább jelen voltak a bélyegek. Fialatok ma már ritkábban érdeklődnek a bélyegek iránt, mert az ő életükhöz ezek a papír alapú dokumentumok már nem kötődnek annyira.¹³

A gyűjtők azonban még ma is rendszeresen és számottevő mennyiségben vásárolják és mintegy „raktározzák” - többnyire használatlanul - az újonnan megjelenő bélyegeket. A jelenkori bélyegekből a korszerű technológia és minőség-ellenőrzés miatt ráadásul alig kerülnek ki olyan ritkaságok, amelyek hosszú távon értéké válhatnak. Aki tehát manapság esetleg befektetés céljából adná a fejét bélyeggyűjtésre, az elsősorban a postai bevételek növelése érdekében, forgalmi cél helyett pusztán a gyűjtői igényeket kihasználó, és emiatt többnyire öncélú modern bélyegkiadások esetében valószínűleg csalódni fog, míg ennek a csalódásnak az elkerülésére az un. klasszikus bélyegek esetén is csak jelentős időbefektetéssel megszerezhető tudás és megbízható tapasztalat birtokában van esélye. Egy ország filatéliai tudása ugyanakkor nem pusztán öncélú tevékenység, hanem történelmi segédtudomány, mely egyben a nemzeti kultúra része is. A filatélia magasabb szintű művelői a bélyegekről szóló szakirodalom révén ugyanis minden korban a bélyegképek által kifejezett, a társadalom számára fontosnak tekintett kulturális értékeket jelenítik és őrzik meg, valamint adják tovább az utókornak.¹⁴

A bélyeg fogalmát egyébként általános, hétköznapi értelemben leginkább úgy határozhatjuk meg, hogy az nem más, mint postai küldeményekre felragasztható, és azok

¹³ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

¹⁴ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története.*

bérmentesítésére szolgáló, kisméretű, többnyire színes nyomtatású postai értékciikk, állami monopólium alá tartozó értékpapír. A bélyeg funkciója persze lehet még különböző illetékek, államok és különböző szervezetek által kirótt díjak befizetésének igazolása is. Elsődleges feladata mellett a bélyeg képi, illetve szöveges tartalmával a kibocsátó állam kulturális, politikai, társadalmi helyzetéről, történelméről, mindennapi életéről is tájékoztatja használóit és gyűjtőit, hiszen megjelenése óta gyűjtői szenvedély tárgyát képezi. Anyagi értéke mellett, hiszen értékpapír, egyúttal gyakran magas esztétikai, szakmai és történeti értéket is képvisel.

A bélyegek, mint művészi alkotások többféle, lényegében számtalan, de legalábbis nagyon sok módon kategorizálható formában kerülnek a piacra, és ennek köszönhetően meglehetősen sokszínűek, sokfélék, a modern nyomdatechnika megjelenésével pedig kinézetüknek már csak a képzelet szab határokat...¹⁵ A bélyegeket pedig, csak úgy, mint más értékkel bíró, vagy bizonyos jogokat biztosító, papír alapú okmányokat, okiratokat, értékpapírokat, például a pénzt, már a megjelenésük kezdete óta, a 19. század közepétől kezdve hamisítják, ezt pedig a hamisítók jellemzően nyereszkesedési, anyagi haszonszerzési céllal teszik.¹⁶

A filatéliai hamisítványokról érdemes néhány szót szólni, hiszen a bélyeggyűjtés önálló területét képezik. Ezek általában olyan papír alapú entitások, amelyek első látásra pontosan úgy néznek ki, mint a valódi bélyegek, de amelyeket megtévesztés vagy csalás céljából készítettek, hogy a használókkal elhitessék: azok valódiak. Ezek azonosítása a filatélia, a bélyegekkal és a postatörténettel foglalkozó történeti segédtudomány egyik igen nagy szakmai kihívást jelentő ága, a hamisítás tanulmányozása pedig kétségtelenül igen érdekes szakterület, a bélyegszakértők munkája pedig mindig újabb és újabb kihívásokat tartogat.¹⁷

¹⁵ TÓTH Dávid, *A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása*, Magyar Jog, 2019/10.

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1339443>

Letöltés ideje: 2023. október 3.

¹⁶ TÓTH Dávid, *A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása*.

¹⁷ JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok*, Budapest, Hetedhétthár Kiadó, 2010.

Az alább idézett meghatározások nagyrészt megegyeznek a rangos *Scott Standard Postage Stamp Catalogue* című brit filatéliai kiadvány különböző legújabb kiadásainak bevezetőjében is szereplő meghatározásokkal. A filatéliai hamisítvány, hamis bélyeg vagy hamis filatéliai tárgy kifejezést jellemzően a gyűjtők megtévesztésére és a bélyegkibocsátó kormányok megtévesztésére, illetve az államok bélyegkibocsátási monopóliumának kijátszására gyártott bélyegekre használjuk. A hamisítás történhet a bélyegek lepecsételésére, felülnyomásaira, a hozzáadott vagy levágott perforációkra, illetve bélyegtervmódosításokra vonatkozóan is. Gyakran az eredeti bélyegek szolgálnak a hamisítás alapjául, és készül egy eredetileg valódi értékpapírból filatéliai hamisítvány oly módon, hogy a bélyeg külsejét, megjelenését, adattartalmát, a rajta olvasható/látható feliratot vagy képi tartalmat, grafikát megváltoztatják. Előfordul az is, hogy egy tömegbélyeget azzal a szándékkal manipulálnak, hogy az eredeti bélyegkiadás egy ritka változatát, tévnyomatát vagy felülnyomását imitálja, ez által a magas gyűjtői érték látszatát keltve, a gyűjtői társadalmat súlyosan, törvénysértő és etikátlan módon megtévesztve... Gyakran felmerül az a kérdés is, hogy mikor készült egy bélyeg jogszerűen postai használatra, és mikor tekintendő egyáltalán valódinak. Matthew Karanian például a következő irányelvet javasolja ennek megállapítására: a bélyegek akkor valódiak, ha a gyakorlatban is nemzetközileg elismertek, elfogadottak, és ez még akkor is így van, ha ez nincs írásba foglalva például szerződés vagy nemzetközi megállapodás által. Ez egyébként pontosan ugyanaz a nemzetközi jogi elv, amely a nemzetállamok elismerésére is vonatkozik. Egy nemzet akkor válik nemzetállammá, amikor a nemzetközi közösség elkezd nemzetállamként kezelni. Létezik olyan eset is, amikor egy államot a nemzetközi jog nem ismer el teljes egészében, de az általa kibocsátott bélyegeket mégis elfogadják a nemzetközi postaforgalomban. Erre remek példa a vitatott hovatarozású, Örményország és Azerbajdzsán által is követelt, állandó fegyveres konfliktusok által sújtott Hegyi-Karabah de facto állam, amely ugyan nem tagja az Egyetemes Postaegyesületnek, ami egyébként a legitim bélyegkibocsátás egyik nemzetközi alapfeltétele lenne, de a postáját mégis kézbesítik, ez azt bizonyítja, hogy az általa

kibocsátott bélyegek nem hamisítványok, a nemzetközi közösség önálló bélyegkibocsátó entitásként kezeli.¹⁸

A történelem során állami és a magán postaszolgálatok már igen korán kidolgozták a bélyegek védelmét szolgáló eljárásokat. E lépések némelyike hasonló a hamis pénz elleni védelemre használt okmánybiztonsági eljárásokhoz, hiszen a bélyeg a bankjegyhez hasonlóan értékpapír, tulajdonképpen pénz helyettesítésére szolgáló okmány. A főbb eljárások, módszerek a következők:

vízjelek

speciális papír

finom vésés

speciális nyomtatási módszerek

különleges tinta a bélyegzőkhöz

selyemszálak beillesztése a bélyegpapírba

erős nagyítóval vagy mikroszkóppal látható vagy láthatatlan

titkos jelzések, mikrofeliratok

bélyegek újbóli kiadása bizonyos időközönként, esetleg a korábbinál fejlett nyomdai technológiával

Ha a bélyegek még használatlanok, azaz postatiszták, pusztán ránézésre nem lehet megkülönböztetni a filatéliai és a valódi postabélyegeket; az előállításukhoz használt technikák azonosak. Ha azonban a bélyegeken bélyegzőlenyomatok vannak, könnyebben meg lehet különböztetni őket egymástól. A bélyeggyűjtés tárgyát képezi a postakezelési jelekkel ellátott filatéliai tárgyak gyűjtése is, így ezeket is hamisíthatják. Ha egy bélyegen hamisított bélyegző van, akkor az szükségszerűen filatéliai hamisítványnak minősül, ha a bélyeg maga eredeti is, mivel nyilvánvalóan gyűjtőknek való eladásra készült, nem pedig postai küldemény bérmentesítésére, a bérmentesítés és a „futás”, postán való elküldés pedig adott esetben soha nem történt meg. Ha a postai bélyegző valódi, de maga a bélyeg hamis, akkor úgynevezett postai hamisítványról van szó, mivel a hamisítók sokszor valódi bélyegzőket használtak hamisított bélyegek látszólagos érvénytelenítésére, illetve azokat

¹⁸ Matthew KARANIAN, *The Karabagh Story*, American Philatelist, 2000, vol. 114. No. 3.

postaforgalomba kerülve valódi postabélyegzőkkel is érvényteleníthették. A filatéliai forgalomba, bélyeggyűjtőkhöz eljutó postai hamisítványok, amelyek valódi bélyegekként futottak keresztül a postaszolgáltatón, és bérmentesítették általuk, egyébként meglehetősen ritkák, és már ez önmagában is értékessé teszi őket, jelentős gyűjtői értéket képviselnek.¹⁹

A hamis bélyegeket előállító személyek sikere egyébként régebben elsősorban attól függött, hogy a hamis bélyegek kellően nagy mennyiségben készültek-e, és kerülnek-e forgalomba, a fő céljuk pedig az volt, hogy anyagi ráfordításaik megtérüljenek, hiszen a hamis bélyegek előállítása maga is pénzbe került. Jellemző gyakorlat volt, hogy az a személy, aki ezeket a bélyegeket használná, úgy kellett, hogy érezze, hogy jóval alacsonyabb áron vásárolhatja meg őket, mint amennyit egy állami postahivatalban fizetne, és megtévesztik, hogy azt higgye, hogy az általa vásárolt és felhasználni megkísérelt bélyegek valódiak. Ez tette a mindennapi postaforgalomban használt bélyegeket a hamisítási tevékenység elsődleges célpontjává, a másik hamisítási cél pedig, mint fentebb írtam, valamivel később a gyűjtők megtévesztése volt. A bélyeghamisítások felismeréséhez bélyegszakértőkre van szükség.

A jelenleg hatályos magyar büntető törvénykönyvben a bélyeghamisítás önálló, súlyos büntetésekkel fenyegetett bűncselekmény:

*„391. § (1) Aki forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából
a) bélyeget utánoz vagy meghamisít,
b) hamis vagy meghamisított bélyeget megszerez, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,
büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki hamis, meghamisított vagy felhasznált bélyeget valódiként vagy fel nem használtként forgalomba hoz vagy felhasznál.
(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást*

¹⁹ JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok.*

a) különösen nagy vagy azt meghaladó értékű bélyegre, illetve
b) bűnszövetségben
követik el.

(4) A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást kisebb vagy azt el nem érő értékű bélyegre követik el.

(5) E § alkalmazásában

a) bélyeg:

aa) a postabélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták,

ab) a postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas jelzés és a bérmentesítő gép lenyomata, a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás, felírás vagy jelzés, és a nemzetközi válaszdíjszelvény,

ac) a fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták, addig az időpontig, amíg visszaváltására, illetve cseréjére az állam jogszabály alapján köteles,

ad) fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel,

ae) az adó biztosítására szolgáló hatósági jegy, valamint termék minőségének, mennyiségének, egyéb lényeges tulajdonságának bizonyítására szolgáló hatósági jegy,

af) a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordó úrtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét,

b) forgalomba hozatalon a bélyeggyűjtés céljára forgalomba hozást is érteni kell,

c) meghamisításon a bélyegnek gyűjtés célját szolgáló jogosulatlan megváltoztatását is érteni kell.

(6) A külföldi bélyeg a belföldivel azonos védelemben részesül."²⁰

Hamis bélyeget tehát Magyarországon elvileg nem szabad forgalomba hozni, és a törvény védelme kiterjed a postaforgalomban már nem lévő, abból kivont, illetve a külföldi bélyegekre is. Hamisítvány tehát elvileg a magyar gyűjtői piacon nem is tűnhetne fel, mert értékesítése (ha az valódiként történik), súlyos büntetést

²⁰ <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200100.tv>

Letöltés ideje: 2024. augusztus 11.

vonhat maga után. Ugyanakkor – legalábbis értelmezésem szerint, a tévedés jogát fenntartva – nem valósítja meg a bélyeghamisítás tényállását az a cselekmény, ha a hamisítványt vállaltan hamisítványként értékesítik, és az eladó nem állítja azt, hogy az valódi bélyeg. Tudniillik, a hamisítványnak éppen hamisítvány mivolta kölcsönözheti a magas gyűjtői értéket, és mint fentebb már kitértem rá, ismert hamisítványok, hamisítványritkaságok, bélyeghamisítási kuriózumok előfordulnak magángyűjteményekben, és a gyűjtői piacuk is határozottan létezik.²¹

A bélyeg főbb típusai az alábbiak:

Levélbélyeg: az egyszerű bélyeg. Küldeményeken, csomagszállítókon jelzi, hogy mekkora összeggel bérmentesítették a küldeményt.²²

Portóbélyeg: arra szolgál, hogy a hiányos bérmentesítéssel vagy bérmentesítés nélkül feladott postai küldeményeken jelezze a címzett által fizetendő összeget.²³

Hivatalos bélyeg: a hatóságok, hivatalok, közintézmények használják bérmentesítésre.²⁴

Hírlapbélyeg: újságok, folyóiratok kedvezményes bérmentesítésére használják.²⁵

Illetékbélyeg: formai jegyeiben hasonló, de funkciójában eltér az illetékfizetésre használatos értékjegy, az illetékbélyeg. Ennek legismertebb, de csak egyik válfaja az okmánybélyeg, mely a törvényekben meghatározott minden olyan illeték megfizetésére általánosan használható, amelyre nem létezik a bélyegen feltüntetett rendeltetésű saját illetékbélyeg. Az utolsó ilyen, ma már a forgalomból kivont, meghatározott rendeltetésű illetékbélyegfajta a közteherjegy volt, de régebben sok másféle is létezett.²⁶

A bélyeggyűjtés talán legnépszerűbb, legelterjedtebb területe a tematikus filatélia. Tematikus bélyeggyűjtésnek (ennek talán egy

²¹ <http://mystamps.hupont.hu/25/hamisitvanyok>

Letöltés ideje: 2023. október 4.

²² *Bélyeglexikon*, szerk. SURÁNYI László, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.

²³ *Bélyeglexikon*.

²⁴ *Bélyeglexikon*.

²⁵ *Bélyeglexikon*.

²⁶ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*.

szűkebb területét pedig elsősorban Magyarországon motívumgyűjtésnek, illetve motívumfilatéliának – angolul jellemzően *topical philately*, *topical stamp collecting* vagy *thematic stamp collecting*) azt a filatéliai ágat, gyűjtési és érdeklődési területet nevezzük, amikor valaki csak egy témába tartozó bélyegeket gyűjt, illetve tanulmányoz.²⁷ Ide tartozik az eseményfilatélia is, amely évfordulókat, eseményeket (sportesemények, hadi események, születési évfordulók stb.) ábrázoló bélyegek gyűjtését jelenti. A motívumbélyegek először a 19. század végén jelentek meg a világon egy ázsiai brit gyarmaton, és nagyon hamar tudatosan a gyűjtői igények kielégítése céljából kezdték el őket kibocsátani.²⁸ A tematikus filatéliát és a motívumfilatéliát régebben azonos gyűjtési területnek tekintették, mára azonban két önálló, egy tágabb és egy szűkebb filatéliai ágról van szó.²⁹ A kettőt persze olykor nehéz elhatárolni egymástól, azonban a tematikus gyűjtés elvileg valamely (tágabb) témához kapcsolódó bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtését (pl. postatörténet, repüléstörténet, közlekedés stb.) jelenti, tehát a bélyegek tematikus alapon való gyűjtése és tanulmányozása az úgynevezett tematikus filatélia, míg a motívumgyűjtés vagy motívumfilatélia a bélyegábra által megjelenített képre, képi tartalomra korlátozódik – ha például állatokat, vagy még korlátozottabban adott rendszertani csoportba

²⁷ Magyarországon számos jó színvonalú motívumfilatéliai könyv, illetve tematikus kiállítási katalógus megjelent. Például lásd:

ÁCS Imre, *Magyarország hadtörténelme bélyegeken*, Budapest, Honvéd Kiadó, 1998.

Dr. ZOLTÁN János, *Vadászat bélyegeken*, Magánkiadás, Budapest, 2002.

Dr. FORGÓ Béla, *Festmények és grafikák Magyarország bélyegein*, Budapest, MP Press Bt, 2003.

SZABÓ Jenő, *Bélyegrapszódia* [A Bélyegmúzeum zenét és zeneszerzőket megjelenítő bélyegekből készült, tematikus bélyegkiállításának katalógusa], Budapest, Bélyegmúzeum, 2015.

²⁸ Kathleen WUNDERLY, *North Borneo 1894 Stamps. Legitimately Scorned or Real Works of Art?*.

<https://www.linns.com/news/world-stamps-postal-history/north-borneo-1894-stamps-scorned-or-praised.html>

Letöltés ideje: 2023. november 26.

²⁹ BÁNÁS Artúr, „Hol tart valójában a tematikus filatélia?“, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

tartozó állatokat, növényeket, bizonyos típusú járműveket stb. megjelenítő bélyegeket gyűjtünk és tanulmányozunk, akkor tulajdonképpen motívumfilatelisták vagyunk.³⁰ A motívum alapon történő bélyeggyűjtés témái nyilván lehetnek állatok, növények, híres emberek, közlekedési eszközök, képzőművészeti alkotások, néprajzi csoportok és viseletek, vagy akár épületek és tájak is.³¹ A lehetőségek a bélyegek egyre több mindenre kiterjedő képi tartalmával együtt szinte végtelenek, a nagy mennyiségű megjelent bélyeg és bélyegváltozat okán pedig mindenképpen ajánlatos, hogy aki gyűjtésükre adja a fejét, az valamilyen módon, akár kibocsátó országra korlátozva, akár időszakra szorítkozva, akár tematikus, akár ezen belül motívumalapon behatárolja gyűjtői hobbijának területét.³²

A tematikus alapú, illetve szűkebben a motívum alapon történő gyűjtés majdnem egyidős a magával bélyeg történetével. Amikor a 19. század végén a posták emberek portréi, címerek és egyéb egyszínű bélyegek kiadása helyett inkább színes, tematikus bélyegek kiadása mellett döntöttek, és a bélyegek külleme, grafikai tartalma, képi elemei egyre változatosabbá és színesebbé váltak, és egyre jobban elterjedt a tematikus gyűjtés és a motívumgyűjtés. Az 1920-as évek végén a szemlélet kellően elfogadottá vált,³³ és ez a bélyeggyűjtési ág a bélyegszakkönyvekben, filatéliai kiadványokban is egyre gyakrabban jelent meg, mint a filatélia egyre inkább önálló és egyre többek által igen nagyra értékelt területe.³⁴ A Nemzetközi Filatéliai Szövetség (Fédération Internationale de Philatélie, FIP), a

³⁰ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145-154.

³¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 36-37.

Illetve: DABÓCZY András - GLATZ István - NAGY László - Dr. SZÖRÉNYI Miklós - VAS István, *A bélyeggyűjtés kézikönyve*, Budapest, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, 2004.

³² BÁNÁS Artúr, „Hol tart valójában a tematikus filatélia?”, *Bélyegvilág*, 2018/3, 6.

³³ Lásd a magyar szakirodalomban bővebben például: HAJDU Endre, *Bélyeggyűjtés*, Budapest, Medicina Kiadó, 1970, 60-64.

³⁴ Lásd bővebben: NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*, Budapest, Kossuth Kiadó Zrt., 2010, 145-154.

bélyeggyűjtők legrangosabb nemzetközi szervezete ugyanakkor mára csak a tágabb értelemben vett tematikus filatéliát (angolul: *topical philately* vagy *thematic philately*, franciául: *philatélie thématique*, németül viszont: *Motivphilatelie* vagy *thematische Philatelie*, a két kifejezés nagyjából ugyanazt jelenti) filatéliát ismeri el önálló versenyszakágként, csak és kizárólag motívumalapú filatéliai anyaggal nem is igazán lehet nemzetközi bélyegkiállításokra benevezni. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség, a FIP értelemszerűen maga is fenntart egy tematikus szakbizottságot. A rangos nemzetközi szakmai szervezet honlapján az alábbi definíció olvasható:

„A tematikus filatélia olyan bélyegek és egyéb filatéliai tárgyak gyűjtése, amelyek egy témát illusztrálnak, dolgoznak fel: madarak, foci, történelem, művészet, életmód, fák stb. A téma (theme) kifejezésnek itt dinamikus jelentése van, amely a gyűjtő általi személyes kidolgozását jelenti, aki egy teljes történetet épít az adott téma köré.

Valaha a bélyeggyűjtemények egy ország vagy országcsoport bélyegeiből álltak. A bélyegeket általában a kibocsátás dátumának sorrendjében mutatták be. Ez ma már nincs így. A tematikus gyűjtemény a lehető legszélesebb körű filatéliai anyagból áll, a postigazgatások lehető legszélesebb köréből, mindenféle időbeli megkötés nélkül. Minden egyes kiválasztott tételnek kapcsolódnia kell a témához, és azokat legmegfelelőbb sorrendben kell elrendezni, hogy elmeséeljék a történetet.

A történet vázolata tervként (plan) kerül bemutatásra, amely a téma kialakulásának lépéseit mutatja be. A terv hasonló egy könyv tartalomjegyzékéhez, és általában fejezetek és alfejezetek szerint szerveződik, amelyek láthatóvá teszik a történet logikus folyását egy világos és következetes szál mentén.”³⁵

Ebből a rangos nemzetközi szakmai szervezet által meghatározott definícióból is látszik, hogy a tematikus filatélia egy tágabb,

³⁵ *What is Thematic Philately?*. A Nemzetközi Filatéliai Szövetség honlapja. <http://www.fipthematicphilately.org/what.html>
Letöltés ideje: 2023. december 16.

komplexebb, a gyűjtők számára nagyobb kreativitást és szellemi mozgásteret, egyúttal nagyobb kihívást jelentő keretet, sőt, inkább egész keretrendszerként jelent, míg a motívumfilatélia leginkább azonos bélyegábrát tartalmazó bélyegek gyűjtését (és tanulmányozását) jelenti, és inkább az adott filatéliai tárgy szűkebb vizuális, grafikai tartalomra koncentrál, nem pedig annyira az egyes filatéliai tárgyak közötti lehetséges, komplex tematikai kapcsolatokra. Míg a tematikus filatélia versenyszakág, addig a motívumfilatélia, mondhatjuk akár némi leértékeléssel, leginkább egy szűkebb gyűjtési területet jelent. A professzionális, bélyegkiállításokon is induló bélyeggyűjtők jellemzően a tematikus filatéliát ismerik el inkább, a motívumgyűjtést pedig sokan egy kevésbé komplex területnek gondolják. A motívumgyűjtemények a gyűjtők szorgalmas munkája és kreativitása által ugyanakkor fokozatosan tematikus gyűjteményekké bővíthetők, és az egyszerűbbtől az összetettebb tartalom felé haladva több lépésben fejleszthetők. Ezzel együtt művelődéstörténeti szempontból nyilván mindkét megközelítés igen érdekes lehet.³⁶

Ha már szó esett a tematikus filatéliáról, mint a bélyeggyűjtés talán legnépszerűbb és legelterjedtebb területéről, mindenképpen muszáj néhány mondatot szólnunk a postatörténeti gyűjtési területről is, amely a filatéliának ugyancsak egy igen elterjedt, és rendkívül érdekes szegmense, nem utolsósorban pedig a nemzetközi bélyegkiállítások rangos, elit versenyszakága is egyben. A postatörténeti gyűjtési mód esetében nem egy vagy több bélyegkiadás teljes gyűjtése a cél, hanem a választott postatörténeti korszak bélyegkiadás-, levélbélyegzész-, kezelés-, szállítás- és bérmentesítési módjainak változásait és az ezekhez kapcsolódó dokumentumoknak a vizsgálatát és gyűjtését foglalja magában. A postatörténeti gyűjtési mód esetén igen nagy jelentősége van az úgynevezett futott, vagyis postakezelési folyamaton átesett leveleknek és egyéb küldeményeknek, mert az bizonyítja minden kétséget kizáróan a tárgyalt postatörténeti korszak az előzőhöz viszonyított helyzetét. A postatörténeti dokumentumok ugyanakkor nem csupán futott levelek, hanem a gyűjtési területhez tartoznak a díjjegyes nyomtatványok, ostajarat-

³⁶ NIKODÉM Gabriella - SZABÓ Jenő, *A magyar bélyeg története*.

kimutatások, óralevelek, szállítólevelek, feladóvények, korabeli postai rendeletek stb. Az igen nagy változatosságot és kreativitást engedő, önálló postatörténeti bélyegkiállítási osztály kiállítási anyagai rendszerint állami, helye vagy magánposták által szállított postatörténeti dokumentumokból állnak. Egy postatörténeti kiállítási gyűjtemény használt borítékokat és leveleket, használt postai díjjegyeseket, használt postai bélyegeket és egyéb postai dokumentumokat tartalmaz, amelyeket a postatörténet bármely aspektusának kifejtésére irányuló kiegyensúlyozott terv szerint választanak ki, írnak le és rendeznek el. Ezek a kiállítási gyűjtemények általában hangsúlyt fektetnek a díjszabásra, útvonalra, szabályokra, postai jelölésekre, használatokra és egyéb postai szempontokra, szolgáltatásokra, funkciókra és tevékenységekre, melyek kapcsolatban vannak a postaszolgálat fejlődésének történetével.³⁷

A bélyeggyűjtés egy másik nagy és igen érdekes, viszonylag újonnan felfedezett területe a fiskális filatélia vagy pénzügyi filatélia, amely tulajdonképpen a pénzügyi bélyegek, okmány- és illetékbélyegek gyűjtését jelenti. A *Bélyeglexikon* szerint az illetékbélyeg és bizonyos esetekben az okmánybélyeg nem más, mint a pénzügyi bélyegek egyik fajtája, mely olyan állami jövedelem (illeték) befizetésének igazolására van rendszeresítve, amelyért az állam bizonyos szolgáltatást végez. Ennek a nem postaforgalmi, bár bizonyos kivételes esetekben akár postai bérmentesítésre is használt értékcikkeknek a besorolásában és elnevezésében a különböző bélyegkatalógusok nyilván nem egységesek, ahogyan országonként is eltérő hagyományai vannak az illetékbélyegek kiadásának és használatának. Az okmánybélyeg ezen belül az okirati illeték lerovására szolgál, tehát hivatalos irat állami/hatósági hitelesítésének a megfizetését igazolja, és egyúttal az okirat hitelességét és érvényességét is tanúsítja. Nagy-Britanniában és a Brit Gyarmatbirodalomban például sokáig ugyanaz a bélyegfajta használható volt mind postai bérmentesítésre, mind pedig illetékek

³⁷ *Bélyeglexikon*.

Valamint: A MABÉOSZ Postatörténeti Szakosztályának irányelvei.
https://www.mabeosz.hu/sites/default/files/attachment/FIP_PH_Guidelines_2022_HU_0.pdf

Letöltés ideje: 2024. augusztus 10.

és kisebb adók megfizetésének igazolására, az ilyen „vegyes” használatú bélyegeken pedig jellemzően POSTAGE AND REVENUE (posta és illeték) felirat volt olvasható. A *Bélyeglexikon* mára kissé elavult véleménye szerint ugyanakkor az okmány- és illetékbélyegek gyűjtése és tanulmányozása nem annyira a filatélia, mint inkább annak határterülete, a bélyeghez hasonló, de postai bérmentesítésre nem alkalmas tárgyakkal, nyomtatványokkal foglalkozó parafilatália tárgykörébe tartozik.³⁸ Ennek ugyanakkor gyökeresen ellentmond, hogy a Nemzetközi Filatéliai Szövetség a pénzügyi bélyegek gyűjtését ma mára önálló, rangos versenyszályként ismeri el.³⁹ Magyar filatéliatörténeti érdekesség ugyanakkor, hogy az okmány- és illetékbélyegek éppen a közelmúltban, 2023-ban kerültek kivezetésre, az okirati illetékek pedig a magyar közigazgatásban immár elektronikus úton fizetendők...

Gyűjteni a filatelisták többsége szerint olyan dokumentumokat érdemes, amelyek postai bérmentesítésre elméletileg valóban alkalmasak. Azért használom az *elméletileg* határozószót, mert egyes kevésbé fejlett, főként afrikai, kevésbé bizonyos ázsiai országokban gyakori jelenség, és elsősorban a gyűjtőket megcélzó motívum- és tematikus bélyegeket érinti az úgynevezett *fantombélyeg-kiadás*, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki,⁴⁰ hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők, nyomdai vállalkozások, cégek tevékenysége által.⁴¹ Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, már ha valaki

³⁸ *Bélyeglexikon*, 346-347.

³⁹ Lásd bővebben: SZÚCS Károly, *Pénzügyi filatélia. Kézikönyv és katalógus*, Budapest, Magyar Filatéliai Tudományos Társaság, 2017.

⁴⁰ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008, 58-59.

⁴¹ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

bérmentesítésre próbálná meg használni.⁴² A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknek, illegális bélyegeknek ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a valódi postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.⁴³

Ugyanakkor a professzionális magyar bélyegszakértők körében mindazonáltal van egy kimondott egyetértés, viszonylag egységes szakmai álláspont a filatéliai hamisítványokat illetően: nem a hamisítványt kell ismerni, hanem az eredeti bélyeg jellemzőit – minden ettől való eltérés hamisítvány, még ha eredeti bélyeg szolgált az alapjául. Elsősorban az eredeti bélyeg a fontos tehát, és ami attól eltér, az hamisítványnak minősítendő. Ebből fakad az a sajnálatos filatéliai tény is, hogy magyar nyelvű szakirodalma a bélyeghamisításoknak szinte nincs is...

A hamisításhoz hasonló jelenséggel találkozunk a fentebb említett fantombélyegek esetében. A filatéliában ugyanis fantombélyegnek (is) nevezzük az olyan bélyegkibocsátásokat, amelyeket nem létező államok nevében, vagy éppenséggel létező államok nevével visszaélve adnak ki, üzleti vagy propagandacélból – e bélyegszerű entitásokat nevezik még fantáziabélyegnek, Cinderella-(Hamupipőke-)bélyegnek, illegális bélyegnek, álbélyegnek, és sokféleképpen... Főként afrikai és ázsiai országokban gyakori jelenség a fantombélyeg-kiadás, amely azt jelenti, hogy bár egy adott bélyegkiadáson szerepel államjelzés és névérték, azt nem feltétlenül az adott állam kormányzatának vagy postaszolgálatának megbízásából vagy engedélyével nyomtatják ki, hanem elsődlegesen gyűjtői igények kielégítésére, profitszerzés céljából hozzák létre, és kerül forgalomba bizonyos piaci szereplők,

⁴² James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

⁴³ James MACKAY, *Bélyegek és bélyeggyűjtés*, 58-59.

cégek tevékenysége által. Ebből kifolyólag pedig lehetséges, hogy az adott bélyeg szigorú filatéliai és postajogi értelemben csupán bélyegnek látszik, de a nemzetközi postaforgalomban nem feltétlenül fogadnák el, ha valaki bérmentesítésre próbálná meg használni. Hogy lehet-e valamit hamisítani, ami eredetileg nem is létezik, fogós kérdés, ám a konzervatívabb filatelisták általában a fantombélyegeket is egyfajta hamisítványnak szokták tekinteni, hiszen azok alapvetően a gyűjtők megtévesztése céljából azt a látszatot keltik, hogy valódi, postajogi értelemben érvényes, küldemények bérmentesítésére alkalmas értékjegyek. A kétes legitimitású bélyegkiadásoknak, fantombélyegeknél, illegális bélyegeknél ugyanakkor mára maguknak is jelentős gyűjtői piacuk van, és mivel az egyre inkább digitálissá váló világban, az elektronikus kommunikáció és az automatizált postakezelés korában már a hivatalos, többnyire valamilyen állami monopólium alá tartozó bélyegkiadás is egyre inkább a gyűjtői igények kielégítését, a kormányzatok és postaszolgálatok ily módon történő profitszerzését, nem pedig a postai bérmentesítést, a küldemények célba juttatási díjának megfizetését és ennek igazolását szolgálja, a legitim és illegitim bélyegkiadásokat is egyre nehezebb elhatárolni, megkülönböztetni egymástól.⁴⁴

A fantombélyegeket, illegális bélyegeket, álbélyegeket, egy állam nevében magánszemélyek/cégek nevében kibocsátott, kétes legitimitással rendelkező bélyegeket külön csoportját alkották a 20. századi filatéliatörténet során az úgynevezett Dúne-bélyegeket, amelyek neve (angolul: Dunes) a filatéliában a mai Egyesült Arab Emírátságok egykor önálló tagállamaiban gyártott postai értékjegyekre utal. Az 1960-as években és az 1970-es évek elején nagy mennyiségben nyomtatott bélyegeket ma már többnyire szinte értéktelenek. Az emírátságok sokáig voltak brit gyarmatok. Nagy-Britannia irányította az egykori Szerződéses Államok névre hallgató arab államcsoport külkapcsolatait (az 1892-es kizárólagossági szerződés eredményeként), beleértve a postaszolgálatot is (a korlátozott szuverenitással rendelkező arab államok nem voltak tagjai az Egyetemes Postaegyesületnek). Az ugyancsak brit uralom alatt működő indiai kormány 1941-ben nyitotta meg első

⁴⁴ James MACKAY, *Bélyegeket és bélyeggyűjtés*, 58-59.

postahivatalát Dubajban, amelynek működését 1948-ban a British Postal Agencies, a Brit Postaszolgálat (General Post Office) leányvállalata vette át. 1963-ban Nagy-Britannia végül átengedte a postaszolgálatok irányítását a Szerződéses Államok arab uralkodóinak, a Brit Gyarmatbirodalom lassan felbomlott, és ezek az államok is önállósulni kezdtek. Egy amerikai filatéliai vállalkozó, bizonyos Finbar Kenny meglátta ugyanakkor meglátta a haszonszerzés lehetőségét, és jó üzletnek gondolta, a bélyegeket jelentet meg az arab emirátusok nevében, elsődlegesen az ekkoriban igen jól jövedelmező gyűjtői piacra szánva azokat. 1964-ben üzletet is kötött az éppen pénzsűkében lévő Adzsmán arab emirátussal, a kormányzat pedig egyszerűen koncesszióba adta neki a helyi bélyegek kibocsátásának jogát. Kennynek az ilyen üzleti megállapodások lassan a szakterületévé váltak: 1964-ben Fudzseira arab emirátus uralkodójával is ugyanilyen megállapodást kötött, ám a Cook-szigetek kormányával folytatott gyanús üzletei miatt végül vesztegetési ügybe keveredett az Amerikai Egyesült Államokban. A szóban forgó kétes legitimitású bélyegek gazdag és változatos illusztrációkat tartalmaztak a gyűjtők igényeinek kielégítése céljából, ám nem kapcsolódtak különösebben az arab emirátusok kultúrájához, ahol elvileg kibocsátották őket. Megjelent például úrkutatás vagy tokiói olimpiai játékok tematikájú bélyegsor is. Umm Al-Quawain emirátus nevében kibocsátásra került továbbá egy brit uralkodókat ábrázoló bélyegsor, illetve egy téli olimpiai játékok tematikájú bélyegkiadás is. Mivel ironikus módon az emirátus területén a nyári hőmérséklet elérte az 50 Celsius-fokot, ezek a névleges kibocsátó államhoz semmilyen módon nem kapcsolódó bélyegek együttesen „Dunes” néven váltak ismerték. A Szerződéses Államok, későbbi Egyesült Arab Emirátusok „illegális”, tehát valójában nem a kibocsátó ország postaszolgálatától, és nem elsősorban postai bérmentesítés céljából kibocsátott bélyegek között ugyanakkor olyan dekoratív darabok is akadnak, amelyek a térség kultúrájához legalább valóban kötődő tevéket ábrázolnak. E gyűjtői célú bélyegek kibocsátása rövid távon igen jelentős bevételt hozott az arab emirátusok számára, azonban olyan nagy számban, és annyira nyíltan a profitszerzés szándékával jelentek meg, hogy végül a legtöbb rangos nemzetközi katalógus a jó részüket nem is tartja nyilván. Hogy ezek a bélyegek egyáltalán a filatélia

tárgykörébe tartoznak-e, vagy inkább parafilatéliai entitások, azon lehet vitatkozni, hiszen valószínűleg nem postai bérmentesítés céljából jelentek meg, és talán postai küldeményeken soha egyetlen példány sem futott belőlük...⁴⁵

Természetesen ugyanakkor vannak az illegális bélyegkiadások kiszűrésére nemzetközi kezdeményezések. Ezek közül a legfontosabb és legsikeresebb valószínűleg az Egyetemes Postaegyesület (UPU) és a Filatélia Fejlesztéséért Világszövetség (World Association for the Development of Philately = WADP) közös projektje, a WADP Numbering System adatbázis, amely elvileg 2002 óta regisztrálja az UPU tagállamai által legitim körülmények között kibocsátott, nemzetközi postaforgalomban elfogadott, bérmentesítésre valóban alkalmas bélyegkiadásokat, és egy folyamatosan frissített, bárki által elérhető elektronikus katalógust tesz közzé a honlapján.⁴⁶ Ugyanakkor sajnos, az Egyetemes Postaegyesület nem minden tagállamának postaszolgálatára vesz részt a projektben és az adatbázis fejlesztésében, főként a kevésbé fejlett országok vonakodnak frissen kibocsátott bélyegeik jegyzékét frissíteni, aktualizálni. Ebből kifolyólag, ha egy bélyeg szerepel a WADP Stamp Numbering adatbázisban, akkor biztos, hogy legitim kiadásról van szó, ugyanakkor ha egy filatéliai dokumentum nem szerepel a WSN katalógusban, még egyáltalán nem biztos, hogy esetében feltétlenül fantombélyeg-kiadással állunk szemben. A különbségtétel a legális és illegális bélyegkiadások között tehát sok esetben nehéz feladat, a filatelistáknak pedig bizonyos államok bélyegei esetében több szempontot is tüzetesen meg kell vizsgálniuk, hogy eldönthessék, filatéliai vagy parafilatéliai dokumentumokkal van-e dolguk. Természetesen a nem legitim körülmények között megjelent (ál)bélyegek között is akadhatnak dekoratív, érdekes és esztétikailag értékes darabok, hiszen grafikai tartalmuk nagyon változatos, a gyűjtőknek azonban illik tisztában lenni vele, hogy postai bérmentesítésre nem használhatók, és bélyegkiállításokon nem szerepeltethetők.

⁴⁵ Dűne-bélyegek - Angol nyelvű Wikipédia-szócikk.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Dunes_\(stamps\)#cite_ref-7](https://en.wikipedia.org/wiki/Dunes_(stamps)#cite_ref-7) Letöltés ideje: 2023. december 23.

⁴⁶ <https://www.wnsstamps.post/en/stamps-search>

Letöltés ideje: 2024. április 29.

A bélyeg mellett, hogy művészeti, egészen pontosan iparművészeti, sokszorosított kisgrafikai műalkotás, egyúttal elsődleges történeti forrás is, amely a kibocsátó ország művészetét, történelmét, természeti és kulturális adottságait. Forrástani szempontból a vizuális történeti források csoportjába tartozik, ahová még egyébként az alábbi dokumentumtípusok sorolhatók: festmények, falfestmények, rajzok, vázlatok, rézkarcok, nyomatok, karikatúrák, fényképek, plakátok, bélyegek, bankjegyek. Mint történeti forrás, a bélyeg is többnyire olyan képi ábrázolást tartalmaz, jelenít meg, amely adott történeti korszak gondolkodásmódjának, esztétikájának és szimbólumrendszerének a megértését, esetleg egy adott esemény, személy, közhangulat érzelmi, politikai, társadalmi, művészeti megjelenítését adja vissza, ily módon pedig hozzájárul a történelem több nézőpontból történő, multiperspektivista megértéséhez.⁴⁷

Mivel a bélyeg mindig adott kormányzat postaszolgálatára által kibocsátott értékjegy és vizuális dokumentum, halmozottan igaz rá, hogy segít megérteni az adott kibocsátó állam és korszak politikatörténetének összetett eseményeit, és körültekintő elemzéssel, értelmezéssel adott esetben sokkal többet árul el a történeti múltról, mint azt akár a történész, akár a laikus szemlélő elsőre gondolhatnánk. Nem véletlenül hangsúlyozandó mindenütt az az állítás, mely szerint a filatélia nem csupán egy hobbi, magánszemélyek által űzött gyűjtőszenvédély, hanem bizony a címertanhoz, pecséttanhoz, oklevéltanhoz stb. hasonlóan egy önálló történeti segédtudomány, amelynek megvannak a maga sajátos szakmai szabályai. A bélyegek ily módon pedig nem csupán a művészettörténet tárgykörébe tartoznak, mint esztétikai értéket hordozó, iparművészeti műalkotásként felfogható aprónyomtatványok, hanem bizony, az írott forrásokhoz hasonlóan a történettudomány számára is kiemelkedően érdekesek lehetnek.⁴⁸

A vizuális történeti források, így a bélyegek is, adott esetben a történészi elemzés, értelmezés kiemelkedően fontos tárgyát képezhetik, hiszen olyan jól látható és befogadható dokumentumok,

⁴⁷ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*, in *Bevezetés a történettudományba és a történelemkutatás módszereibe*, szerk. KEREPESZKI Róbert – SCHRECK Katalin, Pécs, Kronosz Kiadó, 2024, 171-182.

⁴⁸ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*.

amelyek nagyban segíthetik a múlt jobban elképzelhetővé és átélhetővé válását. Egyfelől a bélyegek szolgálhatnak az írott források kiegészítéseként, másfelől, keletkezési helyüktől, idejüktől és támájuktól, ábrájuktól, annak összetettségétől és valóságreferenciáitól függően akár teljesen önálló forrásértékkel is rendelkezhetnek. Más történeti forrásokhoz hasonlóan ugyanakkor értelmezésükkor a bélyegeket is kontextualizálni és körültekintően elemezni szükséges, hiszen állami kibocsátású értékjegyekről lévén szó, esztétikai értékük mellett halmozottan elmondható róluk, hogy igen sok esetben propaganda- és emlékezetpolitikai célokat szolgálnak, és a postai bérmentesítés lehetővé tétele mellett egy adott kormányzati múlt- vagy jelenértelmezés minél több állampolgár részére történő eljuttatása is a feladatuk.⁴⁹ A 21. században ugyanakkor a bölcsészettudományok talán lassan eljutnak oda, hogy a bélyegeket ne csupán postai értékjegyekként kezeljék, hanem a történettudomány, a művészettörténet és a tágabb értelemben vett kultúratudomány által elemzésre érdemes művészeti, politikai és történelmi dokumentumokként tanulmányozzák a maguk komplexitásában...⁵⁰

FELHASZNÁLT IRODALOM

BÁN Willy, *A magyar postabélyegek adattára*, Budapest, A Hungária Bélyeggyűjtő Köre, 1943.

A bélyeggyűjtés kézikönyve. Útmutató a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége bélyeggyűjtő köreinek vezetői részére; összeáll. VAS István, szerk. SOMOGYI Tamás, Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége, Bp., 2004.

A magyar bélyegek kézikönyve, szerk. SURÁNYI László - VISNYOVSKI Gábor - VÁRKONYI Judit, Budapest, Gondolat Kiadó, 1986.

⁴⁹ SCHRECK Katalin, *Vizuális források*.

⁵⁰ Lásd bővebben: *Philatelie als Kulturwissenschaft*, szerk. Dirk NAGUSCHEWSKI - Detlev SCHÖTTKER, Berlin, Kulturverlag Kadmos, 2019.

A magyar bélyegek monográfiája 1. Általános rész, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László - VÁRADI Imre, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1965.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-I.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 2. Az osztrák posta Magyarországon, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László - VÁRADI Imre, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1966.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-II.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 3. Magyar klasszikus bélyegek és postai bérmentesítés 1867-1899, szerk. NÉVI Pál - STEINER László - SURÁNYI László, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1968.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-III.pdf>

A magyar bélyegek monográfiája 4. Magyar postabélyegek és a postai bérmentesítés 1900-1944, Budapest, Közlekedési Dokumentációs Vállalat, 1971.

<http://www.mafitt.hu/projects/monograph/MBM-IV.pdf>

A magyar bélyeggyűjtés kis kézikönyve; összeáll. KOPRÉ József; szerzői, Keszthely, 1944.

BÁNÁS Artúr, *„Hol tart valójában a tematikus filatélia?”*, Bélyegvilág, 2018/3, 6.

Bélyeglexikon, szerk. SURÁNYI László, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.

Bevezetés a történettudományba és a történelemkutatás módszereibe, szerk. KEREPESZKI Róbert - SCHRECK Katalin, Pécs, Kronosz Kiadó, 2024.

ERŐSS Tamás - PUKLER Antal - SEBESTYÉN Imre, *Filatéliai kiskaté*, Novadat, Győr, 2019.

ID. GAZDA István, *A bélyeg világtörténetéből. Utazás a filatélia klasszikusai között. CD-melléklettel.* Budapest, Magyar Tudománytörténeti Intézet 2015.

Otton GROSS - Kazimierz GRYŻEWSKI, *A bélyegegek világa*, Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó, 1984.

HORVÁTH Károly, *A magyar bélyeg története a kezdetektől a 19. század végéig*, Budapest, Pallas Stúdió, 2002.

JÉKI László, *Hamisítók, hamisítványok*, Budapest, Hetedhétthár Kiadó, 2010.

LÉGRÁDI Dezső, *A bélyeggyűjtés*, Bélyegtudakozó Központ, Budapest, 1942.

LÓRÁNT Mihály, *A bélyeg*, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat, Budapest, 1925.

James MACKAY, *Bélyegegek és bélyeggyűjtés*, ford. HARSÁNYI Luca - IGNÁCZ Krisztián, Budapest, Kossuth Kiadó, 2008.

Magyar bélyegkülönlegességek kézikönyve, szerk. MADARÁSZ Gyula, MABÉOSZ, Budapest, 1956.

Philatelie als Kulturwissenschaft, szerk. Dirk NAGUSCHEWSKI - Detlev SCHÖTTKER, Berlin, Kulturverlag Kadmos, 2019.

SÍPOS Józsefné, *A magyar posta függetlenné válásának története és az 1867. évi első magyar bélyegkiadás*, MABÉOSZ, Budapest, 1982.

SZABÓ Zoltán, *A százéves levélbélyeg. 54 képen 342 bélyeg fényképével*, Kis Akadémia, Budapest, 1941.

SZABÓ-ANTAL Jenő, *A bélyeggyűjtés abc-je*, Springer Nyomda, Budapest, 1944.

SZÚCS Károly, *Pénzügyi filatélia. Kézikönyv és katalógus*, Budapest, Magyar Filatéliai Tudományos Társaság, 2017.

TÓTH Dávid: A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása, *Magyar Jog*, 2019/10.

<https://szakcikkadatbazis.hu/doc/1339443>

VISNYOVSZKI Gábor, *Bélyegkönyv*, Állami Nyomda, Budapest, 1996.

VAJDA Endre, *A posta története*, Budapest, Közlekedési és Dokumentációs Vállalat, 1967.

Kathleen WUNDERLY, *North Borneo 1894 Stamps. Legitimately Scorned or Real Works of Art?*.

<https://www.linns.com/news/world-stamps-postal-history/north-borneo-1894-stamps-scorned-or-praised.html>

A BÉLYEG

ÍRTA

LÓRÁNT MIHÁLY

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT
KIADÁSA

E · L · Ő · S · Z · Ó

A kommunizmus bukása után a magyar bélyegexportkereskedelem hirtelen erősen fellendült, a külföld igen olcsón vásárolható nálunk és így minden felszínre kerülő bélyegárucikket felszjvott. Ez a »konjunktúra« most van szünőben s dacára ennek — vele egyidőben — a magyar bélyeggyűjtés erőteljes fellendülése tapasztalható.

Teljesen szokatlan jelenség ez. A külföldön ugyanis mindenütt szorosan összefüggött a bélyegexportkereskedelem fellendülése a bélyeggyűjtés fellendülésével. Nálunk azonban beteges jelenség volt a kommün utáni »külföldi nagy kereslet« s okát abban kell keresni, hogy pénzünk devalvációja folytán mindent »igen olcsón tudtunk adni«, ahogy annakidején ezt előszere-tettel mondogatták. E hamis elv alapján azután minden kikerült az országból, az is, amit a magyar gyűjtők ma már megfizet-hetetlen áron igyekeznek — visszaszerezni külföldről.

E kis példát pedig azért említettük fel, hogy éles fénysugár-al viláítsunk bele abba a szükségességbe, amelyből e mű meg-írásának gondolata fakadt. Az említett szokatlan jelenség, a bélyeggyűjtéssel kapcsolatos és belőle folyó olyan dolgokra hívta fel a magyar filatelisták figyelmét, amelyekről eddig, szak-irodalmunkban alig esett szó. Általánosságban tartott kisszámú bélyeggyűjtési szakirodalmunk ugyanis majdnem kizárólag csak a bélyeggyűjtéssel foglalkozik s nem kísérli meg a vele össze-függő, belőle fakadó sőt és az azt megelőző tudományos, ipari és kereskedelmi ismereteket is feltárni.

»A bélyeg«, az első szélesebb körű magyar kísérlet ez irány-ban, gyökereivel mélyen a filatélia talajában, de szertehajló ágai-val elnyúlva mindenfelé, ahonnan a bélyeg — minden vonat-kozásában — táplálkozik. Mint első kísérlet, természetsszerűleg : hézagos és sok tekintetben kiegészítésre szoruló. Hogy példát is említsünk : a magyar bélyeggyűjtés és a magyar bélyegkereske-

delem történetéről írott fejezetek igazi célja tulajdonképpen csak az, hogy rámutasson ezekre a hallatlan fontos, érdekes és rengeteg sok elmélyedő munkát igénylő témakörre, amellyel — teljes részletességgel — eddig nálunk még senki sem foglalkozott. Az államok bélyegkiadási tevékenysége ma, amikor a bélyegek kiadása oly óriási és eddig el sem képzelt mértékben megnövekedett, rendkívül sok fontos adatot tartalmaz mind a nagyközönség, mind a filatelisták számára. A bélyegkiadási tevékenység azonban az egész világon ma van fejlődésének forrongó korában, tehát egyben : leggyorsabban változó korában is s így minden idevonatkozó mai megállapítás talán már holnap — idejét mult. Mire e mű az olvasóhoz kerül, könnyen lehet, hogy már sok új és az itt leszögezetekhez képest változott viszonyok következtek be.

Művem megírásánál forrásaimul szolgáltak : Alexander Bungerz hatalmas munkája, a »Grosses Lexicon der Philatelie«, és igen sok érdekes körülményre hívta fel a figyelmemet *Schlechter* : »Das Postwertzeichen als Kulturdokument« című, éles logikával és ragyogó tollal megírt finom füzet. Ezenkívül, természetesen, több alapos francia és angol bélyegtankönyvet, bélyegtörténelmi művet, speciális monográfiákat forgattam, amelyek azonban java-részt csak adatok gyűjtésére szolgáltak.

A vízjelek ábráját *Székely* Sándor mérnök, lelkes filatelista társam készítette.

Ha könyvem csak kicsiny részesévé is válhat annak a nagy és nemes propagandamunkának, amelyet a filatélia érdekében — elsősorban nemzetnevelő szempontból — ma már az egész világon, minden művelt államban kifejtenek, elértem célomat.

Budapesten, 1925 szeptember havában.

LÓRÁNT MIHÁLY.

Az ismeretes osztályozások szerint *a bélyeggyűjtés is abszolút s egyben tudományos értékű gyűjtési ág*. Az abszolút értéket egyrészt az a hit szolgáltatja, amelyet az államok keltenek az emberekben azzal, hogy hivatalosan értéket tulajdonítanak a bélyegnek, másrészt maguk a bélyeggyűjtők: az, hogy ők anyagi ellenértékeket nyújtanak a bélyegéért; a tudományos értéket pedig az a hatalmas kutató, feldolgozó irodalmi munka adja meg, amely a filatélia mai rendszerét megalkotta és továbbra is, még fokozottabban fejleszti.

A bélyeggyűjtés a legnemzetközibb gyűjtési ág.

Nálunk még ma is divatos megmosolyogni a bélyeggyűjtőket; ugyanúgy szokásos egészen naiv ellenérveket hozni fel azok védelmére, akik e megmosolyognivaló gyűjtéssel foglalkoznak. Sőt nálunk még divatban van, — ha nem is nagyobb bélyeggyűjtők részéről — hogy eltitkolják vagy mentegetik szenvedélyüket. Pedig a külföld — és itt elsősorban a művelt nyugatot és a tengerentúlt kell érteni — ma már minden tekintetben elismeri a bélyeggyűjtés jogosultságát, minden téren számol annak gazdasági, etikai, tudományos, propagandisztikus erejével és értékével és tudatában van annak, hogy a bélyeggyűjtés ma, szerte a világon, a legelterjedtebb nemzetközi kapcsolatokat teremtő faktor. Hogy állításainkat igazoljuk, adatokat tárunk az olvasó elé.

A bélyeggyűjtők száma ma a világon sok-sok millióra rág. Arról természetesen, hogy pontosan hány bélyeggyűjtő van a világon, nem szolgáltatathatunk adatot, mert ilyen adat egyáltalán nincs. Hozzávetőleges, megfigyeléseken alapuló számokról — amelyeknek azonban egyike sem a mai napról datálódik — tudunk. Ezek szerint a bélyeggyűjtés fejlődése egészen rapszódikus és országonként, sőt városonként nagyon különböző. Vannak helyek, ahol hosszú évtizedek alatt nem kezdett foglalkozni bélyeggyűjtéssel annyi ember, mint ahány más helyen rövid hónapok leforgása alatt megkedvelte a filatéliát.

Tény, hogy *a műveltebb országokban nagyobb számmal gyűjtenek bélyeget, mint a kevésbé művelt államokban*, a kultúra fejlődésével azonban a bélyeggyűjtés mindenütt fejlődésnek indul. A bélyeggyűjtővilág azonban csak azokról a filatelistákról vesz és vehet tudomást, akik tagjai valamely bélyeggyűjtőegyesület-

nek, vagy előfizetői egy-egy bélyegfolyóiratnak, avagy cseréviszonyban állanak ismertebb gyűjtőkkel. Ez a szám, a lakosság számához viszonyítva, az $\frac{1}{10}^0/_{00}$ -tól $7-8\%$ -ig terjedhet, általában az európai államok népességének közel $1-1\frac{1}{2}\%$ -a bélyeggyűjtő. Ha valaki meg akarná rajzolni a világ bélyeggyűjtői eloszlásának térképét, nagy megközelítéssel, a kultúra elterjedtségének térképét kapná meg. Tény, hogy Angliában és gyarmatain, Németországban, Amerikában — mindegyik helyen külön-külön — milliók foglalkoznak bélyeggyűjtéssel. S tekintve, hogy a bélyeggyűjtéssel összefüggő bélyegkereskedelem minden állam számára bélyegexportot és importot is jelent, a filatélia végeredményében oly szoros kapcsolatokat teremt a kulturált milliók között, amihez hasonlót más eszme vagy mozgalom nem idéz elő.

A bélyeggyűjtők egyesületekben tömörülnek. A világ bélyeggyűjtő egyesületeinek összeszámlálása hasonló nehézségekbe ütközik, mint a bélyeggyűjtőké. Tény, hogy már 1856-ban volt bélyeggyűjtő egyesület s hogy ettől kezdve rohamosan szaporodott a számuk. A bélyegegyesületek kultusza a legnagyobb mértékben Németországban fejlődött ki; itt, egy 1920-ból származó kimutató szerint, több mint 200 egyesület működik. Ez a szám azóta tetemesen megnövekedett. Anglia már régen felismerte, hogy bélyeggyűjtő egyesületei és klubjai azok a faktorok, amelyek a bélyegcsere révén a gyarmatok és az anyaország között az összetartás fejlesztésének legfontosabb biztosítékát jelentik. Angliában és gyarmatain — mintegy két év előtről származó összeállítás szerint — közel 400 bélyegegyesület működik. Amerika bélyegegyesületei kifejezetten társadalmi klubok, igen szigorú szabályokkal. Az Egyesült-Államok, Közép- és Dél-Amerika filatelista egyesületeinek száma nem jár messze az ezerhez. Magyarországon — hol pedig a filatélia elterjedtségét egyelőre nem lehet nagyfokúnak mondani — tudunkkal közel húsz bélyegegyesület működik, Budapesten magában hat bélyegegyesület van hivatalosan bejelentve, sőt újabbán a magyar bélyegegyesületeknek egy külön szövetsége is alakult.

A bélyeggyűjtést rengeteg folyóirat propagálja a világon, ezenkívül pedig majdnem minden nagy külföldi és belföldi napilapnak van állandó bélyegrovata. Sajnos, ma még nagy általánosságban az a helyzet, hogy a kissé huzamosabb gazdasági válság következtében több bélyeglap csak kis életkort ér el, dacára a megfelelő érdeklődésnek. A legtöbb bélyeglap német nyelven jelenik meg, sőt a legtöbb bélyegrovat is a német nyelven megjelenő napilapokban van.

A világ összes bélyeggyűjtő-folyóiratainak és bélyegrovatainak száma a tízezer határához közeledik. Ez a szám azonban folytonosan és igen tág keretben változik. Hogy mégis milyen nagyjelentőségű a filatélia szempontjából a bélyeggyűjtő-ujtság, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy ma már igen sok olyan gyűjtő van, aki kifejezetten csak a régi és új bélyeggyűjtő-lapokat gyűjti.

A bélyeggyűjtésnek hihetetlen nagy irodalma fejlődött ki az idők folyamán. Komoly tudományos monográfiák, mélyenjáró szakkönyvek, egész élet munkásságát felölelő lexikonok stb. tízezrei mutatják és bizonyítják azt az élénk eszmecserét, felvilágosító mozgalmat, kutató munkásságot, amelyet a bélyeggyűjtés teremtett. Ma már százakra rúg csak azoknak a könyveknek a száma, amelyek a legkülönbözőbb nyelveken éppen a bélyeggyűjtés irodalmáról íródtak és igen nagy azoknak a száma, akik csupán a bélyeggyűjtés irodalmát gyűjtik. A világon szerte ma már nagyon sok olyan egyesület működik, amely kifejezetten a bélyegirodalom gyűjtőinek érdekeit szolgálja.

A bélyeggyűjtés-céljait szolgáló bélyegkereskedelem ma már annyira szerteágazó és ezervonatkozású, hogy még számadatainak egészen rövidre fogott ismertetésébe sem bocsátkozhatunk bele, mert az is sok-sok oldalt foglalna le. Itt csak azt említjük meg, hogy a világ bélyegcégei között való tájékozódás céljából több olyan könyv látott már napvilágot, amely egyedül azt a célt szolgálja, hogy az érdeklődők megközelítőleg tájékozódni tudjanak a világ sok-sok bélyegcége között. A világ majdnem minden nagyobb városában hivatalos bélyegtőzsdék alakultak, ahol hites alkuszok bonyolítják le az üzleteket, amelyek forgalma több esetben eléri, sőt túlhaladja az értéktőzsdék forgalmát is. Néhány bélyegcég ezrekre rúgó alkalmazottakkal rendelkezik s bizományosainak, megbizottainak a száma az egész világon tízezrekre növekedett. Az egyik híres angol »Directory« szerint a világ legnagyobb bélyegcégeinek a száma tizenegyezerre rúg. Budapesten nemrég is közel 80 iparendélyes bélyegkereskedő működött.

A bélyegalbumok, segédeszközök : lencsék, ragasztópapírok, vízjelkeresők, csipeszek stb. ipara és kereskedelme még újabb ezer és ezer nemzetközi kapcsolatot teremtenek ; mindezek pedig végeredményben megmagyarázzák és megvilágítják a bélyeggyűjtésnek óriási mértékű és fontosságú nemzetközi kapcsolatokat teremtő erejét.

Miért népszerű a bélyeggyűjtés.

A bélyeggyűjtés egyike a legnépszerűbb gyűjtési ágaknak a világon; ezt igazolja óriási elterjedettsége, folytonos, rohamos fejlődése és elképzelhetetlenül könnyű hozzáférhetősége.

A bélyeggyűjtés — mint már az előzőek is igazolják — *kultúra*, rengeteg ismeretet ad és igen kis előismerettel — mondhatnók: minden ismeret nélkül — megmutatja gyönyörűségeit az érdeklődőnek. Aki egy bélyeget eltesz, azzal a céllal, hogy azt gyűjteni fogja, már bélyeggyűjtő, viszont, hosszú évtizedes gyűjtési munkálkodás és búvárkodás után sem mondhatja valaki magáról, hogy a filatélia minden terén tökéletesen kiismeri magát.

Az első bizonyíték a bélyeggyűjtés nagy népszerűségére, hogy ma, *ha akármelyik irodába tekintünk be, amely bizonyos mértékű levelezést bonyolít le, feltétlenül találunk legalább egy olyan alkalmazottat, aki az odaérkező bélyegeket összegyűjti.* Az ilyen gyűjtők javarésze csak »ad hoc« gyűjtő; ezek elsősorban az újabban erősen lábrakapott *tömegbélyegkereskedelem* szükségleteinek kielégítésére gyűjtenek, az összeszedett bélyegeket rögtön értékesítik a bélyegnagykereskedőknél. E jelenség oka abban keresendő, hogy ma már úton-útfélen mindenki beszél bélyegekről, mindenki értéket tulajdonít neki.

De vegyük sorra azokat a tényezőket, amelyek a bélyeggyűjtés népszerűségét okozzák.

A bélyeggyűjtés — minden további megerőltetés nélkül — egy sereg ismeretet ad és igen sok olyan dolog iránt kelti fel az érdeklődést, amely ismeretszerzéshez vezet. Elsősorban a földrajzi ismereteket szereti meg — főképpen a fogékony ifjúság. S ez könnyen megérthető, mert ahhoz, hogy valaki például tengerentúli bélyegeket gyűjthessen, elengedhetetlen feltétel, hogy a világ gyarmatainak, szigeteinek elhelyezkedését ismerje. Ezenkívül a bélyeggyűjtő, a bélyegek értékjelzésének ismerete révén, megismeri az illető országok pénznemeit is, de megismeri a különböző — arab, kínai, japán stb. — írásokat is, mert hiszen a bélyegek szövege legtöbbször az illető országok különleges írásával készül. A bélyegek ezenkívül természettörténelmi ismereteket is adnak. Megismeri belőlük az ember — elsősorban a gyarmati bélyegekből — a különböző állatok elterjedését a földön, hasonlóképpen a halaknak, madaraknak, virágoknak előfordulási helyeit.

A bélyeggyűjtés ezenkívül a hatalmak változásának, a kor történetének ismeretéhez is vezet, példa erre a békekötés utáni Magyarországon : a kommunizmus, ellenforradalom, idegen megszállás, nyugatmagyarországi felkelés alatt kiadott magyar bélyegek esete. A bélyegeknek ma már ismert nevű, kiváló művészei vannak, akiknek a neve többnyire rajta szerepel a bélyegeken ; az ő nevüket is megismeri a gyűjtő. A bélyegek osztályozásánál döntő fontosságú a bélyegek színe. Tekintettel arra, hogy a sok-sok bélyegen rengeteg sok és a legkülönbözőbb színek fordulnak elő, az igazi gyűjtő csak egészen alapos színismerettel — sokszor csak szintábrázatokkal, segédkönyvekkel — tud eligazodni a bélyegek szemkápráztatóan sok színei között. Szóval : a bélyeggyűjtő, egészen öntudatlanul, színérzékét is tökéletessé fejleszti.

A bélyeggyűjtés ezenfelül rendhez szoktatja a vele foglalkozót, mert a folytonosan növekedő bélyegmennyiség között csak teljesen fegyvelmezett agyvelővel, rendszeretettel és kiváló pontossággal lehet célt érni és igazi nagy gyűjteményt alkotni.

De van mindezekon kívül a bélyeggyűjtés népszerűségének egy gazdasági magyarázata is, ami teljesen világossá teszi, hogy az összes gyűjtési ágak között éppen a bélyeg az és lesz is mindig az, amely folytonosan növekedni fog elterjedtségében. Tudni kell ugyanis, hogy a levélbélyeggyűjtő mindenfajta levélbélyeget, tehát a mai használatban lévő bélyegeket is gyűjti ; ezekhez pedig ingyen, vagy legalább is majdnem ingyen hozzájuthat. A mai külföldi bélyegek is teljesen jelentéktelen összegekbe kerülnek, úgy hogy ma már ezekre menő bélyeggyűjteményt lehet összehozni oly módon, hogy annak darabja esetleg 200—500 koronánál nem kerül többre. Ezzel szemben vannak — és ez nem legenda — bélyegek, amelyek magyar koronákban milliárdokat érnek, sőt külföldi aukciókon ma is milliárdokért kelnek el. Szóval : óriási skála mutatkozik a majdnem fillérekért kapható bélyegektől a fekete gyémántnál is többet érő ritka bélyegekig. Már pedig a bélyegkatalógusok és így a bélyeggyűjtés is egyaránt felöleli a ritka és az olcsó bélyegeket, s majdnem minden gyűjtő, amikor minél tökéletesebbé kívánja tenni gyűjteményét, — ha egyébként akármilyen ritkaságok birtokában is van — igyekszik megszerezni a legegyszerűbb, legolcsóbb bélyegeket is, ha azok sorozataiból hiányoznak.

Mindez pedig azt mutatja, hogy a bélyeggyűjtésben a legszegényebb embertől a leggazdagabb emberig mindenki kedvét lelheti. Hozzáférni egyáltalán nem körülményes, éppen ezért sokan

gyorsan megkedvelik. Ezenkívül hozzájárul a bélyeggyűjtés népszerűségéhez, hogy az *emberi kor egyáltalán nem játszik szerepet benne*, amit az is bizonyít, hogy a különböző bélyegklubokban fiatal emberektől egészen ősz, öreg emberekig mindenki megfordul.

A bélyeggyűjtő, már gyűjteménye fejlesztésének első stádjainál, többnyire keresi a kapcsolatot a külföldi gyűjtővilággal. Az ilyen külföldi kapcsolatok igen sok esetben más szellemi és gazdasági kapcsolatok megteremtésére is vezetnek. Javarszt az egyforma műveltségű, egyforma társadalmi állású és vagyonú gyűjtők csereviszonya alakul ki eredményesen, mint ahogy ezt a gyakorlat mutatja. S bizony nagyon sok ilyen csereviszonyból született már más kapcsolat is, amely mind az egyénre, mind az államra nézve, amelyben az egyének élnek, hasznot és jövedelmet jelent.

A külföldi csere lebonyolítása céljából feltétlenül szükséges a művelt nyelveknek legalább olyan mértékű ismerete, hogy a gyűjtő egyszerű levelezését lebonyolíthassa. A külföldi bélyegcsere azonban — majdnem minden esetben — a nyelvnek nagyobb mértékű ismeretéhez vezet. Szóval: *a nyelvismeretet is hathatósan elősegíti a filatélia.*

A bélyeggyűjtemény olyan, mint a kedvenc könyv: naponta fellapozzuk, gyönyörködünk a benne lévő kincsekben és fejlesztjük azt. De még találóbb a hasonlat, hogy *a bélyeggyűjtemény olyan, mint az ékszeres szekrény, amely a gyönyörködés mellett egyben vagyonzkonzerválást is jelent.*

A bélyeggyűjtés, bár munka, lényegében szórakozás és pihenés is. A gyűjtő, amíg gyűjteménye mellett ül, kétségkívül kedvét leli munkájában, amely fizikai munkának elenyészően csekély, szellemi munkának pedig: élvezet és gyönyörködés. A katalógusokban való keresgélés, a bélyeg valódiságának megállapítása, a bélyeg egyéb tulajdonságainak felismerése, mind-mind ahhoz hasonlítható, mint amikor a műértő régi művek mesterének felismerése iránt, a kép valódiságának megismerése érdekében folytat tanulmányokat. Ez pedig — mindenki tudja, aki már csinált ilyent — valóban a legnagyobb élvezet és gyönyörűség a világon.

A felsoroltakon kívül még sok ok járul hozzá ahhoz, hogy a bélyeggyűjtés népszerű s hogy ez a népszerűség még egyre növekedőben van.

A bélyeggyűjtemény : takarékkönyv.

A bélyeggyűjtők javarésze — nem lehet tudni miféle okból — borzasztóan szemérmessé válik, mihelyt arról esik szó, hogy bélyegeit gazdasági szempontból megítélje, illetőleg felbecsülje. Azt hangoztatják, hogy ők amatőrök és így elsősorban az érdeklőket, hogy a bélyeg, amelyet megszereznek, kifogástalan legyen és bekerüljön az ő gyűjteményükbe. Hogy az értéke mennyi, hogy tényleg mi az ára, látszólag nem érdekli őket. Pedig ha módunk volna a gyűjtők legbensőbb bensejébe betekinteni, mindenkiről kiderülne, hogy igenis : érdekli őket gyűjteményük anyagi értéke. És ezt mi, akik nem vagyunk álszemérmesek, egyáltalán nem tartjuk bűnnek. Sőt ! . . .

E fejezet célja : a bélyeggyűjtés gazdasági oldalának megvilágítása, illetőleg felfejtése annak, hogy a bélyeggyűjtés szóra-koztató, pihentető, tanító eredményein kívül még teljesen rentabilis is, és hogy *a bélyeggyűjtés olyan szenvedély, amely végeredményében hasznot hajt.*

Ha pénzedet oly módon akarod kamatoztatni, hogy azt takarékpénztárba helyezed, akkor csak bizonyos meghatározott, minimális összeget tudsz először elhelyezni, be kell külön fáradnod a takarékbba, várakoznod kell ott, stb. Ilyenkor pénzed után fix kamatozást élvezel. Most képzelj el, hogy bélyeggyűjteményedet : takarékpénztárnak hívják, ha belehelyezel egy újabb bélyeget, azt pénzbetétnek nevezik és ha gyűjteményed anyagi értékesítésére gondolsz, azt a pénz kivétele címével látják el. Ezen elnevezések után pedig egyszerű módon be is bizonyítjuk, hogy minden elnevezésünk az igazságot fedi.

A bélyeg — ahogy ugyancsak a tapasztalat mutatja — az idők folyásával értékesebbé és értékesebbé válik. Ez áll általánosságban. Természetesen vannak olyan bélyegek is, amelyekből később nagyobb mennyiségek kerülnek felszínre s így azok később értéktelenebbekké válnak. Ez azonban az elenyészően csekély százalék. *Az idő, mint értékfokozó, bizonyos kamatot jelent a bélyegbe fektetett tőkére nézve.* Az, hogy gyűjteményemet bármikor fellapozhatom s abba egy új, az eddigiektől különböző bélyeget ragaszthatok bele, tulajdonképpen : a takarékbahelyezésnek egyszerűbb és könnyebb módja. A helyes, az okos gyűjtő, aki jól megváltgatja, hogy mit gyűjt és kellő szakértelmet szerez magának

ahhoz, hogy a megfelelő, szép példányokat válogassa ki, biztos és fix kamatozású betéteket helyez el bélyeggyűjteménybankjában, amely mindenkor fizetőképes, nagyszerű vállalkozásnak fog mutatkozni.

Szóval, a bélyeggyűjtemény: takarékkönyv, még pedig könnyű kezelést, szórakozást és pihenést nyújtó voltát tekintve, kitűnő, ügyesen forgatható takarékkönyv s a gyűjtő-betéttulajdonos, akár a Bank of England betéttulajdonosa, büszkén és nyugodtan állapíthatja meg, hogy pénze igazi értékekben, nemes kincsekben fekszik.

A bélyeg rövid története.

Postabélyeg 1837 óta van használatban, ezt megelőzőleg is voltak azonban már postai értékjegyek. A ős-bélyeg *De Valayer*-től ered, aki 1653-ban reformálta a párizsi városi postát. Ő adta ki először az úgynevezett »Billets de Port Payé«-t, a postai értékjegyek legelsőjét, amelyet bizonyos módszerekkel ráerősítettek a levelekre. A tizenkilencedik század legelején Skóciában néhány hajóstársaság bizonyos fajtájú levél- és csomagbélyegeket bocsátott ki. Kína 1823-ban alkalmazott először úgynevezett »levél-átkötőszalagokat«, amelyek hivatalos postai értékjegyeknek számítottak. Szardiniában 1818-ban hivatalos »levélíveket« használtak. *Treffenberg* svéd képviselő volt az első, aki javaslatot nyújtott be a svéd képviselőház elé 1823 március 3-án, hogy ezentúl ne készpénzben fizessék le a portót, hanem ezek helyébe »portópecsétpapírokat« vezessenek be. Végül Angliában, 1837-ben, *Rowland Hill* a mai bélyegek igazi őseit teremtette meg, amikor bevezette a levelezés terén minden vonalon a *penny portórendszer*; ő vezette be az úgynevezett *Mulready* borítékokat is. *Rowland Hill* két alkotása volt az első két igazi, modern értelemben vett postai értékjegy a világon, mert az addigiak csak ki nem alakult kísérleteknek számítottak.

Ez a két postai értékjegy azonban formájában és alkalmazási módjában nem teljesen fedett még minden kívánságot, amelyet már akkor is az ideális postai értékjegy fogalmához fűztek. Az a bélyeg, amelyről már rá lehet ismerni a ma használatos bélyegekre: *Chalmers* angol könyvkiadó műve volt. *Chalmers* hosszú ideig kísérletezett és próbálkozott különböző bélyegtervek készítésével; végül, sok kísérlet után és nagy tanácskozások

végeztével 1840 május 6-án hozták forgalomba alkotását, a modern postai értékjegyek igazi apját: a *fekete egy pennys bélyeget* Angliában. Ekkor született meg valóban a bélyeg.

Angliát ezután sorrendben az Amerikai Egyesült Államok követték, ahol egy filadelfiai cég adta ki az első helyi levélbélyegeket. Később Zürichben jelentek meg hasonló városbélyegek, majd Brazíliában követték ezt a példát. Finnország először 1845-ben próbálkozott meg a városbélyegekkel, ugyanebben az évben Olaszországban adtak ki városbélyegeket, majd — a fenti példák után indulva — Bazel városa kísérletezett vele.

Ezután kezdtek csak foglalkozni a gyarmatok is bélyegek kiadásával: Trinidadban a Leod hajózási társaság adta ki az első bélyegeket, majd *1847-ben megjelent az első Mauritius-bélyeg*. Ezután következett: Franciaország, Belgium és Bajorország a bélyegkiadások bevezetésével.

Érdekes megemlíteni, hogy *ma már mintegy 55.000-féle bélyeg van a világon*. Ha azonban a katalógusok által felsorolt fogazat, szín, nyomás, papírdifferenciákat, szóval az úgynevezett »rendellenességeket« is tekintetbe vesszük, megközelíti a 110.000-et a világ különböző bélyegeinek a száma.

Dacára a bélyeg nagyarányú elterjedettségének, még ma is vannak államok, tartományok, gyarmatok, ahol nem vezették be a bélyegek használatát. Így *Saint Goust* tartományban, a Pyrenneusokban, *Tavolarában* (Szardiniában), *Scheik Saidban*, az arab partokon, *Lakkadivenben* (északra Maladiventől), *Jubbaban* (Britt-Indiában), *Grenadinenben* (Nyugat-Indiában) még ma sincs hivatalos postai értékjegy forgalomban.

A bélyeggyűjtés rövid története.

A bélyeggyűjtés nemzetközi elnevezése: filatélia. Ez a szó görög szóelemekből tevődik össze. Szó szerint — ami nem fedí igazi jelentését — »a vámmentes dolgok barátja«-t jelenti, átvitt értelemben tehát a vámot mentesítő jegyek, a bélyegek kedvelőjét fedí e szó jelentése. Az elnevezés *Herpintől* származik.

Az első bélyegek kiadása és gyűjtése között alig tíz esztendő telt el. A gondolat, hogy a bélyegeket is félre kell tenni és összegyűjteni, mert rendszerbe foglalva érdekes és tanulságos következtetésekre ad alkalmat, *dr. Legrandnak*, minden bélyeggyűjtő ösapjának, a világ legelső mai értelemben vett filatelistájának

jutott először az eszébe. Az ő gyűjtése, osztályozása, rendszerbe foglalása azonban még nagyban különbözött a mai fejlett, differenciált bélyeggyűjtéstől.

Rendszeresen, nagyobb mértékben és bizonyos komoly, filateliai célok szem előtt tartásával, 1850 után kezdtek tömegesen foglalkozni bélyeggyűjtéssel Angliában. Eleinte csak a használt bélyegeket gyűjtötték, de alig egy-két esztendővel a használt bélyegek gyűjtése után, hozzákezdtek a filatelisták a használatlan bélyegek gyűjtéséhez is. A bélyeggyűjtés terjedési vonala Angliából kiindulólág, elvezetett Németországba, ahol a mult század hatvanas éveiben kezdett erősen lábrakapni. Hazánkban a bélyeggyűjtés — németországi elterjedése után — kifejezetten német hatásokra kezdődött s ma már egészen bizonyos, hogy a magyar bélyeggyűjtés gyermekcipőit Németországban készítették.

A bélyeggyűjtésnek sok és nagy küzdelme volt a rosszakaratú laikusokkal, akik, nem tudván, hogy tulajdonképpen mi mindent jelent a filatélia, lenézték, megvetették, kinevették és bántották a filatelistákat. Amikor azután igen neves emberek váltak gyűjtőkké, mégpedig szenvedélyes gyűjtőkké, — köztük a mostani angol király trónörökös korában, dr. Gray, a British Museum igazgatója, stb. — kezdett elülni a rosszakaratú áskálódás. Németországban például odáig ment a filatélia-ellenes mozgalom, hogy Heidelbergben még egyesület is alakult »Verein zur Unterdrückung antifilatelistischer Elemente« címmel, amely kifejezetten a bélyeggyűjtők ellenségeinek szétugrasztását, tönkretételét tűzte ki céljául.

A filatélia jelene hallatlan mozgalmas és beláthatatlanul nagy jövőt rejt magában. Kétségtelen, hogy a filatélia hatalmas léptekkel fejlődik, az is kétségtelen, hogy a régi bélyegek száma mind kevesebb és kevesebb lesz, tehát mind értékesebbé és értékesebbé válik, hogy azonban ez az értéknövekedés meddig terjedhet, azt ma még megközelítőleg sem lehet megmondani.

Jegyzetek a magyar bélyeggyűjtés történetéhez

A magyar bélyegirodalom már régóta nélkülözi azt az alapos és mély búvárkodást igénylő munkát, amely a magyar bélyeggyűjtés történelmét tárgyalja. Már igen sokan gondoltak arra, hogy a magyar bélyegegyesületek, a magyar bélyegfolyóiratok, a magyar bélyegirodalom történetéről adatokat

szedjenek össze és azt feldolgozzák, de senki nem gondolt még arra, hogy végre önállóan, egységes szempontból foglalja össze mindazt a jelentős eseményt, ami a magyar filatélia kezdetétől fogva eddig felmerült.

Tudomásunk szerint Szécsi Artur, a Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesületének alelnöke, most készül megírni — és már hosszú idő óta fáradságos munkával keresi hozzá az adatokat — a 41 év óta fennálló, első hazai filatéliai egyesület történetét. Ez a mű — tekintettel arra, hogy első bélyegegyesületünk működése a legszorosabb összefüggésben van a magyar bélyeggyűjtéssel — igen sok érdekes és tanulságos adatot szolgáltathat majd annak a magyar filatélia-hisztórikusnak, aki — hosszú évek fáradságos munkája után — megírja majd első, idevonatkozó forrásmunkáját.

Arról is tudomásunk van, hogy dr. Marzloff Kamilló a magyar bélyegzések történetéről készül forrásmunkát írni, hasonlóképpen irodalmi szándékai vannak a magyar bélyeggyűjtés irodalmi emlékeinek feldolgozására is. Ő tőle tudjuk a magyar bélyeggyűjtés irodalmára vonatkozó azt az érdekes adatot, hogy az első magyar bélyegszaklap 1882-ben Rowland Hill címmel Újpesten jelent meg, összesen — egy számban. Egészen bizonyos, hogy az irodalom adatai is jelentékenyen hozzá fognak járulni a magyar bélyeggyűjtés történetének teljes megvilágításához.

A magyar bélyeggyűjtés kezdeti ideje az, amely a legnagyobb gondot fogja okozni a történetírónak. Ma már az első bélyeggyűjtők közül mindössze hárman élnek: Pollatsek Sándor és a két Szülechner fivér. Kifejezetten a legöregebb élő magyar bélyeggyűjtő Pollatsek Sándor, aki az »ősnymokra« vonatkozólag néhány kedves adatot mondott el e könyv írójának:

Mint fiatal középiskolás Svájcban tanult s amikor 1863-ban visszatért Magyarországra, itthon még sem bélyegegyesületet, sem bélyegkereskedést, sem komolyabb filatelistát nem talált, akivel esetleg cserét folytathatott volna. Pollatsek Sándor, mint fiatal emberke, édesapja üzletében nyert alkalmazást, ahol — 1864 elején — felkereste egy úr és hátravonva őt az üzletbe, szinte titokzatos arccal kérdezte tőle: — Vajjon én-e az, aki Svájcban bélyegeket hozott, amelyeket — rendszeresen gyűjt?

Pollatsek felfedte filatelista kilétét, mire az illető úr szégyenkezve megkérte, hogy adjon neki néhány bélyeget, mert — a fia bélyegeket gyűjt.

Es ez volt a vezérmotívum: mindenkinek a fia gyűjtött

bélyeget. A felnőttek akkor még nagyon szégyelték a bélyeggyűjtést. És ez így tartott mintegy két esztendeig, amikor — voltak már iskolák, ahol a gyerekek bélyegekkel csereberéltek — *először a tanárok lettek figyelmesek a bélyeggyűjtésre*. S érdekes, hogy az első komolyabb magyar bélyeggyűjtők is éppen a tanár-emberek közül kerültek ki, talán éppen a gyerekek iskolás csereberéjének hatása alatt.

1884-től kezdve — amikor a *Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete* megalakult — már sok adat áll rendelkezésre. Richter és Novák tanárok, az első magyar bélyeggyűjtők működése — éppen Szécsi kutató munkája folytán — már eddig is kellő megvilágítást nyert és valószínűleg — az újabb kutatások után — idevonatkozó ismereteink még erősen bővülni fognak. Huszonöt esztendővel ezelőtt, a *Hungária Bélyeggyűjtő Egyesület* megalakulása óta pedig már egyenesen és határozottan egybeforrott a magyar bélyeggyűjtés története a fővárosi bélyegegyesületek működésével.

Közvetlenül a háború után, amikor számosabb vidéki bélyegegyesület alakult és kezdett működni, újabb nehézségek tornyosultak a teljes magyar bélyeggyűjtéstörténelem megírása elé, mert az adatok megszerzése, azzal, hogy sok vidéki gyűjtőről és »ad hoc« gyűjtési egyesülről soha senki nem tudott és talán még ma sem tud, egyszerűen lehetetlenné vált. Az a nyomozás, amelyet ebben az irányban egyszer valószínűleg elvégez valaki, egész biztosan: rengeteg eddig nem is sejtett ismeretlen adatot és igen sok — eddig ismeretlen — klasszikus magyar bélyeget fog a felszínre vetni.

Milyen fajta bélyegeket gyűjtenek a legszívesebben.

A postai értékjegyek — nagy általánosságban — két alcsoportra oszthatók: rendes levélbélyegekre és úgynevezett »teljesekre«. (»Teljeseknek« nevezik: a rányomott értékkel bíró borítékokat, levél-átkötőszalagokat, levelezőlapokat, szállítóleveleket és postai utalványokat, stb.)

A levélbélyegek csoportjába számítanak a rendes levélbélyegek, hírlap-, büntetésportó-, közszolgálati, hivatalos, csomag-, sürgős, tengeri portó- és a repülőposta-bélyegek. Ezenkívül postai levélbélyegként gyűjtik még: a *térti vevény és az expressz levelekre ragasztandó külön bélyegeket*, amelyeket azonban nem minden állam ad ki.

Sok államban külön bélyegeket használnak az ajánlott levelekre, természetesen ezeket is levélbélyegként gyűjtik.

Ha vizsgáljuk, hogy milyen fajta bélyegek azok, amelyeket a legszívesebben gyűjtenek, a következőket állapíthatjuk meg:

*A legtöbben kifejezetten levélbélyegeket gyűjtenek, ez azonban — mint a fentiekből is sejthető — nem azt jelenti, hogy csak azokat a bélyegeket teszik el a gyűjtők, amelyek leveleken találhatóak. Ennyire szoros határvonal nem található, amit az is bizonyít, hogy a bélyeggyűjtők céljaira készült albumok felölelik: a levél-, portó-, hírlap-, szolgálati, hivatalos, csomag-, sürgős, ajánlott és expressz bélyegeket is, tehát mindazt, ami az úgynevezett »teljesektől«
különbözik.*

*A »teljesek«
gyűjtése egészen speciális valami. Itt az egész postai értéktárgyat teszik el. A bélyeggyűjtés kezdetén ezekből a teljesekből kivágták a bélyegrajzot s azt gyűjtötték. A gyűjtésnek ez a fajtája azonban nem terjedt el, mert ez a gyűjtési fajta hamis meg gondolásból indult ki. A »kivágások«
ugyanis megcsönkítják azt az egészet, aminek a posta — éppen ebben az egész formájában — tulajdonít értéket. A teljesek gyűjtőinek a száma összehasonlíthatatlanul kevesebb azonban, mint a levélbélyeggyűjtők száma.*

A szorosan vett levélbélyeggyűjtéshez tartozik: a repülőposta-bélyegek gyűjtése is, ezt azonban újabban mindinkább elválasztják a gyűjtők az igazi levélbélyeggyűjtéstől. Újabban igen sokan specializálják magukat kifejezetten repülőposta-bélyegekre. A gyűjtésnek ez a fajtája természetesen egészen újkeletű, a modern repülőgép megalkotása utáni időkből származik, rövid esztendőök lefolyása alatt azonban olyan hatalmas mértékben fejődött ki, ami igen nagy perspektívát enged sejtetni a repülőposta-bélyeggyűjtés jövőjére.

*A levélbélyegeken, repülőpostai bélyegeken, »teljeseken«
kívül azonban gyűjtik — ha lényegesen kisebb számban is — a nem levélbélyegeket is, nevezetesen: az alkalmi bélyegeket, az okmány-bélyegeket, a távíró- és távbeszélő-bélyegeket, pénzügyi bélyegeket (ezeket néhány levélbélyeg-katalógus is felveszi), vasúti és hajózási bélyegeket, magánposta-bélyegeket, stb. A hajózási bélyegek közül néhányat felsorolnak a levélbélyeg-katalógusok is, így például a Dunagőzhajózási Társaság bélyegeit is, amelyeket magasra is értékelnek. A speciális gyűjtők közül a leggyakoribbak az okmány- és alkalmi bélyeg-gyűjtők, akiknek már külön magyar egyesületük is van. A vasúti és főképpen a hajózási bélyegeket a legrágább különlegességek kedvelői gyűjtik.*

Mely államok bélyegeit gyűjtik a legszívesebben.

Általánosságban, minden ország gyűjtői saját országuk bélyegeit gyűjtik a legszívesebben. Oka pedig ennek az, hogy az illető országban ezek a bélyegek szerezhetők be a legkönnyebben. Vannak, természetesen kivételek is, például a magyar 1871-es klasszikus könyvatos és 1872-es acélmetszetű bélyegekből ma már sokkal több van Angliában, mint nálunk, aminek az az oka, hogy egy időben igen nagy mennyiségben küldötték ki gyűjtőink csere és kereskedőink eladás céljából ezeket a bélyegeket külföldre — főképen Angliába — a már akkor is mutatkozó élénk érdeklődés következtében s nem gondoltak — a jövőre. A modern bélyegeket illetőleg azonban áll a fenti tétel, mégpedig kivétel nélkül: minden gyűjtő saját országa bélyegeit gyűjti elsősorban.

A bélyegkatalógusok — nagy általánosságban — minden ország bélyegeit felölelik, azonban: az általános katalógusokon túlmenően is részletezik és tanulmányozzák minden országban, saját hazájuk bélyegeinek gyűjtését a gyűjtők, úgy, hogy ha egy minden ország bélyegeit részletesen, azok minden változatára kiterjedően felölelő katalógust akarnánk szerkesztetni, az nagyszámú mai katalógusok kétszeresét-háromszorosát tenné ki. Erre azonban nincs szükség, mert — amint a gyakorlat mutatja — arra még van példa, hogy egy, esetleg két vagy három ország bélyegeit teljesen speciálisan, részletesen gyűjti valaki, de hogy az egész világ bélyegeit ilyen tökéletes minuciózitással gyűjtenék, ritkán akad példa.

Ami általában áll az egyes országok gyűjtőire nézve, az érvényes az egyes világrészek gyűjtőire nézve is. Tény, hogy Európában az európai bélyegeket gyűjtik teginkább s a tengerentúlon a tengerentúliakat, — bár újabban a tengerentúlon is igen erős európai gyűjtési mozgalom tapasztalható. E jelenség oka ugyanaz, mint az előbbi jelenségé: Európában könnyebben lehet hozzájutni az európai bélyegekhez, a tengerentúlon pedig a tengerentúliakhoz. Ehhez, természetesen hozzájárul az is, hogy a levélbeli csere és vétel is olcsóbb egy-egy világrész országai között, mint két különböző világrész országai között, mert kisebb levélportó kell a levelekre. S tekintettel arra, hogy igen sok levél elküldéséről van szó, ez a tétel igen nagy lehet, amit mindenki tud, aki már ilyen külföldi cserét lebonyolított.

Minél délebbre megyünk Európában, minél jobban közeledünk

a tengerparthoz, annál jobban gyűjtik már Európában is a tengerentúli bélyegeket. Spanyolországban, Franciaországban, Angliában már igen fejlett tengerentúli gyűjtő tábor van.

Ha most az európai bélyegek gyűjtését részletezzük, megállapíthatjuk, hogy a komoly gyűjtőtársadalom a legszívesebben a régi európai bélyegeket gyűjti, vagy ahogy filatelista körökben mondják : a klasszikus európai bélyegeket. (Klasszikus bélyegek alatt általában minden állam első, második kiadású bélyegeit értik.) A klasszikus bélyegek közül a legszívesebben az ónémet, francia, osztrák, belga, magyar bélyegeket gyűjtik. Újabbban erősen lábra kapott a Balkán bélyegeinek specializálása is. Az északi országok bélyegeinek gyűjtésében, mintha újabbban egy kis hanyatlás mutatkozna ; a régi orosz bélyegeket ma határozottan sokkal kevesebben gyűjtik, mint amíg Nagy-Oroszország gyűjtővilága saját otthonában hódolhatott nemes gyűjtőszenvédélyének.

Anglia szinte különáll a gyűjtők társadalmában. Itt majdnem kifejezetten Angliát és gyarmatait gyűjtik a bélyeggyűjtők, bár van egészen komoly egyéb tengerentúli érdeklődés is.

A tengerentúlon — elsősorban Észak-Amerikában — a régi amerikai bélyegeket gyűjtik a legnagyobb előszeretettel. Dél-Amerikában hasonlóképen a saját bélyegeiket kedvelik a legjobban. Ázsia, Afrika, Ausztrália a saját és a közeli világrészek bélyegeit kedveli, Európáét már kevésbé. Igen érdekes jelenség, hogy a gyarmati gyűjtők szívesen lépnek csereviszonyba európai gyűjtőkkel és újabbban erősen részletezik az európai bélyegek gyűjtését.

Ha végül az egész világ gyűjtőtársadalma szempontjából tekintjük a kérdést, megállapíthatjuk, hogy a legnagyobb számmal az egész világon az úgynevezett általános gyűjtők vannak, akik a világ minden országának bélyegeit gyűjtik, — ezen belül, természetesen, elsősorban saját országaik és világrészeik bélyegeinek gyűjtését forszírozzák. Az általános gyűjtés után, a legelterjedtebb : az angol gyarmatok és Anglia bélyegeinek gyűjtése, dacára annak, hogy nagy általánosságban ezek között található a világ legdrágább bélyegei. Ez azonban érthető, mert Anglia volt a világ összes államai közül az, amely a leghamarabb ismerte fel a filatélia jelentőségét és igyekezett a bélyeggyűjtők igényeit, kívánságait minden tekintetbe kielégíteni. Anglia az anyaország és gyarmatai számára kifejezetten a világ legszebb bélyegeit állítja elő s azok terjesztését minden állami eszközzel elősegíti, előmozdítja.

Közvetlenül az angol gyarmati bélyegek gyűjtése után az egész világon a legelterjedtebb az ó-európai bélyegek gyűjtése. Az ó-európai

bélyegek között ma már igen nagy ritkaságok találhatók s azok a bélyegek, amelyek esetleg tizenöt-húsz esztendővel ezelőtt filatéliai szempontból közönséges bélyegeknek számítottak, ma már csak igen nagy áron szerezhetők be.

Az ó-európai bélyegek után — kedveltség tekintetében — még Európában is, a régi amerikai bélyegek következnek, amelyeket nálunk is igen szeretnek a gyűjtők.

A többi államok, gyarmatok stb. bélyegeinek gyűjtése elsősorban lokális jelentőségű s csak azután jön számításba az általános gyűjtés szempontjából.

Bélyeggyűjtési csodabogarak.

Amint az előbbiekből látható: *a levélbélyegek gyűjtése terjedt el az összes bélyeggyűjtési fajták közül a legjobban az egész világon.* Igen természetes, hogy ez az általános gyűjtési ág — az idők folyamán — bővült és mélyült, részleteződött és speciális fajokra oszlott.

Hogy a bélyeggyűjtés az idők folyamán mennyire finomult és differenciálódott, látható, ha az esztendők során egymásután következő katalógusokat összehasonlítjuk. *A régi katalógusokban egy bizonyos fajta bélyegből csak egy alaptípus van felvéve, ezzel szemben az újabb katalógusokban egy-egy bélyeg sok-sok változatát is felveszik, amelyek egymástól egészen kis nüanszokban térnek el.* A mai katalógusok például már megemlékeznek *a fordított benyomású, fordított felülnyomású, fordított vízjelű, téves fogazású, téves színű, téves fajtájú papirosú, téte-béche (egymásnak fejfel nyomott) bélyegekről* s ki tudja még hány fajáról a különböző szándékos vagy önkéntelen tévedéseknek.

Az idők mulásával a bélyeggyűjtés területén ezek a finom differenciák is polgárjogot nyertek. S ma már nemcsak egyes országok speciális bélyeggyűjtői részletezik a katalógusok értelmében ezeket az egy és ugyanazon bélyegeknél mutatkozó különbségeket, hanem az általános katalógusok is nagy előszeretettel ölelik fel tárgyalásukat.

A speciális gyűjtők azonban — mint már előzőleg mondtuk — a katalógusokon túlmenőleg is felveszik gyűjteményükbe ezeket a különleges bélyegeket. Újabban erősen kifejlődött az a szokás, hogy *egyes országok külön katalógusokat adnak ki országaik számára* s ezek a külön katalógusok azután teljes részletességgel

foglalkoznak az ilyen: egy bélyeg területén mutatkozó számtalan eltéréssel. (Magyarországon is megjelent már ilyen speciális, a magyar bélyegekre vonatkozó katalógus.) Vannak azonban, akik a speciális katalógusokon túlmenően, a legkisebb — sokszor csak sejtett — különbségeket is tekintetbe veszik és ezekre kiterjedően is specializálják gyűjteményüket. Ezek az indokolatlan részletezések szülték azután a »bélyeggyűjtési csodabogarak« fajtáját.

Egy szemléltető példát említünk:

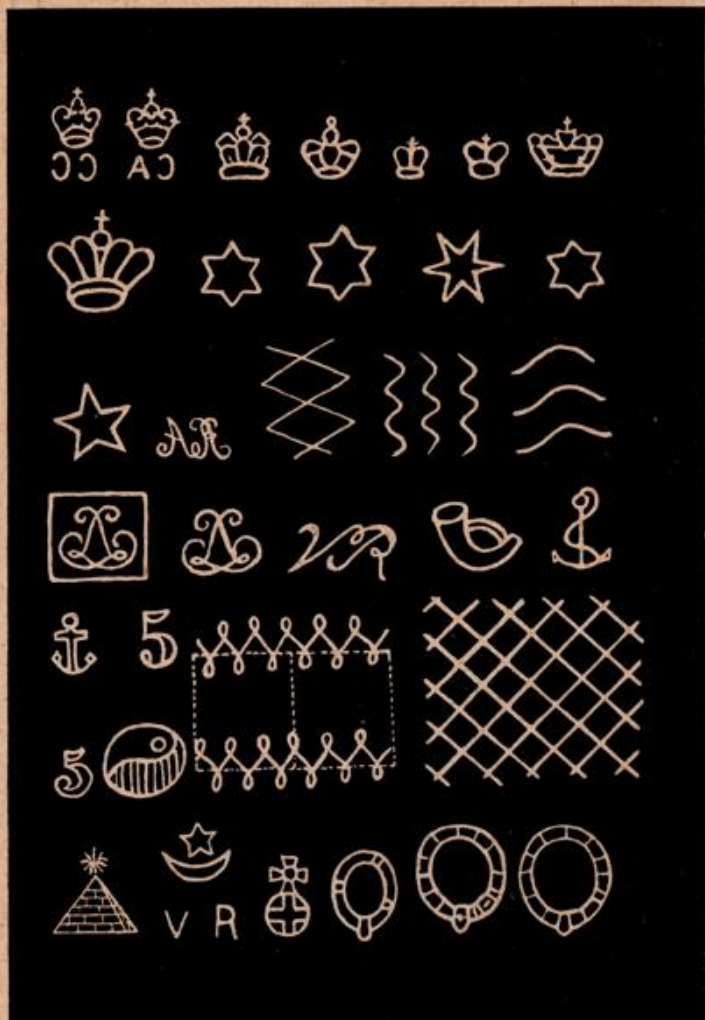
A levélrajzú, színes értékjelzésű krajcáros magyar bélyegek területén az egyik speciális magyar katalógus kiterjed a legrészletesebben a fogazási különbözőségekre és az ugyanazon bélyegeknél található különböző fogazásokat, külön bélyegeknél veszi is így is sorolja fel értéküket. Ez a katalógus minden egyes bélyegnél a hivatalos színt veszi alapul. Láttunk azonban már gyűjteményt, ahol ezen fogazási különbségeken kívül még a színkülönbségek is fel voltak ölelve, ami annyit jelent, hogy először például összegyűjtötte az illető gyűjtő a halványrózsaszínű 5 krajcáros bélyegeket minden fogazásban, azután az ennél valamivel erősebb színű 5 krajcáros bélyegeket, ugyanannyi fogazásban és így tovább — a rózsaszínek és a pirosnak minden elképzelhető árnyalatában.

Ez a gyűjtés már végeláthatatlan s a végső eredményét: a teljeséget, soha még megközelíteni sem engedi. Ettől eltekintve, ez a gyűjtési fajta a reális gazdasági körülményeket teljesen figyelmen kívül hagyja. Egészen bizonyos, hogy a piros színek minden fogazatkülönbségben nincs minden változata s ettől eltekintve, a gyűjtés itt olyan kis anyagú területre szorítkozik, amelyen igazi nagy gyűjtőtábor nem is keletkezhet, azonkívül e különböző kis differenciájú bélyegeknél értéke olyan kevés ember előtt van, hogy ez igazi, reális értékalakulásra nem is vezethet.

A fentemlített példa azonban még az enyhe csodabogarak közül való s legfeljebb haszontalan és céltalan munkának számít. Az igazi csodabogarak, vagy ahogy nálunk mondják a filatelisták: a »kinkerlicek« ennél is furfangosabb és agyafurtabb szempontoknak vannak alávetve. Vannak például, akik azokat a bélyegeket, amelyekbe utólag nyomták bele az értékjelzést, vagy a bélyegképet, oly módon gyűjtik, hogy ha ezek az utólag belé nyomott részei a bélyegeknek nem pontosan a kijelölt helyre esnek, attól egy kicsit jobbra vagy balra csúsznak el, külön szor-

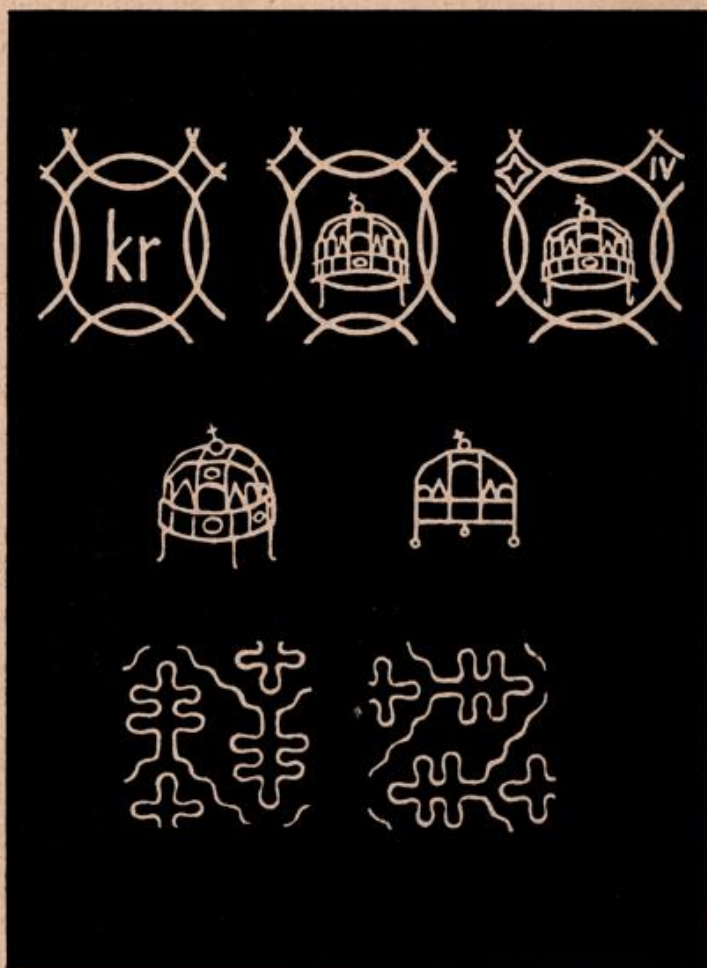
Külföldi bélyegek vízjelei (1).

Külföldi bélyegek vízjelei (2).

Külföldi és magyar bélyegek vízjelei (3).

Magyar bélyegek vízjelei (4).

tirozzák és külön kezelik. Vannak azután, akik az ilyen »félrecsúszásokat« megint részletezik »jobbra és balra való félrecsúszásokra«, sőt »fel és lefelé való félrecsúszásokra« is és azokat külön-külön teljes sorozatban próbálják megszerezni.

Vannak azután, akik az úgynevezett *lemezhibákat* kutatják. A komoly, nagy és jellegzetes lemezhibák, ha azok valóban rákerültek a bélyegekre, érdekesek és a gyűjtés szempontjából elfogadhatók is, de ezek forszírozása és minden külön kis por-szemnek a felkutatása minden tekintetben és teljesen céltalan. Vannak, akik a papírgyűrődéses bélyegeket, az úgynevezett »faltnikat« is gyűjtik. (A nyomdában véletlenül összegyűrődik a gép alatt a papír s így a bélyeg papírján, ha azt teljesen kisimítjuk, a rajzon belül üres fehér felület keletkezik.) Vannak azonban, akik papírgyűrődésnek találnak esetleg egytized milliméternyi festék kibagyást is s ezt teljesen külön gyűjtik.

A *nyomáshibák* gyűjtésének területén is előfordulnak ilyen csodabogarak. Ha például a bélyeg felírásának valamelyik betűjére egy kicsit kevesebb vagy több festék jutott, azt már külön bélyegnek számítják egyesek és külön is teszik el, azt gondolván, hogy ez értékesebb, mint az eredeti. Természetes és bővebb magyarázatra nem szorul, hogy az ilyen gyűjtés hibás meggon-dolásból indul ki és céltalan.

A *csodabogarak területe nagyobb, mint az igazi bélyeggyűjtés területe*. Mondanunk sem kell, hogy a komoly gyűjtő, aki nem szemérmes a gazdasági szempontok szem előtt tartásával szem-ben sem, egyáltalán nem honorálja az ilyen gyűjtési felfogást, mert tudja, hogy annak sem komoly tudományos, sem anyagi értéke egyáltalán nincsen.

A bélyegek hibái.

Itt néhány — nem nagyképű — szabályt adunk arra vonat-kozólag, hogy melyek azok a feltételek, amelyeket a bélyegek gyűjtésénél szem előtt kell tartani.

A bélyegnek, amelyet gyűjteményünkbe belehelyezünk, *hibátlan*nak kell lennie, mert különben alig van, vagy egyáltalán nincs értéke. A hozzáértő bélyeggyűjtők, de a bélyegkereskedők is, csak hibátlan bélyegeket tesznek el, illetőleg csak hibátlan bélye-gekkel kereskednek. Tekintettel arra, hogy gazdaságilag csak a hibátlan bélyegek gyűjtése rentábilis, de tekintettel arra is,

hogy gyűjtésetztétikai szempontból csak a hibátlan bélyeg szép gyűjteményünkben, ezt általános szabálynak tarthatjuk.

A bélyegek hibátlanságának kritériuma a következő :

A fogazott bélyegek egyellenegy fogának sem szabad hiányoznia. A vágott szélű bélyegeknél nem szabad »bevágottaknak« lenniök, ami alatt az értendő, hogy a bélyegképből nem szabad hiányozni a legkisebb résznek sem. Az úgynevezett »átütött szélű« bélyegeknél az átütőgép nyomainak tisztán kell látszania.

Lehetőleg olyan bélyeget tegyünk el, — főképpen a fogazott bélyegekre áll ez — amelyek rajza pontosan a bélyeg közepére esik. Szigorúan véve csak az ilyen bélyegek tökéletesek gyűjtési szempontból. A bélyegek értékelése ma már annyira differenciálódott, hogy az ilyen nüanszok sokszor óriási értékeltolódáshoz vezetnek.

A használt bélyegek lebélyegzésére is tekintettel kell lennünk. A lebélyegzésnek lehetőleg a bélyeg sarkára kell esnie. Ha a bélyeg rajza : portré, akkor az az ideális bélyegpéldány, amelyen a lebélyegzés szabadon hagyja magát a fejet. Agyonbélyegzett, a lebélyegzéstől elzsírosodott bélyeg lényegében : hibás bélyeg. Ezek értéke sokkal kevesebb, mint a tiszta, szép, kicsiny lebélyegzésű bélyegké.

Sokszor tapasztalhatjuk, hogy a bélyegek »ablakosak«, azaz hátlapjukról egy kis vékony papírréteg hiányzik s a bélyeg elvékonyodott felületén át lehet látni. (Innen származik az elnevezés.) Az ilyen »ablak« többnyire oly módon keletkezik, hogy a bélyegen lévő ragasztópapírt erőszakosan távolítják el. Az ilyen bélyeget komoly gyűjtő nem teszi be gyűjteményébe.

A használatlan bélyegek gyűjtésénél — a fenti szabályokon kívül — lehetőleg arra kell ügyelnünk, hogy a bélyeg eredeti ragasztó gumija sértetlenül megmaradjon.

A régi, klasszikus bélyegek közül újabban igen sok hibás példány kerül forgalomba. Tekintettel arra, hogy igazi hibátlan klasszikus bélyeg mind kevesebb és kevesebb kerül felszínre, de ha felszínre is kerül, az ára igen magas, vásárolni kezdik ezeket a hibás bélyegeket is. A hibás bélyegek erősebb forgalombahozatalának ideje óta azonban mind jobban és jobban terjed az úgynevezett »javított bélyegek« gyűjtése és kereskedelme. Ma már odafejlődött a dolog, hogy világhírű külföldi aukciókon is sor kerül ilyen javított bélyegek elárverezésére. A javított bélyegek gyűjtése — erről később bővebben szólunk — minden valószínűség szerint egyre jobban és jobban terjedni fog.

Használt vagy használatlan ?

A bélyegeket mind használt, mind használatlan állapotban gyűjtik. Mindkét fajta bélyeggyűjtésnek sok-sok híve és sok-sok ellensége van. Tény, hogy *mind a használt, mind a használatlan bélyegek gyűjtése jogosult*, amit az is bizonyít, hogy a bélyegkatalógusok a használt és a használatlan bélyegek árát külön-külön jelzik.

Tanácsot adni arra vonatkozólag, hogy használt vagy használatlan bélyegeket gyűjtsünk-e, célját tévesztett dolog, mert ez teljesen az egyéni ízléstől és a gyűjtési céloktól függ. Nagy általánosságban azonban szükséges, hogy rámutassunk arra, hogy a két gyűjtési fajta miképpen terjedt el az idők folyamán és melyek mindkettőnek a sajátosságai.

A bélyeggyűjtés megindulásának kezdetén csupán a használt bélyegeket gyűjtötték és csak később akadtak olyanok, akik a használatlan bélyegeket is eltették. Ma már egyaránt gyűjtik a használt és a használatlan bélyegeket, azonban ma is — ezt határozottan meg lehet állapítani — *többen gyűjtenek használtan, mint használatlanul*.

Ez a tétel azonban csak nagy általánosságban érvényes, mert *ma tulajdonképpen nem is lehet szorosan kettéválasztani a használt és használatlan bélyegek gyűjtését*. Ma ugyanis a legtöbb gyűjteményben — a legnagyobbakban is — keverten : használt és használatlan bélyegeket találni. És ennek az oka nem a véletlenre vezethető vissza, hiszen egészen bizonyos, hogy szebb egy gyűjtemény csupa használt vagy csupa használatlan bélyegekből, mint keverve : használtakból és használatlanokból.

Érdekes megvizsgálni ennek a jelenségnek igazi okát :

Ha a katalógusok értékjelzését figyeljük, megállapíthatjuk, hogy nem lehet eldönteni, melyik bélyeg az értékesebb : a használt vagy a használatlan. Az egyik helyen ugyanis a használt bélyegnek van magasabb értékjelzése a katalógusban, a másik helyen fordítva : a használatlannak. (Nagy általánosságban : a használatlan bélyegeket hozzák magasabban a katalógusok.) Tény, hogyha a legolcsóbban akarjuk gyűjteményünket összehozni — már pedig ki nem akarja ? — a legolcsóbb bélyegeket kell összeválogatnunk, tehát : hol használva, hol használatlanul kell az egyes bélyegeket beszerezni, különösen ma, amikor

egy megközelítőleg is teljes gyűjteményt összehozni óriási anyagi befektetést igényel. Szóval : a mai kevert gyűjtemények keletkezésének oka teljesen gazdasági természetű.

Általános szabályul — amelyet, természetesen, csak nagy megközelítéssel tudunk többnyire betartani — mégis azt a tanácsot adhatjuk, hogy *vagy használt, vagy használatlan bélyegeket gyűjtsünk*. Ha ezt még nagy általánosságban sem tudjuk azonban megközelíteni, akkor *legalább arra törekedjünk, hogy egy-egy sorozat keretén belül érvényesítsük ezt az elvet*, vagyis egy-egy kiadású bélyeg minden értékét vagy használva, vagy használatlanul tegyük el. Természetesen, még ehhez az elvhez sem lehet tökéletesen ragaszkodni, főképen a régi klasszikus bélyegek terén, ahol egy-egy használatlan bélyeg valósággal unikumszámba megy. Ilyenkor minden elvtől eltekintünk s csak arra törekszünk, hogy a bélyeget egyáltalán — beszerezhessük.

A modern bélyegek gyűjtése terén is inkább a használt bélyegek gyűjtése terjedt el, — főképen nálunk — mert a használatlan modern bélyegekért — az úgynevezett *valutabélyegekért* — legalább azok tényleges névértékét kérik a kereskedők. Már pedig dollár, font, svéd korona stb. értékben igen sokba kerülne az új amerikai, angol, svéd stb. bélyegeket beszerezni, amelyek használva összehasonlíthatatlanul olcsóbbak.

A használt és használatlan bélyegek gyűjtésének kérdése — úgy látszik — örökké nyitott kérdése marad a filatéliának.

Ideiglenes és rendellenes bélyegek gyűjtése.

Ha bizonyos fajta bélyeg kifogy és az új bélyeg nyomásáig szükség válik a kifogyott bélyegek helyettesítésére, akkor többnyire *felülnyomnak más, nagyobb mennyiségű bélyeget* — a *meglevő régi bélyegek közül* — új értékjelzéssel. Az új, ilyen felülnyomott értékjelzésű bélyegeket nevezik azután : *ideiglenes bélyegeknek*. Az ideiglenes bélyegek kiadásának a fentjelzett, a legáltalánosabb oka, de ezenkívül még sok más oka lehet, mint például : belső gazdasági zavarok, háborúk, kormányváltások stb. (Németország közelmúltbeli pénzürtékdevalvációja szülte talán a világ legtöbb ideiglenes bélyegét.)

Az ideiglenes bélyegek — nagy általánosságban — ritkábbak, mint a közönséges bélyegek, mert többnyire csak egész rövid ideig vannak forgalomban. Ezt a körülményt az államok észrevették

s tekintettel arra, hogy a bélyeggyűjtők a ritkább bélyegeket jobban keresik, újabban sokszor még olyankor is bocsátanak ki ilyen ideiglenes kisegítő bélyeget, amikor annak szüksége tulajdonképpen nem is áll fenn. Érdekes, hogy az ilyen erőszakolt ideiglenes bélyegek sohasem válnak olyan ritkává, mint az igazi szükségletet kielégítő ideiglenes bélyegek.

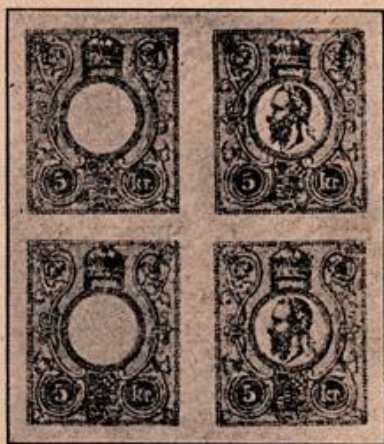
Ideiglenes bélyegeket sokszor okmány- és távirdabélyegekre is nyomnak, olyankor, ha megfelelő más postabélyegkészlet nem áll az illető állam postájának rendelkezésére.

Ideiglenes bélyeg névvel jelölik a filatelisták a *megcsonkított bélyegeket* is. Több állam, ha szüksége volt bélyegekre, nem tett egyebet, mint hogy egy már meglevő bélyegét félbevágta s ezeket hozta félnévértéken forgalomba. Az ilyen megcsonkított bélyegek lényegében az ideiglenes bélyegek szerepét töltik be s többnyire még ritkábbak a felülnyomásos bélyegeknél is.

A rendellenes bélyegek legismertebb fajtája a *tévényomat*. Minden bélyeg téves nyomású, amely a rendes bélyegtől akár színben, akár fogazatban, akár rajzban, akár papirosban, vagy a bélyeg bármely más alkatelemében eltér. Filatéliai szempontból nem számítanak azonban téves nyomatoknak az olyan

bélyegek, amelyek csak hajszálnyi vagy csak vélt eltéréseket mutatnak a rendes bélyegektől; az ilyeneket csak a csodabogár-gyűjtők gyűjtik. Az igazi tévényomatok a rendes bélyegektől határozott, rögtön felismerhető különbségeket mutatnak. A tévényomatok legnagyobb része: kifejezetten ritkaság, tekintettel arra, hogy sokkal-sokkal kevesebb van belőlük, mint a rendes bélyegekből.

A rendellenes bélyegek közé tartoznak ezenkívül az úgynevezett *tête-bêche* bélyegek. (Egymással szembenálló, összefüggő két bélyeget neveznek így.) A tête-bêchek általában ritkák, de nem minden gyűjtő gyűjti őket.

Az első magyar bélyeg-próba-nyomat.

Egyes államok — miután felismerték, hogy a gyűjtők mennyire kedvelik a rendellenes bélyegeket — főképen a tévnyomatokat — készakarva, tudatosan állítanak elő ilyen tévnyomatokat és rendellenes bélyegeket. Ezek azonban sohasem válnak olyan ritkává, mint a valóban tévedés folytán előállott rendellenes bélyegek.

Egészen kifinomult érzékű gyűjtők gyűjtik az úgynevezett *essai*-ket vagy *próbanyomatokat*. A próbanyomatok: az eredeti bélyegről vagy a tervezett bélyegről készült első, forgalomba nem bocsátott példányok, amelyek majdnem minden egyes esetben egy-egy bélyegalkatelemben eltérnek a valóban kibocsátott bélyegtől. Értékük többnyire magas.

A fentiekén kívül eső rendellenes bélyegeket: a *magán-próbanyomatokat*, a *forgalomba nem került bélyegeket*, a »*Specimen*« *felülnyomással ellátott bélyegeket* stb. komoly gyűjtő nem teszi be az albumába.

Az »*újnyomatokat*«, vagyis: a régi bélyegek lemezéről készült újabb nyomású bélyegeket még sok nagy gyűjtő is beteszi gyűjteményébe.

Bélyegspekuláció.

A bélyegekkal való spekulálás két csoportra osztható:

Bélyegekkel spekulálnak egyes államok, amikor forgalomba bocsátanak és forgalomból kivonnak bélyegeket abból a célból, hogy filatéliailag minél több hasznot húzzanak belőlük. *Bélyegekkel spekulálnak egyes gyűjtők és kereskedők*, akik egy és ugyanabból a bélyegből vagy bélyegsorozatból sok-sok száz, ezer, sőt milliószámra tesznek el példányokat, arra számítván, hogy később azok értékesebbek lesznek.

E fejezetben csak a bélyeggyűjtők és bélyegkereskedők spekulációjával foglalkozunk; az államok spekulációs törekvéseit később, a bélyegek kiadásával kapcsolatban tárgyaljuk.

A bélyeggyűjtők és bélyegkereskedők spekulációs törekvései nem régikeletűek és főképen azóta ismeretesek, amióta a modern bélyegek közül is ritkaságok alakultak. Tudni kell ugyanis, hogy eleinte szinte egyetlenegy oka volt a bélyeg ritkaságképződésének s ez: *az idő*; minél régibb volt a postai értékjegy, annál értékesebbé vált. Később, amikor különböző politikai, államgazdasági és állami spekulációs okokból, az államok egyes bélyegfajtákat csak rövidebb ideig tartottak forgalomban, vagy egyes

sorozatokból csak keveset bocsátottak ki, vagy amikor az ideiglenes bélyegek fajtája kialakult, kezdtek a modern, a gyűjtés idejében használatban lévő bélyegek közül is ritkaságok alakulni. A »jól-értésültek« a posta törekvéseit, terveit — a bélyegek kiadása tekintetében — már jóelőre tudták és több példányt tettek el maguknak egyes értékekből, érezvén, hogy azoknak később ritkaságokká kell válniuk.

Bizony sokszor jól jártak ezek a spekulánsok, igaz, hogy sokszor rá is fizettek »jólértésültségükre«. Tény azonban, hogy igen sok bélyeg egy és ugyanabban a kézben tömörült, köztük azok a bélyegek is, amelyek később ritkaságokká váltak. Az ilyen spekulálás hasonlatos a tőzsdei spekulációhoz, hiszen emlékszünk még a közelmúltból: »akik jobban értesültek« egyes vállalatok tranzakcióiról, mindig többet kerestek, mint a kevésbé jól értesültek.

Ezen a bélyegspekulációfajtán kívül azonban másfajta bélyegspekuláció is ismeretes. A bélyeggyűjtés történelmének főképen újabb fejezetei mutatják ugyanis, hogy *voltak olyan ritkaságalakulások és értékjavulások, amelyeket maguk az államok sem sejtettek előre, de amelyeket néhány filatelista mégis jóelőre megérezett és — ki is használt.*

Ilyen volt például a közelmúltban a német márkadevalváció idejében felülnyomott német bélyegek esete. Itt eleinte a százas értékjelzésű bélyegeket: ezres, majd tíz-, százezres értékű felülnyomással látták el, sőt később milliós és milliárdos felülnyomásokat is alkalmaztak rajtuk. Minderre pedig azért volt szükség, — ez is mutatja, hogy a bélyeggyűjtő akaratlanul is kora történetének ismerőjévé válik — mert a pénz: a márka devalvációja révén a postai értékjegyek névértékét is erősen emelni kellett. Minden gondolkodó filatelista előtt nyilvánvalóvá vált már a devalváció első idejében, hogy ha ez így tart tovább, akkor az egyes felülnyomott német bélyegek csak igen kis élettartamúak lesznek. S valóban, a német állam kénytelen volt az az egyik héten kiadott bélyegeit már a másik héten bevonni és újabb, magasabb értékjelzéssel felülnyomni. Így azután a devalváció idejében felülnyomott német bélyegek csak hetekig, napokig voltak forgalomban.

Ez különben »modern jelenség« a filatéliában s az ilyen egészen rövid ideig forgalomban volt bélyegek közül már igen sok »jó bélyeg« alakult ki. A gondolkodó, helyesebben: a spekuláló filatelisták az ilyen bélyegekből igen nagy mennyiséget

vásároltak s cselekedetük kitünő befektetésnek bizonyult, mert — eltekintve attól, hogy megmenekültek a márkadevalvációtól — később ezek a bélyegek »valorizált« értékük fölé emelkedtek a bélyeggyűjtők körében. A német devalvációs felülnyomásos bélyegeken annak idején tényleg óriási spekuláció is folyt.

Hasonló spekuláció folyt a felülnyomásos magyar bélyegeken a közelmúltban, — igaz, hogy kisebb mértékben. Főképen azok a magyar filatelisták, akik azokban a városokban laktak, — Szeged, Debrecen, Pécs stb. — ahol a különböző bélyegkiadások történtek, szereztek be nagyobb mennyiséget ezekből a bélyegekből és látták később nagy hasznát vásárlásuknak.

A kereskedők részéről újabban, főképen az államok megmaradt bélyegkészletének értékesítése körül folyik nagy spekuláció. Amikor az államok visszavonják kiadott bélyegeiket, a megmaradt készletet majdnem minden esetben teljes egészében adják el egy-egy bélyegkereskedőnek vagy vállalatnak. A cégek — majdnem minden alkalommal ez volt a gyakorlat — *az ilyen megmaradt készleteket spekulációs célból nem dobják rögtön piacra, hanem tartják egy darabig,* amíg a piacon lévő készlet fogyni kezd s a kereslet újra erősen megnövekedik. Ekkor — tekintettel arra, hogy *szinte monopóliumuk van ezeknek a cégeknek a bélyegekből,* mert hiszen náluk van majdnem minden darab — egyenesen ők diktálhatják az árakat. Idevonatkozólag is sok példát lehetne felhozni.

Még azt is meg kell állapítanunk, hogy a bélyegspekulációra nem fizettek rá annyian, mint a közelmúlt időkben a tőzsdei spekulációra.

Az album problémája.

Minden bélyeggyűjtő első akadályja és sokszor hosszú ideig feleletre váró problémája az, hogy: *miképen és miben gyűjtsön.*

Az első bélyeggyűjtők minden rendszer nélkül, bizonyos maguk választotta egymásutánban, könyvek lapjai között, dobozokban stb. gyűjtöttek, illetőleg helyezték el több-kevesebb egyéni ügyességgel bélyegeiket. Ez az elhelyezés ideig-óráig jó is volt, addig, amíg nagyobb mennyiségben nem jelentek meg a bélyegek. Ekkor — természetesen — gondoskodni kellett arról, hogy áttekinthetőség, rend és külső csiny vegye körül összegyűjtött

bélyegeiket, hogy a velük való foglalkozás könnyebb, praktikusabb és kellemesebb legyen.

Mintegy két évtized telt el a bélyeggyűjtés megindulása óta, míg eljutottak az *albumszerű megoldáshoz*. Németországban a *lipcsei Wuttig-cég próbálkozott meg először egyszerű októvalakú bélyegalbum kiadásával*. Az első bélyegalbumnak váratlanul igen nagy sikere volt, szinte a megváltó megoldásnak tekintették a nagy káoszban, ami akkoriban a bélyegek elhelyezése körül mutatkozott.

1863 végéig már a hetedik kiadást érte meg ez a bélyegalbum, amelyet — ha egy modern, permanens album mellé helyoznénk — egyszerűen nem hinnénk el, hogy — ez is bélyegalbum. Később *Bauschke*, majd *Kümmel* könyvkiadó javított a Wuttig-féle albumon és az ő vállalkozásukban csakhamar a tizenkilencedik kiadása is megjelent az első, már nem is annyira primitív bélyegalbumnak. Az 1863. évben már Angliában, Franciaországban és Amerikában is adtak ki bélyegalbumot, természetesen, majdnem olyan primitívet, mint Wuttigé.

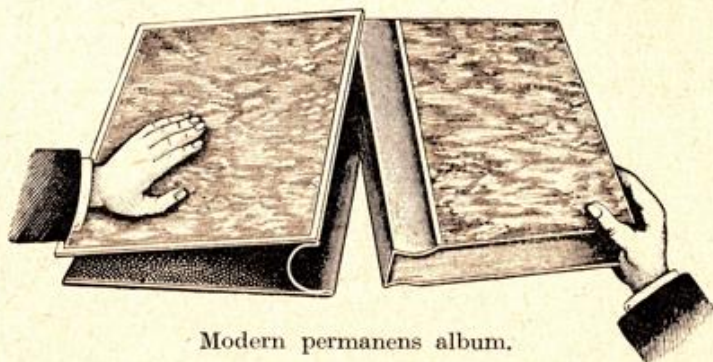
Eleinte a bélyegek durva utánezatait igen puha lapokra nyomatták rá, még pedig a lap mindkét oldalára és e lapokat puha kötésbe köttették be. A lapok hamar szakadtak, a bélyegképek alig voltak felismerhetők. A gyakorlat később megmutatta, hogy az *erősebb, keményebb, kartonszerű papíros és az egyoldalú nyomás a helyesebb*. (Dacára ennek, akadnak még ma is igen vékony papírosú és kétoldalra nyomott bélyegalbumlapok.)

A *permanens album* gondolata a fejlődés egy újabb állomását jelentette. Eleinte — természetesen — *fix*, egybekötött lapú albumokat gyártottak, később azonban rájöttek arra, hogy a legszebb *fix* lapú albumnak is az a hibája, hogy egy bizonyos időpontnál lezáródik vele gyűjteményünk. Mihelyt folytatólagosan, a következő esztendő bélyegeit is tovább akarjuk gyűjteni, *fix* album esetében kényszerülve vagyunk külön, az *albummal szervesen össze nem függő* lapokon dolgozni; ezzel pedig rontunk gyűjteményünk egységén és szépségén.

Olyan albumot szerkesztettek tehát, amelynek egységét nem bontja meg, ha a későbbi esztendők bélyegeit is bele akarjuk vezetni. Az album lapjait — különböző módszerekkel — ki-vehetővé tették, illetőleg olyanná alakították át, amelybe újabb lapokat lehet belehelyezni. Szóval: megalkották a mai permanens album őst.

A permanens albumok gondolata az első bélyegalbumok kiadásától számított tíz év után jutott eszébe először *Schaubek* németországi könyvkiadónak. (*Schaubek* tulajdonképpen álneve *Bauschkenek*, az első bélyegalbum kiadójának.)

Schaubek gondolt először az *előnyomás nélküli albumokra* is. (A bélyegképekkel előnyomott albumok ugyanis előbb jelentek meg, mint a képnélküliek; ez az album tulajdonképpen: bélyegkatalógus és bélyegalbum volt egyszerre.) A képekkel tarkított bélyegalbum gondolata kézenfekvő volt s csak később jöttek rá egyesek — az első speciális gyűjtők — hogy *a képek nélküli album nagyobb szabadságot, egyénibb mozgást enged a gyűjtőknek.*

Modern permanens album.

Schaubek albumának ma már a negyvenedik kiadása is megjelent. Utána Németországban *Schwaneberger* adott ki bélyegalbumot némi javításokkal, majd *Borek* követte a sort, évenként megjelenő pótlapjaival. *Borek* 23 kötetben egyesítette az egész világ bélyegállományát s évenként kiadásra kerülő pótlapjaival valósággal magához bilincselte a gyűjtővilágot.

A bélyegalbumok igazi hazája ma is Németország, de természetesen, más országokban is készítenek jó albumokat. Így, igen híres albumkiadó a párisi *Champion* cég (az *Ivert* katalógus kiadója), valamint a *Gibbons* cég London an, a *Galvez* cég Madr.dban és a *Schwaneberger* cég Lipcsében.

Ma már annyira differenciálódott a bélyegalbumok kiadása, hogy majdnem minden ország bélyegei számára külön albumok jelennek meg. De külön, praktikus albumok jelentek meg a levél-

átkötőszalagok és a teljesek számára is. Az utóbb említett speciális albumok majdnem mind »betevő«-rendszerrel dolgoznak.

Nemrég a svájci *Weka*-cég *zseb-bélyegalbumot* adott ki, amely — éppen kicsi volta miatt — csak kevesebb bélyeg számára és speciális gyűjtőknek való.

A bélyegek ideiglenes elhelyezésére — míg az igazi albumba bele nem kerülnek — a betevő-rendszerű bélyeg-könyvecskéket használják. A könyvecskébe vékony, átlátszó papiros vagy vászonszalagocskákat ragasztanak s ezek mögé csúsztatják be a bélyegeket, amelyek így a töréstől, szakadástól és egyéb rongálástól jól megóvhatók. Cserénél, eladásnál kitűnően beválnak.

A jó album problémája megoldatott, most már csak arról van szó, hogy a jó albumokat — *olcsóvá is tesszük*; a jó és szak-szerű albumok ugyanis ma még igen drágák.

Az ideális gyűjtő.

Az ideális gyűjtő fogalma az egész világ bélyeggyűjtő társadalmában és szaksajtójában, évek hosszú sora óta élénk megvitatás tárgyát képezi. Igen sokan azt tartják, hogy az az ideális gyűjtő, aki — a már ismertetett és minden igazi gyűjtő elemi feltételeként kezelt szabályokon kívül — jól megtömött, igen sok bélyeget tartalmazó albumokkal rendelkezik, viszont sokan határozottan állítják, hogy csak a speciális, bizonyos országot, vagy országok területét felölelő gyűjtő lehet az igazi, mélyen-szántó filatelista.

A kezdő gyűjtő egyetlen vágya: a *sok bélyeg*. Minél több különböző bélyeget összeszedni és szélesíteni, bővíteni a gyűjteményt: ez minden célja az első időkben majdnem minden gyűjtőnek. A haladó, nagy gyűjtő ideálja, majdnem minden esetben: a *ritka bélyeg*. Sokszor ezerszámra odaadná gyűjteményének közönségesebb darabjait, csak hogy egy hön óhajtott, rég vágyott ritka bélyeget megszerezhesen.

A látszat tehát azt mutatja, hogy élénk ellentét van a kezdő és a haladó gyűjtő vágya és célja között. Ez azonban valóban csak látszat, mert a valóság tökéletesen bebizonyítja, hogy a kezdő és a haladó gyűjtő egymással ellentétes kívánságai: csak a fejlődés különböző fokát jelentik.

A kezdő gyűjtő az első időkben — természetesen — rengeteg bélyeget tud könnyen, gyorsan megszerezni és albumába bevezetni. Ekkor minden egyéb rendszer és cél nélkül minden bélyeget, amely még nincsen meg albumában, eltesz. És ez igen helyes is, mert csak így, az *általános gyűjtés* útján juthat el a kezdő gyűjtő később : a mélyenjáró és nagy filatéliai műveltséget kívánó *speciális gyűjtésig*.

Amikor már a könnyen megszerezhető bélyegeken túljut a kezdő s kisebb-nagyobb feladatok elé állítja bélyeggyűjtő vágya egy-egy bélyeg megszerzésénél, gondolkodni kezd. Rájön arra, hogy azok a bélyegek, amelyeket ő könnyen megszerzett, más is könnyen megtudja szerezni, szóval : ezek lényegében nem sokat jelentenek. Úgy gondolja ekkor már, hogy a ritkább, nehezebben megszerezhető bélyegeket kellett volna előbb megvennie, vagy csere útján beszereznie, azután könnyű lett volna a dolgot a közönségesekkel folytatni.

Pedig egyáltalán nincs igaza az így gondolkodó kezdőnek, mert — *mindenki így kezdi és mindenki így gondolkodik később*. Minden dolognak természetes akadályai vannak, amelyeket leküzdeni : edzetté és szakértővé tesz. A bélyeggyűjtésnél is : a nehezebben beszerezhető bélyegek iránt megindított anyagi harc, csere stb., végül is győzelemmel jár s belekerül gyűjteményünkbe a ritkább bélyeg is.

Végül azután — a legtöbb gyűjtőnél így van ez — már csak többnyire a ritkább bélyegek érdekelnek bennünket s lehetőleg csak olyan bélyeget igyekszünk megszerezni, amelyek megszerzése egyenesen akadályokkal jár.

Az ideális gyűjtő fogalma tehát egyáltalán nem attól függ, hogy általános vagy specialista gyűjtő-e valaki, sok bélyeget akar-e összeszedni vagy csak néhány ritkát. *Az ideális gyűjtő fogalma lelki motívumokból tevődik össze.*

Aki bélyeget szed össze, tesz el s ragaszt be albumába, még nem biztos, hogy : gyűjti a bélyeget. *A gyűjtés : magasabbrendű fogalom*, involválja a rend szeretetét, a szakértelmet, a tárgyak vizsgálata, osztályozása és története iránti vágyat és szeretetet. A gyűjtés érzéke vagy természete nem születik együtt az emberrel, hanem korával, intelligenciájával és műveltségével fejlődik ki.

Szóval : a bélyeget összeszedőkből az idők folyamán — ha eleven, helyes érdeklődés nyilvánul meg az összeszedés alkalmával — gyűjtő válik. Ha a gyűjtő, gyűjtési szenvedélyén belül, speciális hajlamainak, — melyek bizonyos országok bizonyos fajta

bélyegei felé vonzzák — teljes mértékben eleget tesz a becsületes, jóízlésű és nemes szenvedélyű ember belső lelki kötelességérzetével, akkor ideális gyűjtő válik belőle. *Az ideális gyűjtő soha életében nem hagyja abba a gyűjtést.* Igyekszik a maga elé tűzött célt elérni, még akkor is, ha igen nehéz életkörülmények közé jut. *A filatélia : öröm, szórakozás és lelki szükséglet az ilyen gyűjtő számára, éppen úgy, mint a legelemibb életmegnyilvánulása.* Az ilyen gyűjtők a filatélia igazi támaszai és a nemes eszme nagy-nagy propagálói.

BÉLYEGKERESKEDELEM

A bélyegkereskedelem a legnemzetközibb kereskedelmi ág.

A bélyegkereskedelem hatalmas és aránylag igen rövid idő alatt történt fejlődése ma lépten-nyomon megmutatja eredményét az érdeklődőknek. Éppen ezért igen könnyű összehasonlításokat tenni más kereskedelmi ágak és a bélyegkereskedelem elterjedettsége között.

A bélyegkereskedelem ma már majdnem minden országban élénk és erősen kiterjedt, így Magyarországon is az utóbbi időben igen erősen fejlődő. (Erről könyvünk más helyén emlékeztünk meg részletesen.) Szóval, *a bélyegkereskedelemnek ma már mindenütt nemzeti jelentősége van. Ennél lényegesen nagyobb azonban a nemzetközi jelentősége.*

A bélyegkereskedelem tulajdonképpen azt a célt szolgálja, hogy az egy, fix helyen élő gyűjtő a világ minden tájáról beszerezhesse a gyűjteményéhez szükséges bélyegeket, természetesen az ugyanazon országban használatos bélyegeket is. A bélyegkereskedelem tehát, hogy a fenti célt szolgálhassa, minden államra nézve *exportot és importot* jelent. A bélyegkereskedő saját országának bélyegeit külföldi kereskedőtársának exportálja, viszont ő maga külföldi bélyegeket hozat, importál. Tekintettel tehát arra, hogy minden bélyegkereskedő rá van utalva a külföldi bélyegekre, a szó legtisztább és legszorosabb értelmében: *nemzetközi kereskedő.*

A nemzetközi bélyegkereskedelem legelterjedtebb és hihetetlen rövid idő alatt óriásit fejlődött ága az úgynevezett *»nemzetközi tömegbélyegkereskedelem«*. *Tömegbélyegnek* nevezik általában az igen olcsó bélyegeket, leginkább a modern, kisértékű bélyegeket. A tömegbélyegkereskedelem lényegében a modern bélyegek gyűjtésének szolgálatában áll. Tekintettel arra, hogy ma az államok bélyegkiadási tevékenysége sokszorosan felülmúlja a háború előttit, szóval a modern bélyegekből lényegesen több jelenik meg, mint az azelőttiekből, a mai tömegbélyegkereskedelem céljaira

kellő mennyiségben áll anyag rendelkezésre. Azonkívül ezekhez a kisértékű mai bélyegekhez aránylag a legkönnyebb hozzáférni s a kezdő gyűjtők természetesen elsősorban az olyan bélyegeket gyűjtik, amelyeket megszerezni sem anyagi, sem fizikai megerőltetésbe nem kerül. Mivel pedig — érdekes jelenség ez — *a kezdő gyűjtők száma többnyire eléri a komoly gyűjtők számát*, a tömegbélyegkereskedelem valóban hatalmassá fejlődött. Már *vannak bélyegkereskedők, akik egy-egy óriási vállalat egész levelezését bérbe veszik*, szóval az összes odaérkező borítékokat felvágás után megkapják. Az ezeken talált bélyegeket azután *le mosatják* s belőlük sorozatokat állítanak össze, amelyeket külföldi bélyegtömegkereskedő-társaikhoz, helyesebben a külföldi *bélyegnagykereskedőkhöz* továbbítanak.

Újabban, amikor a tömegbélyegkereskedelem igazán nagyot fejlődött, egyes kereskedők összeköttetésbe léptek majdnem minden állammal a világon és az így beszerzett hatalmas nemzetközi anyagból azután *mesterségszerűleg »gyűjteményeket«* állítottak össze. Ezek a kifejezetten export- és importbélyegkereskedők a világ legegyszerűbb bélyegeiből 1000—10.000-es gyűjteményeket készítenek s azokat mint rendes árucikkeket továbbítják külföldre. Az ilyen árucikkekből mostanában, helyesebben: a közelmúltban, *óriási tengerentúli kereslet volt* s ezt javarészt az európai bélyegkereskedők elégítették ki. Most mintha egy kissé megcsappant volna az érdeklődés ezek iránt az »összeállított« gyűjtemények iránt.

A nemzetközi bélyegkereskedelem — majdnem kezdetétől fogva — természetesen ritkább, klasszikus bélyegek árusításával is nagymértékben foglalkozik. Főképpen *a nyugateurópai kereskedők referenciákkal rendelkező gyűjtőknek és kereskedőknek óriási »választékokat«* küldenek, előre meghatározott katalógusi áralapon. Az ilyen referenciás, levélbeli bélyegkereskedelem *ma erősen virágzik*. Ez idézi azután elő, hogy egy-egy nagy külföldi bélyegkereskedőnél majdnem mindig megtalálni a világ legtöbb bélyegét — az óriási raritásokat és unikumokat kivéve. Mindez pedig kellő bizonyító erővel bír amellet, hogy a bélyegkereskedelem a szó legszorosabb értelmében nemzetközi.

De a bélyegekkal kapcsolatos bélyeggyűjtési cikkek kereskedelme is nemzetközi alapon szerveződött. Oka pedig ennek az, hogy *bizonyos bélyeggyűjtési segédeszközöket többnyire csak egy-egy ország gyárt*; természetesen ezekben az országokban az illető bélyeggyűjtési segédeszközök exportja is óriási mértékben kifej-

lődött. Így például : *a legjobb bélyegragasztó papírost, a legkitünőbb bélyegalbumokat Németországban készítik* s e cikkekben nagyszabású exportkereskedelem is folyik itt. *A legjobb, átlátszó bélyeghüvelyecskéket, amelyekbe a gyűjtők a ritka bélyegeket szokták elhelyezni, hogy azok valahogy meg ne sérüljenek, Franciaországban készítik ; a legerősebb, legpraktikusabb acél bélyegcsipeszket pedig Angliában.* Ismételjük : e cikkekből az illető államok mindegyike nagy exportot bonyolít le.

A bélyegkereskedőknek szerte az egész világon olyan nemzetközi hirdetési orgánumaik vannak, amelyek sokszor *nyolc-tíz nyelven jelennek meg* s amelyekben a messzi Ausztráliától kezdve a legdélibb Spanyolországig mindenki hirdet, aki számít valamit a világ bélyegkereskedői között. Külön hatalmas munkát igénylő *«directory»-k* (kereskedői névjegyzékek) állnak rendelkezésre, amelyek eligazodást nyújtanak az érdeklődőknek abban az óriási birodalomban, amely ma a nemzetközi bélyegkereskedelem. S az igazi, jó és mozgékony bélyegkereskedő, ha véletlenül magyar és üzlete Budapesten van, éppen úgy tud nagy kínai kereskedőtársáról, mint budapesti kollégájáról, mert hiszen mind a kettővel egyaránt összeköttetést tart fenn.

A bélyegkereskedőknek hatalmas, *nagy összeköttetésű és befolyású nemzetközi szervezeteik vannak*, amelyek olyan erősek és olyan jól működnek, hogy ha szükség van rá, néhány hét leforgása alatt tudatni tudják a világ minden táján lévő bélyegkereskedőkkel, hogy *ez vagy az a kereskedőtársuk unfair, akivel üzletet kötni nem tanácsos.*

Mindez pedig teljes erővel bizonyítja, hogy olyan, az egész világon szétágazó és kiterjedt szervezettséggel rendelkező kereskedelmi hálózata egy szakmának sincs, mint éppen a bélyegkereskedelemnek.

Mely országokban legfejlettebb a bélyegkereskedelem ?

A kérdésre általánosságban, kategórikusan felelni szinte lehetetlen, mégpedig azért, mert újabban *a filatélia elterjedésének versenyébe sok új ország állott be versenytársnak* s az összehasonlíthatási alap annyira minden percben változó, hogy végeleges eredményeket leszögezni senki sem tud.

Ha a filatélia elterjedésének vonalát és történetét nézzük azonban, akkor már közelebb jutunk a kérdés mélyéhez. *A bélyeg-*

kereskedelem kiindulópontja az Egyesült-Államokban, New-Yorkban volt. Dacára ennek, mégis Németország és Anglia voltak az elsők, ahol ez a kereskedelmi ág komoly és jelentős tényezővé fejlődött.

Németország és Anglia még ma is megőrizték a bélyegkereskedelem terén hegemoniájukat, igaz, hogy csodálatos módon a legutóbbi időkben — négy-öt éve — az Egyesült-Államoknak ismét igen jelentős szerepe jutott a nemzetközi bélyegkereskedelem terén. Európa egyes országai között, Európa és a tengerentúl között bélyegcsere, bélyegvétel és eladás már évtizedek óta folyik; igazi, nemzetgazdasági szempontból is fontos tényezővé azonban a bélyeg-exportkereskedelem csak a háborút követő időkben emelkedett, amikor Amerika — nagy felszabadult tőkájével, hatalmas aranykészletével — komolyan érdeklődni kezdett az európai bélyegpiac árucikkei iránt.

A bélyeg-exportkereskedelem azután nemcsak Európában, de a többi világrészekben is hihetetlenül rövid idő alatt hatalmas arányokban bontakozott ki, éppen Amerika közbelépésére. Az Egyesült-Államok mindent felszívott, amit az európai piac »termelni« tudott, a modern, használt tömegbélyegek terén. Így rengeteg mennyiségben vásárolták az amerikai kereskedők a különböző célok és tervek szerint összeállított gyűjteményeket, az úgynevezett »különbözőket« tartalmazó bélyegcsomagokat, stb. Ezekon kívül még a bélyegszükségleti cikkek is kitűnő piacra találtak Amerikában, mindaddig, — ez pedig hamar ment a technikában óriási fejlettségű Egyesült-Államokban — míg az amerikai üzletemberek és szakemberek is foglalkozni nem kezdtek a filateliai segédeszközök előállításával. Ma már egész Európában az a vélemény alakult ki, hogy miután Amerika rátért e cikkek gyártására, csak hamar le fogja venni e téren is Európát.

Az Egyesült-Államok mohósága a bélyegimportálás terén mintha a legutóbbi hónapokban egy kissé megcsappant volna. Az a hatalmas életenergia, amely odakint minden egyes nemes eszmének hihetetlenül rövid idő alatt nagy tábor tud nevelni, a kezdő bélyeggyűjtők számát is igen magasra szöktette fel. Már pedig a kezdő bélyeggyűjtők voltak az Amerikába küldött hatalmas bélyeganyag legjobb felvevői. Ez a kezdő bélyeggyűjtőket nevelő áramlat talán az Amerikában is érezhető gazdasági válság miatt veszített egy kissé hevességéből.

Ha Európában vizsgáljuk a bélyegkereskedelem elterjedését, akkor az előbbi megállapítást ismételhetjük: Németország vezető szerepe ma is kétségenkívüli Európában a bélyegkereskedelem terén.

Németország, mint mindent, a bélyegkereskedelmet is óriási erővel és fegyvelmezettséggel, de teljes precizitással is, megszervezte és kiépítette. A német bélyegcsere-egyesületek — többnyire kereskedelmi alapon — a nagy német bélyegcégek, bélyegaukciós társaságok, csak bélyegritkaságokat árusító részvénytársaságok, stb. oly fürgék, kiterjedt összeköttetésűek, jól szervezettek és becsületesek! — hogy őket ma már nagyon nehezen tudja utólrni bármelyik más állam.

Amerika előretörése után a bélyegkereskedelem terén *Anglia veszténi kezdett jelentőségéből*. Ahogy a kereskedők mondták: Anglia kezdett rossz piac lenni a bélyeget importálók számára. Természetesen Anglia azért ma is egyike a legnagyobb filatelistá államoknak. Az utóbbi időkben azonban *elsősorban* saját — anyaországbeli és gyarmati — bélyegükkel foglalkoznak az angol filatelisták és bélyegkereskedők.

Lényegesen fejlődött a bélyegkereskedelem terén az utóbbi években Franciaország, illetőleg Párizs. Nem lehet tudni, hogy Párizs gigantikusan megnövekedett idegenforgalma, vagy valami más ok idézte-e elő a francia bélyegkereskedelem hatalmas jelenét. Ennek kutatása nem lehet feladatunk s a mi szempontunkból sokkal érdekesebb annak megállapítása, hogy a filateliailag fejlődött Párizs egész speciális helyett vívott ki magának a bélyegkereskedelem terén. Párizs lett a *bélyeg tranzitó kereskedelem központja*. S a legtöbb francia bélyegcég főképpen azért vásárol, hogy a megvásárolt hatalmas bélyegmennyiséget rögtön — úgy egészében — továbbadja, kis részét Franciaországban s a nagyobb részét külföldön. Igaz, hogy Párizsnek előnyös helyzete van, külföldi bélyegkereskedelmét sem kell teljes egészében levelezés útján lebonyolítani, mert Párizst, a »ville lumière«-t, annyi idegen keresi fel — köztük annyi külföldi bélyegkereskedő, — hogy a francia bélyegkereskedők külföldi üzleteik legnagyobb részét ott Párizsban bonyolítják le.

Alig néhány esztendeje, Bécs ugrott nagyot a nemzetközi bélyegkereskedelem létráján, főképpen a bélyegexportálás terén. Bécsnek ma hallatlanul fejlett filatéliai élete van, egyes cégei világviszonylatban is igen jelentősek s a nyugateurópai nagy bélyegaukciók legjobb vásárlói is sokszor a bécsi filatelisták és bélyegkereskedők közül kerülnek ki.

Érdekes, hogy a bélyegkereskedelem terén *közvetlenül a közép-európai államok után a skandináv államok következnek*, ahol az utóbbi időben igen nagy kereslet mutatkozik, főképpen régi klasz-

szikus európai bélyegek iránt. Hasonlóképpen Hollandia is ily irányú keresletével növekedett meg jelentőségben a bélyegkereskedelem terén. (A háborúmentes államok megmaradtak a filatélia terén a maguk régi útján s főképpen a régi, igazi nagyértékű bélyegek gyűjtését forszírozzák.)

Törökország egy ideig az egész Balkán bélyegkereskedelmének irányítója volt. Még a háború befejezése után is egy darabig vezetőszerepet játszott, azután — talán éppen a francia bélyegkereskedelem támogatása folytán — Románia vette át a vezetőszerepet a Balkán filateliájában. Románia vezetőszerepe azonban csak látszólagos, mert — amint a jelek mutatják — a bélyegkereskedelem itt, dacára a mesterséges forszírozásnak, igazi, mély gyökereket nem tud verni, s ami még tartja a román bélyegkereskedelemben a lelket, az is az elszakított magyar területek filatélia-életéből táplálkozik.

Magyarország a bélyegkereskedelem szempontjából ma még nem nagy jelentőségű a világ nagy bélyegállamai mellett, bár a háború befejezése után voltak »kedvező hónapjai«. (Ennek oka főképpen a sok »elszakított« magyar gyűjtőben keresendő.) Sokat rontott a magyar bélyegkereskedelmen, főképpen azonban az export-bélyegkereskedelmen, hogy igen elterjedtek a hamisított felülnyomású magyar bélyegek s ez a külföldi bélyegkereskedők bizalmát — a legtöbb esetben — teljesen lerontotta. A magyar bélyeggyűjtő társadalom erős mozgalma a hamis felülnyomású magyar bélyegek ellen, újabban, már a javulás jeleit mutatja.

Olaszország és Spanyolország, felerészben európai, felerészben tengerentúli érdeklődésével (főképpen saját gyarmataikat gyűjtik) nemzetközi viszonylatban nem tartoznak az igazán jelentős bélyegkereskedő államok közé, bár nemzeti viszonylatban elég fejlett a bélyegkereskedelmük.

Ázsiában elsősorban Japán a legjelentősebb bélyegkereskedő állam, sok-sok tekintetben komoly versenytársa az európai államoknak. Japán itt is mindent megtanult Európától, ami megtanulható volt. Elsősorban exportál bélyegeket, mert — főképpen a tengerentúlon — nagy az érdeklődés a japáni bélyegek iránt. Újabban Kína is belépett a bélyegeket exportáló államok közé, itt azonban még nem olyan fejlett a bélyegkereskedelem, mint Japánban.

Afrikában és Ausztráliában is vannak óriási bélyegcégek, főképpen: Kairóban, Capetownban, Tuniszban, Algírban, valamint Melbourneben. Ezenkívül a különböző gyarmatok is lebonyolítanak bizonyos mértékű bélyegkereskedelmet, bár a gyarmati bélye-

gekkel való kereskedelmet többnyire az anyaország úzi és bonyolítja le. (Főképpen áll ez a francia és a portugál gyarmati bélyegekre.) Anglia talán az egyetlen kivétel e téren, mert itt az egyes gyarmatok is üzik a bélyegkereskedelmet, sőt az angol gyarmatokon élő angolok egyik kifejezetten legnagyobb jövedelmi forrása a bélyeg.

Hivatalos bélyegtőzsdék, világhírű bélyegaukciók, bélyegkiállítások, bélyegnapok.

A bélyegtőzsde intézménye ma már majdnem olyan ismert az egész világon, mint az áru és értéktőzsdék intézménye, bár nálunk még ma sincs bélyegtőzsde — a filatelisták sok éves kísérletezései és sürgetései dacára.

Ma már a világ majdnem minden nagyobb városában — nemcsak az országok fővárosaiban — vannak rendes bélyegtőzsde-egyesületek, amelyek az általános tőzsdei szabályoknak nagyjában megfelelő bélyegtőzsde-intézményt tartanak fenn. És itt teljesen felesleges felsorolni egyenként azokat a városokat, amelyekben bélyegtőzsdék vannak, mert könyvünk sok-sok oldalát megtölthetnők vele. Helyesebb, ha egy kicsit visszapillantunk a bélyegtőzsde-intézmény fejlődésére s arra, hogy miképpen nyerte el az idők folyamán mai, kialakult formáját.

A világ első bélyegtőzsdéjét Mainzban, Németországban nyitották meg 1863-ban. Ennek a legelső bélyegtőzsdének az elnöke: Koch Henrik volt, aki annyira megszervezte a mainzi első bélyegtőzsdét, hogy egy ott megjelenő lap: a »Mainzer Anzeiger« naponta közölte a bélyegtőzsde hivatalos árfolyamait is. E tőzsde természetesen — dacára a megnyilvánuló sajtóérdeklődésnek — kezdetleges volt s csak a helyi filatelisták bélyegszükségeinek helyesebb és gyorsabb kielégítésére szorítkozott. A következő bélyegtőzsdét 1887-ben Berlinben nyitották meg, ez már bizonyos »környékbeli« forgalmat is lebonyolított, ami annyit jelentett, hogy a Berlin-környéki gyűjtők egy része is résztvett annak forgalmában.

Hogy Németországban milyen hamar felismerték a bélyegtőzsde-intézmény jelentőségét, mutatja az, hogy már a berlini bélyegtőzsde megnyitása előtt, 1864-ben, Reichel Vilmos német filatelista »Börsenblatt für den Briefmarkenhandel« címmel külön lapot is adott ki, amely csak a bélyegtőzsde-intézménnyel és a vele kapcsolatban felvetődő kérdésekkel foglalkozott.

Bécs filatelistái 1891-ben alapították meg első külön bélyegtőzsdéjüket, amelynek már több mint ezer tagja volt.

Amint látjuk tehát: a bélyegtőzsde intézménye, a németül beszélő államok alkotása s fejlődésében itt érte el a legmagasabb fokot, dacára annak, hogy hasonló intézmények alakultak német mintára nem sokkal később Franciaországban, az északeurópai államokban és az Egyesült-Államokban is. (Budapesten is működik egy zugtőzsde.)

Az előbb említett államoknál jóval később kezdett Angliában is elterjedni a bélyegtőzsde-intézmény, itt azonban igazi, mély gyökereket sohasem eresztett. *Anglia komoly filateliai életében egy újabb intézmény nyert létjogosultságot: a bélyegaukció. Az első bélyegaukciót Amerikában tartották meg 1870-ben Leavett készítette elő az első bélyegaukció anyagát New-Yorkban. Az itt árverésre került anyag azonban egy mai nagy londoni aukció századrészét sem tette ki. Két esztendő múlva már Angliában követője akadt az amerikai példának; 1872-ben Sothbey, Wilkinson and Hodge londoni bélyegkereskedő cég tartotta meg első bélyegaukcióját. Ez az aukció volt tulajdonképpen az első, igazi bélyegaukció, amelyen már az akkori idők ritkaságai is kalapács alá kerültek. A Sothbey-aukció tette tulajdonképpen népszerűvé Angliában a bélyegaukció intézményét; I. W. Scott már akkor is világhírű gyűjteményét árverezték itt el részletekben s ez az aukció már abban az időben is 258 angol fontot eredményezett. Hogy a bélyegritkaságok értékét milyen hamar felismerték, mutatja, hogy ezen az árverésen már volt egy olyan bélyeg, amely 8 font és 12 shillingért kelt el.*

Azok, akik egy intézmény felállításának vagy egy gondolat kitalálásának elsőbbségét szokták vitatni, újabban nagy harcba kezdtek annak megállapítása céljából, hogy valóban az angolul beszélő államoké-e az első bélyegaukciók megrendezésének dicsősége. A németek e harc csatazajába szeretik beharsogni, hogy a szász pénzügyminisztérium már 1868-ban aukción bocsátotta eladásra a régi szász levélátkötő szalagokat. Ez a hivatalos állami aukció azonban semmiképpen sem tekinthető valóban a bélyegaukciók őskének, mert nem kifejezetten filateliai közóhaj alapján létesült, hanem állami érdekek állottak mögötte.

A bélyegaukciókat eleinte egyes bélyeggyűjtők szervezték meg s csak később próbálkoztak meg velük egyes bélyegcégek. A fejlődés folyamán azután külön cégek, vállalatok, részvénytársaságok alakultak, amelyek csak bélyegaukciók szervezésével és rendezésével foglal-

koztak. Újabb jelenség, hogy *egyed-bélyegegyesületek is tartanak aukciókat*, ahol sokszor igen értékes bélyegek kerülnek árverésre.

A modern bélyegaukciós cégek és társaságok közül határozot-
tan a *leg híresebb a Harmer and Comp. londoni cég*, az angol király
— aki szintén szenvedélyes bélyeggyűjtő — udvari szállítója.

Harmernál az angol filatelista főnemesség színe-java szokott
összegyűlni a heti aukciókra. Ezeken az aukciókon sokszor valóságos
unikumok kerülnek eladásra fantasztikusan magas árakon. *Ha-
sonlóképpen világhírű bélyegaukciós cég a Champion párizsi bélyeg-
cég*, amely a Hétel Drouotban szokta tartani messze földön híres
aukcióit. *Itt már békeidőben sem volt szokatlan az 50.000—100.000
frankos ár egy-egy bélyegért.* Egyébként a *Champion cég* rendezésében
tartotta meg a francia állam, többrésztárverésen, 1924-ben és 1925-ben
a világ kifejezetten leg híresebb bélyeggyűjteményének: a *Ferrari-
gyűjteménynek az aukcióját*, amely több mint 20.000.000 francia
frankot eredményezett a francia államnak. (Ferrari gróf, a gyűj-
temény tulajdonosa, német származású ember volt s gyűjteményét
a francia állam halála után lefoglaltatta és a német államadósság
leírására elárvereztette.)

*Legújabbban az angolokon kívül — mint a fenti példák is mu-
tatják — a németek és a franciák is erősen részt kérnek maguknak
a bélyegaukciók rendezésében.* Főképpen Berlinben és Párizsban ala-
kultak az utolsó évtizedben ilyen aukciós társaságok. A háború
után *néhány amszterdami és newyorki aukció is híveket tudott magá-
nak toborozni a világ minden részéből.*

Általában (természetesen sok a kivétel is) *a bélyegtőzsdéken
inkább a tömegbélyegek, az aukciókon pedig a ritkaságok találnak
vevőre.*

Újabbban általános érdeklődési körű bélyegeladási lehetőségeket
biztosító alkalmakká szokták emelni a bélyegkiállításokat is. A bélyeg-
kiállítások és a többnyire velük kapcsolatos *bélyegnapok* mindig
alkalmat adnak a gyűjtőknek és kereskedőknek, hogy anyaguk:
gyűjteményrészleteik, ritkaságaik valóban közszemlére kerülje-
nek, hogy így is minél több hívet lehessen szerezni a filatéliának.
*Az ilyen bélyegkiállítások és bélyegnapok — igen helyesen — kap-
csolatosak bizonyos kereskedői megmozdulásokkal is.* A bélyegkeres-
kedői érdekeltségek külön bélyegeladási osztályt állítanak fel a
kiállítás tartamára, ahol azután a gyűjtéshez kedvet kapó kezdők
és a gyűjteményüket kiegészíteni akaró haladóbb bélyeggyűjtők
igen gyorsan és lehetőleg minden irányban kielégíthetik vételi
kedvüket.

A bélyegkiállítás gondolata a belgáknak jutott először eszükbe. Itt — mint ahogy ez még ma is gyakrabban tapasztalható — még egy másfajta nagyobb kiállítás népszerűségére támaszkodtak és 1852-ben Brüsszelben az azóta híressé vált Vandermaelen-gyűjteményt állították ki az akkor rendezett országos kiállítás alkalmával.

Az első, igazi kizárólagos bélyegkiállítást 1870-ben Drezdában rendezték, ahol a Moschkau-féle világhírű gyűjtemény került kiállításra. 1890-ben, a bélyeg feltalálásának ötvenéves évfordulója alkalmával Londonban, Magdeburgban és Bécsben is tartottak egyszerre bélyegkiállítást.

Mostanában, a világkiállításokkal kapcsolatban, mindenütt bélyegkiállításokat is rendeznek. Így volt ez például a híresebbek közül 1906-ban Milánóban és tavaly a wembley-i világkiállításon. A világ eddig legnagyobb bélyegkiállítását 1925-ben tartották Párizsban, ahol a ritkaságok értékét tekintve, sok-sok billiónyi kincs volt kiállítva.

Mindezekon kívül, ma már majdnem minden országban állandó bélyegkiállítások is vannak; ilyenek például a berlini postamúzeum világhírű gyűjteményének, a British Museum gyűjteményének állandó kiállításai, amelyek ma talán a legteljesebb gyűjteményei a filatilista világnak.

Ma már minden évben — többször is — rendeznek a nagyobb városok országos, sőt nemzetközi bélyegkiállításokat, amelyek a sajtó részéről is teljes méltatásra találnak. A legutóbbi budapesti bélyegnap is ezek közé a kiállítások közé tartozott s teljes elismerést vívott ki a közönség körében. Az első magyar vidéki bélyegkiállítást a Szegedi Bélyeggyűjtők Egyesülete rendezte 1925 elején.

Kereskedelem a mindennapi levélbélyegekkel. Bélyegcserekereskedelem.

A mindennapi levélbélyegekkel, a gyűjtés idejében forgalomban lévő bélyegekkel, természetesen, már a bélyeggyűjtés kezdete óta foglalkoznak a filatelisták, de komoly és szerepet játszó kereskedelmi ág ebből csak a háború után fejlődött ki. Az új bélyegek kiadásának megnövekedésével lépést tartott a bélyeggyűjtés megnövekedése is s ennek következményeképpen a modern, kisértékű bélyegek mind nagyobb és nagyobb mennyiségben fogytak. A békekötés után a legyőzött államokban minden a »konjunktúrák«

jegyében történt, így »konjunktúra« lett a bélyegekkal való kereskedelem is.

Ekkor került a bélyegkereskedelem körébe sok-sok olyan elem, aki azelőtt talán sohasem látott bélyeget s csak az hajtotta a bélyegkereskedelemhez, hogy gyors és aránytalanul nagy hasznot remélt belőle. Érdekes, hogy aránylag hosszú ideig igazuk is volt az így gondolkodóknak s az *úgynevezett tömegbélyegekkal való kereskedelem konjunktúrája igen sok embert gazdag emberré tett.* De minden konjunktúra-üzlet egyszer meghal: vagy teljesen megszűnik, vagy átalakul rendes napi kereskedelemmé. Így szűnt meg a bélyegtömegkereskedelem nagy konjunktúrája is, ma már megszűnt a bélyeg »bombaüzlet« lenni és ismét rendes adás-vételi folyamattá vált.

Egy bizonyos: a tömegbélyegkereskedelem volt az, ami végül megértette a közönség szélesebb rétegével, hogy *minden bélyeg pénzt ér s megtanított mindenkit arra, hogy minden, a kezébe kerülő használt bélyeget érdemes eltennie.*

S ezt a jelmondatot még a legnagyobb gyűjtőknek sem tudjuk eléggé figyelmükbe ajánlani. Minden bélyeget el kell tenni, mert mind bizonyos értékkel bír; de azért is, mert a jelenben, *amikor a bélyeg megjelenik, nem lehet még egész pontosan megítélni, hogy melyik bélyegből válik ritkaság.* Ehhez bizonyos időtávlat kell. Egészen bizonyos azonban, hogy a mai bélyegek közül is alakulnak majd ritkaságok, amelyek — annak idején — csak akkor fogják megmutatni a fenti jelmondat igazságát, ha a ritkaságalakulásról — a bélyegkatalógusok is tudomást szereznek.

A bélyeggyűjtés népszerűvé válásával a tömegbélyeg komoly árucikk lett s a tömegbélyegek összeszedése és megtartása ma már nemcsak a gyűjtők, de a kereskedők körében is igen divatos.

A tömegbélyegeknél pénzürt való értékesítésénél újabban lényegesen nagyobb szerepet játszik *a kereskedők között folytatott nagyobbarányú csere* a különböző országok tömegbélyegeivel. E csere célja nem egyéb, mint hogy a bélyegkereskedők a világ minden táján olyan áruhoz jussanak, amely országukban jobban értékesíthető. Tekintettel arra, hogy a bélyeggyűjtők körében népszerűsége kapott bélyegcsere ebben az esetben egyedül a bélyegkereskedelem céljait szolgálja, joggal nevezhetjük ezt *bélyegcserekereskedelemnek.* A bélyegkereskedelem tehát, anyagának bővítésekor, hasonló eszközökkel dolgozik, mint a bélyeggyűjtés. Újabban egyes országokban valóban alig lehet meg-

különböztetni a bélyeggyűjtést a bélyegkereskedelemtől, mivel a csere ma már egyaránt nemcsak a gyűjtésnek képezi éltető elemét, de a kereskedelemnek is sok esetben valósággal létalapja.

Tudunk olyan bélyegkereskedőkről — magyarokról is —, akik a lemosott tömegbélyegeket kilószámra cserélik el külföldön. Hogy ez a csere milyen nagyarányú, mutatja az, hogy egyszerre nem egy, de sokszor öt, sőt tíz kiló lemosott bélyeget is elcserélnek. (Egy kiló lemosott bélyeg mintegy 30.000 darabot tesz ki.) Legutóbb az egyik budapesti bélyegcég valóságos rekordot állított fel ezen a téren: körülbelül félmázsa lemosott levélbélyege érkezett cserében külföldről s a vámházban nem akarták elhinni, hogy az egész csomag: színbélyeg. Természetesen elámultak, amikor az illető kereskedő kijelentette, hogy hajlandó raktárából — megfelelő áron — több mázsa színbélyeget is rögtön rendelkezésre bocsátani.

Ezt a kis példát csak annak illusztrálására hoztuk fel, hogy olvasóink el tudják képzelni, milyen nagyarányú a külföld nagy cégeinél ez a bélyegcserekereskedelem, ami — természetesen — nemcsak használt, de használatlan bélyegeken is folyik. Legutóbb hallottunk egy olyan esetről is, amikor *két külföldi cég — megvásárolván két különböző állam bizonyos bélyegkiadásának teljes maradékkészletét — kis híján a teljes maradékkészletet cserélte ki egymással.*

Kereskedelem javított bélyegekkel.

A javított bélyegeket — természetesen — lényegesen kevesebb ideje ismerik, mint amióta a filatélia létezik. *A bélyegek javításának szükségessége a papír romlandó voltára vezethető vissza.*

Ha a bélyeg sérült: *a foga hiányzik, »ablaka« van (a papírréteg le van nyúzva a hátlapjáról), »törése« van (a papír összehajítás következtében sérült meg), vágott szélű bélyegeknél: be van vágva a bélyegképbe, hiányzik a bélyeg festékanyagából (többnyire a sok mosás következtében) stb., akkor a bélyeg hiányait ma már művészi módon pótolni tudják. Tekintettel arra, hogy a bélyeg kicsinyke, a rajta végzendő javítás is egészen kicsiny, minuciózus, igen nagy gyakorlatot türelmet és szakértelmet igénylő munka.*

A sérült bélyegek javításának ma már valóságos művészei van-

nak, akik hihetetlen tökélyre fejlesztették a bélyegjavítás mesterségét. Ma már hidraulikus sajtológépekkel préselik hozzá a bélyeghez a hiányzó papirosrészecskét. Erős nagyítóval megvizsgálják a bélyeg kis szakadási felületét s mesterségesen: hallatlan finom tűkkel és késekkel, ennek a szakadási felületnek a negatívumát állítják elő és illesztik a bélyeghez, úgy, hogy az összeillesztés helyén nem lesz vastagabb a bélyeg, mert nem két papírréteg vastagsága, csak az eredeti réteg vastagsága képződik. Az így préselve ragasztott bélyegeket azután akár vízben is áztathatjuk, sohasem válnak széjjel. Az ablakos részét a bélyegnek nedves »papírforgáccsal«, papírpéppel lassan, fokozatosan kitöltik s hidraulikus sajtolóval, igen magas nyomás mellett tömik, sajtolják belé a lyukba.

A bélyegjavítók festékpreparátumai ezerfélék és kitünő minőségűek. A törés helyét, nedves állapotban, hideg vasalással egyenesítik ki. Ma már annyira tökéletesítették egyes külföldi bélyegjavítók művészetüket, hogy *nagyítóval, a legszorgosabb vizsgálódás mellett is, csak szakértők ismerik fel a javítás helyét.*

A leghíresebb bélyegjavítók egyike: a genfi *Fournier*, aki egyben igen sok ritka bélyegről készített a megtévesztésig hű másolatokat. (Természetesen, mindet *Fac-Simile* felírással látta el, hogy rögtön felismerhető legyen, hogy nem az eredeti bélyegről van szó.) Igen sok jónevű bélyegjavító él Németországban, főképpen Braunschweigben. De általában a világ majdnem minden nagy bélyegcégének van egy szerződöttetett javítója, aki a céghez kerülő sérült ritkaságokat restaurálja.

Az ismert, nagyhírű és mindenki által becsült bélyegjavítók — akik az ilyen munkálatokat nem abból a célból készítik, hogy a filatelistákat becsapják velük — minden javított bélyeget a hátlapján jellel látnak el, hogy rögtön felismerhető legyen a bélyeg javított volta.

A javított bélyegekkal szemben ma még a filatelisták tekintélyes része tartózkodással viseltetik, sok gyűjtő egyáltalán nem hajlandó gyűjteményébe javított bélyeget beletenni. Ez az álláspont nagy általánosságban helyes is és a lehetőség határain belül a gyakorlatban is keresztülvihető. A lehetőség határai azonban ez esetben szűkre szabottak.

Tudni kell ugyanis, — tudományos értékű értekezletek bizonyítják — *hogy sok papiros, anélkül, hogy más hatásnak mint nedves levegőnek ki volna téve, körülbelül száz esztendő alatt teljesen porózzsá válik.* Igen sok régi, ritka bélyeg papirosa is az ilyen

papirosok közé tartozik. Ezekután könnyen elképzelhető, hogy a legnagyobb elővigyázat mellett is, idővel, a legritkább bélyeg önmagától tönkremehet, lyukacsossá válhat. A lyukacsos bélyeg pedig hibás bélyeg.

Ettől eltekintve, a bélyegek kézről-kézre járnak — kereskedőtől gyűjtőhöz, gyűjtőtől kereskedőhöz — s eközben többször ragasztják őket. Ezek a ragasztások — még a legnagyobb elővigyázat mellett is — többé-kevésbé mindig megrongálják a bélyeget. *Újabban igen sok állam nagyon rossz papirosra nyomatja bélyegeit, úgyhogy alig találni közöttük ép fogazatúakat.* (Ilyenek a magyar Madonnás bélyegek is.) Ezek természetesen még könnyebben romlanak.

A fentiekén kívül is igen sok okot tudnánk felhozni, amelyek mind amellet bizonyítanak, hogy *a szükségyszerűség magával hozza az igazán művészileg javított bélyegek mind nagyobb mértékű elterjedését.* A nagy bélyegcégek már az egész világon érzik ezt. Vevőiket, akik nagy ritkaságok beszerzése céljából fordulnak hozzájuk, nem minden esetben tudják kiszolgálni. (Minden nagy ritkaságot a kereskedő nem tarthat raktáron, hiszen azok — ha egyáltalán kaphatók — olyan nagy anyagi befektetést igényelnének, amelyet egy bélyegkereskedő sem bír el.) Ha javított példányban megvan a nagy ritkaságuk, ezt ajánlják a vevőnek, aki — hosszas keresgélés után — miután belátja, hogy csak javított állapotban juthat hozzá hön óhajtott bélyegéhez, megvásárolja azt. Ilyen esetben helyes is, ha a gyűjtő enged vágyának, mivel tudja, hogy belátható időn belül, sőt talán sohasem fog tudni hozzájutni ép és hibátlan állapotban a kívánt ritkasághoz. Hogy ez így van, mutatja, hogy még a világ leghíresebb gyűjteményében, a Ferrari-gyűjteményben is voltak javított bélyegek. Így például : a Haway 2 pennis bélyeg is javított állapotban került ebbe a világhírű gyűjteménybe s ez a javított ritkaság is hihetetlen magas áron (körülbelül 2 milliárd magyar koronának megfelelő összegért) kelt el nemrég, a gyűjtemény párizsi árverésén.

Itt azonban óva intünk minden gyűjtőt, hogy *olyan bélyegekből, — esetleg ritkaságokból is — amelyekből a piacon elegendő példány van, semmi esetre se ragasszanak be javított példányt a gyűjteményükbe,* mert annak semmi indoka és értelme nincs. Kifejezetten csak ott tanácsoljuk ezt, ahol — a szükség törvényt bont. *Az idő, amely a bélyeg legnagyobb értékfokozója, egyben a bélyegek betegségeinek is természetes fokozójává válik.* Minél tovább és tovább fog a filatélia élni és fejlődni, annál több és több bélyeg — köztük

sok ritkaság — fog elpusztulni. És a gyűjtők annál inkább fognak vágyani utánuk.

Ha tehát a bélyegkereskedő valami ritka és szinte beszerezhetetlen bélyeget javított példányban ajánl, nyugodtan vegyük meg azt, mert egészen valószínű, hogy sohasem fogjuk tudni ép példányban megszerezni.

A nemzetközi bélyegkereskedelem rövid története.

A nemzetközi bélyegkereskedelem nyomai visszavezetnek a mult század hatvanas éveibe, tehát a bélyeggyűjtés legkezdetének kezdetétől mintegy tíz évnnyire. Szóval: *tíz esztendő kellett ahhoz, hogy a világ legelső bélyeggyűjtői és érdeklődői rájöjjenek arra, hogy a bélyegeknak komoly értéket lehet tulajdonítani, hogy vele kereskedni is érdemes, sőt a vele való kereskedés — jól jövedelmező.*

Míg az államok bélyegkiadási törekvéseinek és a bélyeggyűjtésnek az ősnomait a kutatók Angliában találták meg, addig *a bélyegkereskedelem első jelentkezésének helye az Északamerikai Egyesült-Államok volt.*

A legrégebbi bélyegüzlet egy kicsiny könyvkereskedő-láda volt New-Yorkban. E kis könyvesláda tulajdonosa, mikor üzletet nyitott, kirakatába — az 1860-as esztendőben — kis szögecskével kartonlapra felerősített bélyegeket tett ki, amelyeket az érdeklődőknek — pénzért el is adott. Ilyen könyvladás bélyegkereskedők — amilyenek ma is vannak Párizsban a Szajna partján — később a világ más táján is felbukkantak. Ahogy a kutatás megállapította, az első bélyegkereskedők csak használt bélyegek árusításával foglalkoztak.

A bélyegkereskedelem az Egyesült-Államokból először Angliába került át, ahol eleinte szintén a könyvladás bélyegkereskedők fajtája terjedt el, később azonban már külön kis üzletrészek, majd önállóan, külön üzletek is foglalkoztak kizárólag bélyegárusítással. Anglia után Európában, a leggyorábban Németországban kapott lábra a bélyegkereskedelem.

Mikor a bélyegkereskedelem Németországban is terjedni kezdett, fejlődésében hirtelen óriási ugrást mutatott. Míg 1860-ban csak alkalmi árusok foglalkoztak bélyegek értékesítésével, addig 1862-ben Németországban, Lipcsében, a Zschiesche és Köder cég már kifejezetten csak bélyegkereskedelmi céggént működött, sőt valamivel később már bélyegkatalógust is adott ki. A Zschiesche és Köder

cég már korán felismerte, hogy kizárólagos bélyegkereskedését csak úgy tudja megkedveltetni a bélyegek iránt érdeklődőkkel, ha a világ minden tájáról beszerzi a legkülönbözőbb bélyegeket. Érintkezésbe is lépett ez a cég — eleinte csak levél útján, később itt-ott személyesen is — külföldi vállalatokkal, üzletekkel, amelyeknek nagy levelezése volt s igyekezett mindenfajta bélyeget beszerezni és raktáron tartani. A gyűjtők érdeklődését ez valóban élnkítette, s ez a német cég igen hamar már kiterjedt vevőkörrel is rendelkezett.

A bélyegkatalógusok kiadása is szoros összefüggésben van a bélyegkereskedelem megindulásával; mutatja ezt éppen a Zschiesche és Köder cég esete. Természetesen, az ő legelső bélyegkatalógusuk erősen különbözik a mai rendkívül fejlett, minden bélyegrajzot feltüntető, a sok-sok különbözőségeire figyelmet felhívó, komplikált szerkesztésű és tudományos értékű katalógusoktól. Igaz viszont, hogy ilyen katalógusra abban az időben még nem is volt szükség, mert csak 1000—2000 bélyegről volt szó mindössze az egész világon.

1863-ban Boroszlóban Oscar Jann könyvkereskedő kezdett foglalkozni nagyobb mértékben bélyegek eladásával, és miután látta, hogy ebből szép jövedelme származik, később csakis bélyegkereskedelemmel foglalkozott és a könyvkereskedést teljesen abbahagyta.

A legidősebb, még ma is fennálló bélyegüzlet az Eduard Heim és társa bélyegcége, amely kereskedését 1865-ben nyitotta meg. Ettől az időtől kezdve azután a bélyegkereskedések száma gombamódra szaporodott az egész világon. Mégis az az ország, ahol a fejlődés e téren a legnagyobb volt, Németország. Németországban már a múlt század 70-es éveiben megalapították a német bélyegkereskedők első egyesületét, amelyet csakhamar rengeteg új bélyegkereskedői egyesület alapítása követett. Ma például Németországban, — ahol most is a legnagyobb kultusza van a bélyegkereskedői egyesületeknek — már nemcsak a kis államok, de különböző városokként is tagozódnak a bélyegkereskedői egyesületek. Így Berlinben, Frankfurtban, Lipszéban, Hamburgban, Münchenben külön-külön több bélyegkereskedői egyesület is működik, sőt Németországban már odáig jutottak, hogy 1922-ben megalakították a német bélyegkereskedői egyesületek szövetségét.

A bélyegkereskedői egyesületekből alakultak később az első bélyegtőzsde-intézmények.

A magyar bélyegkereskedelem rövid története.

A magyar bélyegkereskedelem még nem tekinthet vissza oly nagy multra, mint a legtöbb nyugati állam bélyegkereskedelme; *mindössze 46 esztendő telt el azóta, hogy Budapesten az első ember bélyegekkel kereskedni kezdett.*

1879-ben Prückler I. Klára, egy idősebb hölgy volt az, aki a Régi posta ucca 5. számú házban, bent a sötét udvarban, a saját lakásán, bélyegkereskedést nyitott. Ez a bélyegkereskedés azonban még nem nagyon hasonlított a mai budapesti bélyegkereskedésekhez s üzleti berendezésében, anyaga feldolgozásának rendszerében (helyesebben : rendszertelenségében) teljesen elütő volt a mai világvárosi bélyegüzletektől. Itt még hiányzott az az abszolút szakértelem, az az alapos és nagy tőkét kívánó üzleti tevékenység, amely a modern, helyesen vezetett bélyegkereskedésekhez feltétlenül szükséges, ahol a gyűjtő *lehetőleg* minden bélyegyet megtalál, amire szüksége van. Prückler Klára nemcsak magyar, de külföldi bélyegeket is tartott raktáron, még egész rendszertelenül, úgy, ahogy kicsi kis pénzekért a gyerekektől, kis gyűjteményüket neki felkínáló gyűjtőktől beszerezte, vagy ahogy *Eisen* nevű csendes üzlettársa — egy régi magyar bélyeggyűjtő — hozzá behozta. Az üzletben három kis fatáliból árulták a bélyegeket : az első táliban lévő bélyegekből két darab került egy krajcárba, a másik táliban lévőkből egy darabot adott egy krajcárért, a harmadik táliban lévő bélyegekből pedig — ezek voltak a ritkaságok : sokszor magyar litográfiák és hasonló értékű bélyegek — két krajcárért szolgáltatott ki az üzlettulajdonos hölgy egy darabot. Prückler Klára később nyílt kereskedést nyitott a Koronaherceg ucca és a Városház ucca között lévő híres átjáróházban : a Trattner-udvarban. Itt még 10—12 évig állott fent az üzlete, de a bélyeggyűjtés és bélyegkereskedelem haladásával itt sem tartott lépést s mindaddig, amíg egyáltalán a bélyegkereskedelmet üzte, régi elveit vallotta s a modern bélyegkereskedelem mozgékony és mindenfelé kiterjedő hálózatába egyáltalán nem kapcsolódott bele. Prückler Klára körülbelül 8 esztendővel ezelőtt halt meg, élete legvégén azonban, amikor már semmiképpen sem tudott lépést tartani a bélyegkereskedelem ezer felé ágazó előrehaladásával, felhagyott bélyegüzletével. *Prückler Klára kezdetleges, furcsa és ma már elképzelhetetlen bélyegkereskedésé az úttörő érdem az egész magyar bélyegkereskedelemben.*

Utána 1885-ben *Vidéki Félix* nyitott bélyegüzletet. Első üzlete a Dohány uccá 12. számú házban volt, ott, ahol most a Tolnai Világlapjának hatalmas épülete emelkedik. Az üzlet szépen virágzott, s nem tudni mi okból, *Vidéki* áthelyezte bélyegüzletét a Révay uccába, ahol újra szép vevőkört szerzett magának. Dacára ennek, nemsokára az *Andrássy* útra telepedett megint át. Bár *Vidéki* üzlete is kezdetleges volt eleinte, később — nagy összeköttetései révén — kedveltségre tett szert a magyar bélyeggyűjtők körében.

Sorrendben, *Vidéki* után *Früchtel W. A.* következett, aki tulajdonképpen a Király ucca 8. szám alatti női kalapüzlet tulajdonosa volt, de lakásában, amely ugyanabban a házban volt, 1888-tól kezdve a bélyegkereskedelmet is űzte. Az ő vevőköre azonban nem annyira a magyar bélyeggyűjtők köréből rekrutálódott, mint inkább a külföldiekből, s e nemben ő volt az első Magyarországon. *Früchtel* gondolt először arra — külföldi minták után indulva, — hogy magyar bélyegeket exportáljon. Német ember lévén, nagy külföldi összeköttetéseket szerzett magának, amelyeket állandóan bővített, úgy, hogy egyidőben sokszorosán több pénzt keresett a bélyeggel, mint többi budapesti bélyegkereskedőtársai.

1890-ben *Seitz Albert* nyitott bélyegkereskedést az Erzsébet körút 18. szám alatt, fent a lakásában, az első emeleten. *Seitz* volt az első mai értelemben vett bélyegkereskedő Budapesten. Ő már egészen modern alapokon kezdett hozzá a bélyegekkal való kereskedéshez: teljes rendszerességgel dolgozta fel anyagát s bélyegeinek osztályozásánál mindig szem előtt tartotta a legújabb katalógusok haladását. A modern filatéliai követelményeknek megfelelőleg úgy rendezte dobozait, borítékait, hogy ha valaki bejött hozzá bélyegeinek hiányjegyzékével, sohasem kellett keresgélnie, rögtön ki tudta szolgálni haladó bélyeggyűjtő vevőjét is. Óriási vevőkört szerzett így magának s szinte magához csábította egy időben mindazokat a budapesti és vidéki gyűjtőket, akik bélyegszükségletüket vásárlások révén fedezték. Főképpen régi magyar bélyegeken specializálta magát s csodájára járta, üzletében egy használatlan 3 krajcáros 1871-beli könyvatos teljes árúknak, amelyből — míg üzletét folytatta — egy darabot sem adott el, csak csalétekkül használta. Később, amikor több budapesti bélyegkereskedő követni kezdte az ő módszerét, vevőköre megcsappant. Erre *Seitz* feladta budapesti üzletét s székhelyét Bécsbe tette át, ahol még ma is bélyegkereskedelemmel foglalkozik.

A budapesti bélyegkereskedők sorában 1872-ben Weisz A. követte Seitzet. Weisz, a mai Vilmos császár út közepe táján, ugyancsak emeleten nyitotta meg üzletét. *Ebben az időben — csodálatos módon — majdnem minden bélyegüzlet emeleten volt* s a bélyeget vásárló közönség egyáltalán nem zúgolódott ez ellen. Az emeleti bélyegüzletek keletkezésének és elterjedtségének az volt az oka, hogy a bélyegkereskedők akkoriban még nem bíztak abban, hogy a bélyeg egy uccai üzlet költségeit is elbírja s tartózkodásból inkább költségmentesen: saját emeleti lakásukban nyitották azt meg. A bélyeget vásárló pedig szereti a csendet, — akkoriban pedig a felnőtt gyűjtők közül még sokan szégyelték is, hogy bélyegeket gyűjtenek — hát az emeleti bolt-helyiség alkalmasnak is mutatkozott bélyegüzletek céljaira. Még ma is vannak Budapesten bélyegüzletek az emeleteken, főképpen exportüzletek. De ma már a felnőtt gyűjtők javarésze nem szégyenli szenvedélyét, főképpen, ha szép gyűjteménye van.

Weisz után Schwartz Vilmos nyitott bélyegüzletet, ugyancsak a mai Vilmos császár úton. (Ezt megelőzőleg azonban már a Deák téren volt bélyegüzlete.) Schwartz eleinte csak mellékesen foglalkozott bélyegek árusításával papírkereskedő-üzletében, később mindjobban áttért a bélyegre, s amikor látta, hogy anyagi szempontból határozottan előnyösebb a bélyegkereskedés, mint a papírkereskedés, teljesen felhagyott a papírneműek árusításával és kizárólagos bélyegüzletet nyitott. Ez az üzlet még ma is fennáll.

1897-ben *Majó Sándor* a Vadász uccában, ugyancsak saját lakásában nyitott üzletet, amely igen szépen virágzott. Csupa gazdag, előkelő ember volt a vevője. Felbuzdulva a kitűnő vevőkörön, az Arany János uccában — a pesti arányokhoz képest — óriási méretű kizárólagos, uccára nyíló bélyegkereskedést nyitott, amely még jobban emelkedett forgalomban és jelentőségben a pesti piacon. Később egy közeli cipész »kistájgerolta«; ekkor — kénytelen-kelletlen — áthelyezte üzletét a Károlykörút 10. szám alá. Az üzlet — 23 esztendő óta — még ma is fennáll. *Ez a legrégebbi még ma is fennálló budapesti bélyegüzlet.*

E helyen kötelességünk megemlékezni *Szekula Béláról*, a világhírű, magyar származású svájci bélyegkereskedőről is, aki karrierjét Budapesten kezdte — egy antikváriumban a régi Váci körúton. Itt még egyszerű, ifjú alkalmazott volt *Szekula Béla*, de alighogy kinőtte a gyerekcipőket, a maga szakállára nyitott bélyegüzletet. Első kereskedése a Magdolna uccában volt,

majd a Koszorú ucca 25. szám alá helyezte azt át. Szekula már Budapesten is csak bélyegexportálással foglalkozott s szinte azt lehet mondani, hogy *mai világhírű bélyegárúházának itt vetette meg alapjait*. Itt, a Koszorú uccában, már sok leány dolgozott nála, ezek tisztították és osztályozták a bélyegeit, a külföldi kereskedelem céljaira. Neki már itt Budapesten angol és francia levelezője volt. Budapestről került ki azután külföldre, ahol kifejezetten a világ legelső bélyegkereskedői közé küzdötte fel magát.

A budapesti bélyegkereskedők száma a békekötés után igen erősen emelkedett, s volt olyan esztendő, hogy Budapesten 80 ipar-engedélyes bélyegkereskedő is működött. Ez a szám a legutóbbi időben erősen lepadt, a bélyegexportkereskedelemnek az összes legyőzött államokban tapasztalható nagymérvű pangása következtében. Jelenleg mintegy 40 hivatásos bélyegkereskedő működik Budapesten, akik egy igen komoly egyesületben tömörültek.

A magyar vidéken a bélyegkereskedelem lényegesen később kezdődött, mint Budapesten. Igazi, komoly forgalmat lebonyolító bélyegüzletek csak a háború után indultak meg, illetőleg a fennállóak csak ekkor kezdtek jelentősebb forgalomra szert tenni. *Ma már Pécsen, Debrecenben, Szegeden stb. a mi arányainkhoz képest nagyobb cégek működnek, sőt a legutóbbi budapesti bélyegkiállítás alkalmával éppen egy vidéki bélyegcég érte el a legnagyobb forgalmat.*

B É L Y E G C S E R E

Mi a bélyegcsere? Csere gyűjtők és csere kereskedők között.

A bélyegcsere a bélyeggyűjtés egyik leghathatósabb elősegítő eszköze. A csere szükségyszerűsége abból a tényből áll elő, hogy a bélyegek gyűjtése közben elkerülhetetlen: egy és ugyanazon bélyegből, egy és ugyanazon gyűjtőhöz több példány ne kerüljön. Csak egészen elvétve találkozunk olyan gyűjtőkkel, akiknek gyűjtemény-darabjaikon kívül egyetlen egy kétszer előforduló bélyegük sincsen.

A mai bélyeggyűjtő már egyenesen a cserére rendezkedik be. Bélyegei összeszedésénél, vételénél, sőt bélyegei cseréjénél is tekintettel van arra, hogy a neki hiányzó bélyegeken kívül megfelelő csereanyagot is össze tudjon gyűjteni, amelyekkel azután továbbcsereelve, gyarapíthatja gyűjteményét.

A cserének ma már igen sokágú és kifinomult módjai és szervezetei vannak.

A legegyszerűbb — de egyáltalán nem a leggyakoribb — a személyes csere: ha csereanyagunkkal egyik, velünk egy helyen élő cseretársunkat keressük fel s egymás hiányzó bélyegeit kicseréljük.

Gyakoribb és kedveltebb módja a cserének: az egyesületekben folytatott csere, részben személyesen, részben úgynevezett »beadott füzetek« útján. Meglévő csereanyagunkat füzetekbe ragasztjuk, katalógusi árait aláírjuk s beszolgáltatjuk az egyesület úgynevezett »cserevezetőjéhez«. Ezeket a füzeteket azután a cserevezető kiadja a különböző gyűjtőknek, akik kiveszik belőlük a gyűjteményük számára szükséges darabokat.

Igen kedvelt és nagyon elterjedt a levélbeli csere, mégpedig elsősorban nemzetközi vonatkozásban. A világ minden pontján megjelenő különböző nyelvű bélyeglapok cserehirdetéseket közölnek, amelyek összeköttetéseket létesítenek a különböző ország- és világrészbeli gyűjtők között. Ma például a magyar gyűjtők

igen élénk és nagy cseréket bonyolítanak le a külfölddel, éppen a bélyeglapok cserehirdetési révén.

De ezenkívül elősegítik a külföldi cserét az úgynevezett *nemzetközi bélyegcsereegyesületek*. Ma már majdnem minden országban vannak ilyen egyesületek, amelyek a világ minden pontján élő tagjaik címét és cserekívánságait havonként vagy kéthavonként rendszeresen megjelenő lapjaikban, füzeteikben közlik. (Már Magyarországon is megpróbálkoztak ilyen egyesülettel.) Van olyan nemzetközi bélyegcsereegyesület, amely 15.000—20.000 taggal is rendelkezik.

A cserénél bizonyos *értékmérőt* kell alkalmazni, amely a különböző értékű bélyegek elcserélésénél irányadóul szolgál. Ilyen értékmérőül, helyesebben értékösszehasonlító alapul a világszerte elterjedt bélyegkatalógusokat használják. A két cseretárs meg egyezik egy fix katalógusban, kiírja kicserélni szánt bélyegei alá a katalógus értékjelzését s a kivett bélyegeknak katalógusi értékét összegezi. Ez képezi azután az elszámolás alapját.

Ez azonban csak nagy általánosságban áll, mert például *európai bélyeget nem szívesen cserélnék tengerentúliért Európában*, hasonlóképpen *klasszikus, régi bélyeget csak a legritkább esetben adnak cserébe modern, mai bélyegért, katalógusi alapon*. Helyes csereviszonylatok csak egyazon időbeli, egyazon kedveltségű gyűjtési területen használatos bélyegek cseréje révén képzelhetők el.

Legújabbban nemcsak gyűjtők és gyűjtők között, de *gyűjtők és kereskedők között is igen élénk csereviszonylatok fejlődnek ki*. Igen sok kereskedő ma oly módon egészíti ki raktárát, hogy meglévő anyagából azt, amiből kevesebb fogy, olyan országbeli gyűjtőkkel cseréli ki, amely ország bélyegeit nála jobban keresik s amelyből esetleg kevesebb anyaga van. Igen sok nagy és komoly gyűjtő véleménye szerint ezek a cserék nagyon egészséges és helyes mederben bonyolíthatók le s mindkét cserélő fél nagy hasznát láthatja.

B É L Y E G K I A D Á S

Milyen megfontolások vezeték az államokat bélyegeik kiadásánál.

A levélbélyegek kiadása már a bélyegek bevezetésének első idejében komoly és nagy fejtörést okozott majdnem minden állam kormányzatának. De hiszen ez természetes is volt, mert az első bélyegek kiadásánál egy teljesen ismeretlen valamivel állottak szemben a kezdeményező államok.

Az idők folyamán azután a bélyegekkel foglalkozó államok rengeteg tapasztalatra tettek szert, érzékük kifinomult a postai értékjegyek előállítására iránt, a sok tapasztalat folytán megtalálták a leghelyesebb módot a terjesztésre, szétosztásra s kitünő érzékük fejlődött ki a bélyegek finanszírozására és a — gyűjtők körében kedvelté tételére.

Megkíséreljük összegezni azokat a szempontokat, amelyeket a gyakorlat leszűrte s amelyeket — nagy általánosságban — ma már minden állam alkalmaz új bélyegei kiadásánál :

Minden állam igyekszik pályázati úton beszerezni a bélyegeihez szükséges művészi tervrajzokat, avagy egyenesen már bevált bélyegrajzoló művészekhez fordul, hogy minél szebbé, minél kellemesebb külsejűvé varázsolja ezeket az igen gyakran használatos értékjegyeket. Minden ország postájának vezetői tudják ugyanis már, hogy — dacára annak, hogy minden levélre kötelező bélyeget ragasztani, ha az akármilyen külsejű is — a szebb rajzú bélyegből több fogy. Oka pedig ennek elsősorban a filatéliában keresendő. A bélyeggyűjtő — önkénytelenül esztétává válván — szinte öntudatlanul is vonzódik a szép bélyegekhez. A szép, szolid, művészi értékű rajz fontosságát a bélyegek kiadásánál először Anglia ismerte fel s gyarmati bélyegeinek készítésénél teljes mértékben érvényesítette is a rajz szépségének fontosságáról alkotott felfogását. S kétségtelen, hogy ma az angol gyarmati bélyegek a legkedveltebbek a gyűjtők körében.

Kiváló, lehetőleg erős szövetű, különleges, nehezen hamisítható vízjelű papirost igyekszik ma már minden állam választani bélyegei

anyagául. A jó papír elősegíti, hogy a bélyeg kevésbé romoljon ; nehezebben törik le a foga, nehezebben gyűrődik, szóval alkalmasabb marad hosszabb ideig arra, hogy egy gondos gyűjtő albumában helyet foglaljon. Hasonlóképpen a ragasztó-gumizás egyöntetűségére és helyes elosztására is nagy gondot fordítanak, mert a teljes gumizást hosszabb ideig megtartó bélyegek is hamarabb kerülnek a gyűjtők albumába ; a használatlan bélyegeket gyűjtő filatelisták ugyanis lehetőleg ép gumijú példányokat tesznek el.

A bélyegek színének kiválasztása a másik döntő fontosságú tényező. Élénk, komplementer színösszetételű, se nem sok, sem egyhangú színű bélyegek a legkedveltebbek. S itt újra az angol gyarmati bélyegekre hivatkozhatunk, szemben például a túlélénk színű középamerikai és a kissé egyhangú színösszetételű finn bélyegekkel, amelyek gyűjtése közel sincs annyira elterjedve, mint az előbbieké.

Majdnem minden bélyeg rajzánál bizonyos *titkos jelet* alkalmaz a művész, abból a célból, hogy a bélyeg nehezebben legyen hamisítható. A titkos jelek ügyes és jó megválasztására is sokat adnak az államok.

Most nézzük röviden végig, hogy miképpen következik egymásután a fenti szempontok érvényesítése egy-egy bélyeg kiadásánál.

Miután megállapodtak a bélyeg rajzában, színében, festékében, papírjában és a nyomási eljárásokban, elkészítik az első *próbanyomatot*, vagy *essay-t*. Ezeket a próbanyomatokat is gyűjtik a speciális gyűjtők. A próbanyomatok mindig kisebb-nagyobb változtatással kerülnek azután végleges kivitelre s általában igen ritkák, közülük egyeseket a rendes katalógusok is felemlítenek. Éppen ezért újabban egyes államok minden elképzelhető színben kipróbálják előbb bélyegeiket, hogy minél több ilyen próbanyomat keletkezzék. Ha azután elérkeznek ahhoz a próbanyomathoz, amelyben minden feltétel teljesülését látják, egy bizonyos, előre meghatározott mennyiséget nyomatnak belőle, amely azonban sohasem annyi, mint amennyit tényleg nyomatni szándékozik az illető állam. Az első, így készített mennyiséget azután egyes — lehetőleg a legnagyobb forgalmú — postahivataloknak adják ki eladás céljából és az itt tett gyakorlati megfigyelések alapján — esetleg — a következő mennyiség nyomásánál változtatásokat eszközölnek. (Ilyen nüanszbeli változtatások majdnem minden bélyegnél előfordulnak.) Csak ezután dobja piacra az

állam az elkészíteni szándékolt egész mennyiséget. Igen természetes, hogy ha az első kisebb mennyiség kiadása után változtatások eszközöltetnek, *a következő mennyiség már új kiadásnak számít* s a bélyeggyűjtő szempontjából már *más bélyeget* jelent.

A modern bélyegek kiadásánál *minden állam nemcsak minőségileg, de mennyiségileg is komolyan mérlegeli a bélyeggyűjtők szükségletét*. Ez igen sok esetben eléri a postai szükségletet, sőt — több jól sikerült és rövid ideig élő bélyegnél — túl is szárnyalja azt. Az ügyes jótékonysági és alkalmi bélyegekből — amelyek egyenesen a gyűjtők számára készülnek — összehasonlíthatatlanul nagyobb mennyiség kerül a gyűjtők albumába, mint levélre.

A legtöbb államnak a bélyegek kiadásánál követett elvei ma már nagy részben *csak* a filatélia szükségletét igyekeznek ki-elégíteni.

A bélyeg a legfontosabb propagandaeszköz minden állam számára.

Az előbb elmondott szempontok szem előtt tartása látszólag csak anyagi eredményekre vezet, az államkincstárnak nagyobb jövedelmet biztosít. Pedig ez *valóban* csak látszat, mert az anyagiaknál lényegesen fontosabb szerep jut a bélyegeknél.

Minden termék, amely egy állam kezéből kikerül — főképpen, ha az hivatalos állami alkotás, mint a *bélyeg* — *a külföld előtt magát az államot reprezentálja*. Ha a bélyeg szép, csinos, ügyesen bevezetett, akkor az, az emberiség tekintélyes számából, a bélyeggyűjtőkből tetszést vált ki. Ez a tetszés pedig komoly előnyt és hasznot nyújt a bélyeget kiadó állam számára és sok mesterségesen fejlesztett propagandánál százszor többet ér.

Sajnos, a magyar posta még nem teljesen ismerte fel a *bélyegnek ezt a hatalmas propaganda-erejét*, vagy ha felismerte is, nem teljesen érvényesíti azokat a szempontokat, amelyek bélyegeinken keresztül a magyar név jó híréhez mindenképpen hozzájárulhatnának. Pedig a propaganda nálunk is elkelne, ha a Nyugat igen nagy és művelt államai, valamint a tengerentúl hatalmas államegyesülései nem vetik meg ezt a módot és eszközt, hogy nevük elterjedtségét és jó hírét emeljék.

Legújabbban *kifejezetten egyes eszmék, gondolatok, törekvések, tervek szolgálatába állítják az államok a bélyeget*, amely eddig min-

den célnak — amely elé ügyesen és megfelelő meggondolással állították — a várakozáson felül megfelelt.

Nagy költők születésének vagy halálának százados évfordulóján, egy helyes művészi érzékkel megalkotott bélyegsorozat sokszor többet használ, mint az illető művész összes műveinek másolata, vagy könyveinek teljes díszkiadása. Mutatja ezt például a tavaly kibocsátott görög *Byron* bélyeg, amelyet a költő századik születésnapja alkalmából bocsátottak forgalomba, az ugyancsak tavaly forgalomba került francia *Ronsard* bélyeg és a portugál *Camoens* bélyeg, amely a költők nevét legalább olyan erővel és lendülettel terjeszti külföldön, mint műveik. *A szép bélyeg minden nyelven, sőt minden nyelvnél szebben beszél a filatelista előtt.*

Igen sok hasznát látja a filatéliának a jótékonyság. A jótékonyági bélyegek kiadásának divatja hihetetlen mértékben terjed. E téren újabban néhány túlkapás is előfordult, ami bizony mind a filatéliának, mind a jótékonyáságnak ártott. Hogy mennyi jótékonyági bélyeget adnak ki a világon és hogy hány nemzet tudja ily módon kötelességét átruházni a postára, mutatja, hogy csak az 1924-es esztendő folyamán Németország, Ausztria, Esztország, Litvánia, Olaszország, Magyarország, Szerbia, Svájc és Urugay adott ki jótékonyági bélyegeket, amelyek hasznából óriási értékek jutottak a szenvedő emberiségnek. A jótékonyág minden ága képviselve van a különböző jótékonyági bélyegek kiadásánál, így a gyermekvédelem, a Vöröskereszt, a hadiözvegyek és a hadiárvák, stb.

Hogy a bélyeg minden propagandára alkalmas, élénken bizonyítja, hogy az urugay-i futballesapat az 1924. évi párizsi olimpiáson aratott győzelme emlékére Urugay diadalmi emlékbélyeget adott ki, amelyet minden urugay-i sportbarát, sőt minden urugay-i újságolvasó kötelességének tartott megvásárolni. Ezen a réven azután természetesen a külföldi bélyeggyűjtőkhöz is óriási mennyiség jutott belőlük. Ahhoz, hogy az urugay-i futballistákat, mint nemzeti hősokeket ünneplik, nagyban hozzájárultak ezek az újszerű alkalomra készült postai értékjegyek is.

A politika is felhasználja a bélyeget propagandára. Nemrég a törökök szultánjuk lemondatása alkalmával adtak ki bélyeget, hasonlóképpen Costa-Rica délamerikai állam Nicoya tartomány elfoglalása centennáriumának megünneplésére bocsátott forgalomba postai értékjegyet.

A nagy világkiállításoknak is kiváló, sőt talán egyetlen igazi, hathatós propaganda-eszköze a bélyeg. A angol *wembley-i*

világkiállítás, de az 1925-ben sorra kerülő *párizsi világkiállítás* bélyege — az utóbbi éppen, propaganda-célokból, jóval a kiállítás előtt napvilágot látott — minden reklámnál, minden terjesztési módnál kitünőbben és biztosabban hirdeti a nemzetközi látogatottságu, de nemzeti érdekeket szolgáló kiállítások nagyságát, szépségét és egyéb jótulajdonságait.

A bélyeg mint az államok kultúrájának fokmérője.

A bélyeg, mint a levélnek, az írott betűnek közvetítője, *határozott összefüggést, szoros rokonságot mutat a kultúrával*. Sok látható és még több láthatatlan szál fűzi össze a ma már igen kedvelt kis postai értékjegyeket avval, ami az emberiséget előre viszi: a tudománnyal és a művészettel.

A bélyeg, a fejlődés folyamán, megalkotta a *bélyegtudományt és a bélyegművészetet*. A bélyegtudomány azt az ismeretet jelenti, amely a bélyeggyűjtéssel kapcsolatban mindazzal foglalkozik, ami a bélyegek felismeréséhez, osztályozásához, értékeléséhez, feldolgozásához stb. szükséges. Ilyenek például: a színek pontos ismerete, a bélyegek elterjedésének az idők folyamán kialakult rendszerismerete, a bélyegek titkos jeleinek ismerete, a postai bélyegkiadások történetének ismerete, a Világpostaegyesületnek a bélyegek kiadására vonatkozó megállapodásainak ismerete, stb. A bélyegművészet, annak rajzbeli vonatkozásain kívül, összefügg a mai nyomdatermékek előállításának hosszú időn át folyt és még ma is folyó csodálatos fejlődésével.

Hogy a bélyeg *előállítása* hányféle mesterséggel, művészettel és tudománnyal rokon, sorrendben igyekszünk kimutatni. E szerint: a *papírgyártás, a festékgyártás, a nyomdaipar*, még pedig mind a *könyv-, mind a könyvnyomdaipar*, a speciális *bélyegfogazó, lyukasztó, nyomógépeket előállító ipar, a ragasztóanyagokat előállító vegyipar, az acélmetsző, cinkográfus, kővésőipar* terméke a bélyeg, amelyet *rajzoló- és festőművész* tervez, többnyire *író, költő, művész* adja hozzá az ötletet; nagyságát, alakját, fogazatát a gyakorlati viszonyoknak legjobban megfelelően, speciálisan képzett, *gyakorlati postás szakemberek* állapítják meg, a terjesztés legcélravezetőbb metódusait kiváló *bélyegkereskedők és gyűjtők* tanácsadásai alapján rendelik el, stb. A bélyeg ezenkívül a bélyeggyűjtési segédeszközöket: *ragasztópapírt, vízjelkeresőt, csipeszt, bélyegfüzeteket, bélyegalbumokat, katalógusokat* (tehát könyvkiadást), *nagyító-*

üvegeket előállító ipart is élénken foglalkoztatja. Szóval: a bélyegnek a kultúra majdnem minden ágához többé-kevésbé köze van.

Ennélfogva egészen világos tehát, hogy a bélyeg sok tekintetben következtetést enged a bélyeget előállító ország egész iparára, kereskedelmére, tudományára, művészetére, szóval kultúrájára. S valóban, ha végigtekintünk a mai bélyegeken, illetőleg főképpen azok ipari és művészi fejlődésén, szinte teljes pontossággal kiolvashatjuk — a megfelelő ismeretek birtokában — éppen a bélyegekből, hogy mely állam kultúrája fejlettebb, sőt, hogy melyik állam, a kultúra melyik ágában ért el nagyobb tökéletességet, mint a másik. Majdnem azt mernők mondani: *a bélyegből, a tudományos, pragmatikus filatélia következtetni tud a nemzet kultúránívójára, belső életére, jellemére. A bélyeg: a nemzet írása, a pragmatikus filatélia: a nemzet írásának grafológiája.*

Régi jelenség azonban, hogy egyes államok bélyegeiket, pénzjegyeiket külföldön csináltatják, mégpedig ez értékjegyek előállítására terén nagyobb eredményeket felmutató országokban. Ilyen esetben természetesen a bélyegek nem annak az államnak a kultúrájára engednek következtetést vonni, amelyek készítetik a bélyeget, hanem annak a külföldi államnak a kultúrájára, amely az idegen ország bélyegét készít.

Ha a világ első *portrés bélyegein* (királyok és uralkodók arcképét ábrázoló bélyegein) végigtekintünk, rendkívül érdekes fejlődésről számolhatunk be. Az első portrés bélyegek e műtermékeknek olyan csodálatos, miniatűr, különálló és megközelíthetetlenül speciális fajtáját teremtették meg, mint talán semmiféle más művészeti termék az egész világon. Az első *Viktória-fejes bélyegek* — az angoiok rögtön felismerték a bélyegek kultúrjelentőségét — határozott, kitűnő elhelyezésű, bélyegszerű, világos rajzokkal irányt szabtak a portrés bélyegeket alkotó művészek elé. A kicsit későbbi spanyol *Izabella-fejes*, a szicíliai *Ferdinánd király fejes bélyegek* már az első Viktóriás angol bélyegek hatása alatt készültek és sok tekintetben, nemes és tiszta művészi szándékkal, előbbre is vitték ezt a fajtáját

Az első Viktória-fejes Queensland-i bélyeg.

a bélyegeknél. A későbbi angol gyarmati Viktóriás bélyegek, elsősorban a Queensland-iek, már szinte tökéletes példányai a világos, céljukat elérő, igazi portrés bélyegművészetnek.

De itt vannak a *nemzeti szimbolumokat ábrázoló fejrajzos bélyegek*: a *frigiai sapkás nő* a francia bélyegeken, stb. Egy-egy ilyen szimbolum sokszor hihetetlen fejlődést mutat egy és ugyanazon nemzet bélyegkiadásán belül és szűk keretek közé szorítva is, óriási haladásról tesz tanuságot néhány évtized alatt. E csoportba tartoznak például a *görög Merkur-fejes* bélyegek is, amelyek sok minuciózus eltéréssel szintén hihetetlen forma fejlődést mutatnak.

De itt vannak a *pusztán értékjelzést tartalmazó bélyegek*: az *első braziliaiak*, az *első württembergiek*, *bajorok*, *badeniek*. E könyv írójának alkalma volt összehasonlítani például: a *6-os és a 6-ossal kezdődő értékjelzésű* most említett bélyegeket, s a számok elhelyezésében, díszük megalkotásában, harmónikus elrendezésében igen sok elválaszthatatlan rokonvonást s mégis rengeteg fejlődést talált.

Hosszú-hosszú sorát részletezhetnők itt a bélyegeknél, a madarakat, halakat s más állatokat ábrázoló postai értékjegyeknek, amelyek fejlődési vonala, kultúrája félreismerhetetlenül megállapítható és végigvezethető s ma már igen magasfokúnak mondható.

S ki tudja: az antwerpeni olimpiász alkalmából kiadott és a klasszikus görög szobrokat ábrázoló csodaszép bélyegsorozat, a tavalyi Byron emlékbélyeg, az osztrák zeneszerző, és városbélyegek stb. után hova és meddig fog eljutni a bélyegkultusz, az államok műveltségének ez a finom és biztos értékmérője?

Allamok, melyek a bélyegkiadásból éltek és élnek. A Seebeck-bélyegek története.

Ilyenek is vannak. S azok az államok, amelyek a *bélyegek parazitái*, egészen okosan — ha nem is erkölcsösen — gondolták el, amit csináltak.

A bélyegekből élő államok közül a legnagyobb hírre *Montenegro* vergődött. Ez a kis ország és benne Nikita udvartartása egész költségeit a bélyegekből fedezte. Erről a világ összes lapjai már rengeteget írtak. Minden szükségesség és minden indok nélkül újabb és újabb bélyegsorozatokat adott ki ez a kis állam, amelyeket külföldön, főképpen Bécsben készítettett, a lehető

legszebb, legváltozatosabb kivitelben. A bélyegekből százszor s talán még többször annyi példány készült, mint amennyire — Montenegro levélforgalmának lebonyolítása céljából — egyáltalán szükség volt. A fölösleget, a maradékkészletet, filatéliai üzletkötések céljából egyenesen bélyegkereskedőknek adták el, akik közvetlen érintkezésben voltak a királyi udvarral. Nikita s az egész montenegrói közigazgatás ebből azután tisztességesen és jól megélt. Sőt később, amikor a montenegrói udvarnak és a kormányknak menekülnie kellett, a száműzetésben kiadtak egy »menekülési« sorozatot, amelynek elég jó katalógusi értékelését is el tudta érni a menekült montenegrói udvar. Az 1921-ben kiadott sorozatból azután most kerülnek felszínre a legnagyobb készletek s lényegesen a katalógusi értékelés, sőt névérték alatt bocsátja azokat forgalomba az a bélyegkereskedelmi cég, amely annak idején az egész készletet megvásárolta.

Sokkal érdekesebbek és nagyobb jelentőségűek azonban ennél az úgynevezett *Seebeck-bélyegek*. Hogy láthassuk és megérthessük azt a hatalmas financiaális szerepet, amelyet egyes államok a bélyegkiadásnak szenteltek, kissé részletesebben tárgyaljuk a Seebeck-bélyegek keletkezését és történetét.

N. F. Seebeck egy newyorki bankjegynyomda igazgatója s egyben igen nagy filatelista volt, aki 1889-ben Salvador közép-amerikai állammal szerződést kötött, amelynek értelmében Seebeck, illetőleg vállalata, elvállalták Salvador állam postai értékjegyeinek előállítását a szükségelt mennyiségben, teljesen díjtalanul. Ezért cserében a következőt kapták: Salvador állam minden év január 1-én beontá bélyegeit s a megmaradt mennyiséget, az úgynevezett bélyegmaradékkészletet, teljes mennyiségben átszolgáltatta Seebecknek.

Salvador állam szívesen ment bele ebbe a szerződésbe, mert így teljesen kiadásmentesen tudta fedezni postája leglényegesebb költségeit: az új bélyegek előállítását. Seebeck azonban anyagi szempontból sokkal jobb üzletet csinált, mint Salvador állam, mert az egyes bélyegekből *töméntelen mennyiséget nyomtatott*, úgyhogy lényegében a maradékkészlet sokkal több volt, mint a valóban forgalomba került bélyegek száma. Ezeket azután — kiterjedt és szerteágazó filatéliai összeköttetései révén — nagszerűen eladta. *Később Nikaraguával, Hondurasszal és Ekvádorral* is hasonló szerződéseket kötött s így ezekben az államokban is életbe lépett a *Seebeck bélyegkiadási monopólium*. Összesen tehát négy ilyen »bélyegmonopólium-állam« volt s ezek-

ben az államokban összesen 70 bélyegsorozatot, pontosan 644 új bélyegyet adott ki Seebeck, illetőleg nyomdája.

Később azután minden felelősségérzet nélkül, a nála maradt bélyeglemezekről *újnnyomatokat* is készített Seebeck. (Igazi bélyegkiadói tevékenységet — az elmondottakat megelőzőleg — Dominica köztársaság bélyegeinek előállításával kezdte.)

A kitünő üzletember, *tetszetős, sokszínű bélyegeket készített.* Az ilyen sokszínű tüneményes szép madarakat, káprázatos tájakat ábrázoló bélyegek igen nagy kedveltségnek örvendenek a kezdő gyűjtők körében. Seebeck ezt tudta s valóban jól tudta, mert éppen a *sok-sok új és kezdő gyűjtő vette bélyegeit.* Sőt ma már határozottan megállapítható, hogy *igen sokan, éppen a Seebeck-bélyegek sokszínű, káprázatos volta miatt kezdtek el bélyegeket gyűjteni.*

A Seebeck-bélyegeket a komoly gyűjtők az első időkben megvetették: nem tekintették őket olyanoknak, amelyek igazi postai szükségletet elégítettek ki; éppen ezért sok katalógus nem is értékelték őket. Később, amikor a Seebeck-bélyegek fogyni kezdtek s kisebb készlet volt belőlük a piacon, engedni kezdett a szigorú megítélés, s *ma már az a helyzet, hogy bizony minden katalógus értékeli ezeket a bélyegeket, sőt sok igen magasan is értékeli és ma már minden komoly tengerentúli gyűjtő gyűjti is őket.*

A pénzszerzési és jövedelmi forrásokat termelő lehetőségek ilyen gyors megítéléséhez, felfogásához és kihasználásához azonban — Amerika kellett.

Az államok bélyeg-maradékkészleteinek értékesítése.

Az államok bélyegkészletének maradéka alatt azt a bélyegmennyiséget értjük, amely az egyes bélyegsorozatoknak a forgalomból való visszavonása után megmarad. Ez nem mindig azért áll elő, mert a visszavonásra tényleges, postai forgalmi okokból szükség van, hanem sokszor — *pusztán filatéliai okokból.*

Az államok, ha újabb értékjelzésre térnek át (forintról koronára stb.), ha a valuta értékeléséből kifolyólag eltolódások állanak elő, (például: a közelmúltban), ha a meglévő készletek tényleg teljesen fogytán vannak, ha jótékonyági vagy egyéb okokból újabb bélyegek kiadása válik szükségessé stb. *postaforgalmi okokból bevonják a bélyegeket s a megmaradt készletet vagy elteszik bizonyos ideig, vagy rögtön értékesítés alá bocsátják.*

A filatélia terjedésének kezdetén, a bélyegmaradék-készleteket kitűnően tudták értékesíteni az államok. Később, amikor azt látták a különböző államok, hogy a bélyegmaradék-készleteket akkor is kitűnően lehet értékesíteni, ha minden tényleges postai forgalmi ok nélkül adják is ki őket, pusztán azért, hogy a maradékkészletet egyszerre pénzzé tegyék, egyes államok bizonyos bélyegfajtákból igen sokat nyomattak s igen hamar be is vonták őket.

A bélyegmaradék-készletek előállítására és értékesítésére ma már hozzátartozik minden állam postája tevékenységéhez. Igen nagy cégek, vállalatok, részvénytársaságok, konzorciumok alakulnak egyre-másra, amelyek kizárólagosan ilyen bélyegmaradék-készletek megvételével és filatéliai értékesítésével foglalkoznak. Igen természetes, hogy az idők folyamán e bélyegmaradék-készletek értékesítésének egészen különleges rendszerei alakultak ki.

Néhány példát említünk :

Elsősorban idetartoznak a Seebeck-bélyegek maradékának értékesítési módjai. Itt ugyanis nem történt egyéb, minthogy valaki bérbevette egy állam postai értékjegykiadásának jogát, tisztán abból a célból, hogy a maradékkészletet megkaphassa.

Ismert és sokszor alkalmazott módszer az, amikor egy állam — többnyire kisebb állam — megegyezést köt — bélyegei kiadása előtt — egy-egy céggel a bélyegmaradék-készletének értékesítésére ezért az illető cég előre finanszírozza a bélyegsorozat kibocsátását.

Ha az alkalom, amely a bélyeg kiadására okul szolgált, megfelelőnek látszik arra, hogy a maradékkészletet jól lehet majd értékesíteni, az államok egyáltalán nem kötnek előzetes megállapodást a maradékkészletre, hanem kiadják a bélyeget, majd gyorsan bevonják a forgalomból s szinte versenyajánlatokat kérnek az egyes ilyen dolgokkal foglalkozó nemzetközi nagy cégektől. Újabban többször rá is fizettek az államok, amikor elhamarkodták bélyegeik kiadását, vagy, amikor egyszerűen rosszul spekuláltak, mert nem tudták megtalálni a megfelelő módokat és eszközöket arra, hogy bélyegeiket a filatelisták körében megkedveltessék.

Néhány nagyobb nemzetközi bélyegmaradék-üzletet is felsorolunk :

A portugál és francia gyarmatok maradékkészletének java-részt dél-európai bélyegkonzorciumok kapták meg értékesítés céljából s kitűnően elhelyezték őket, ami abból is látszik, hogy például nálunk, ahol nem túlságosan nagy érdeklődés mutatkozik ezek iránt a bélyegek iránt, ma már meglehetősen nagy mennyiség található belőlük.

A fiúmei bélyegek maradékkészlete, — amelyekben óriási kereskedelmi tevékenység folyt és folyik még ma is — az egyik legnagyobb fiúmei gyűjtő kezében van, aki egyelőre nem válik meg ezektől a bélyegektől. Ez eredményezi azután, hogy a fiúmei bélyegek értéke már ma is igen erősen felszökött.

A délamerikai bélyegek maradékkészleteit újabban az ottani kis bélyegkereskedőkből alakult konzorcium szokta megvásárolni s ez azután szinte előnti velük az európai piacot.

Legutóbb nálunk is, a Petőfi-bélyegek maradékkészletét egy tételben adták el egy külföldi konzorciumnak. A forgalomból kivont bélyegek értékesítését pedig egyidőben az Agrárbank kapta meg.

Egy bélyeg karrierje.

A bélyegek az államkinestárak egyik legnagyobb jövedelemforrását képezik, igen természetes tehát, hogy minden állam, lehetőleg minden eszközzel elősegíti azt, hogy bélyegeiből minél több fogyjon.

Ma már minden állam postája külön szervezetet tart fenn, amelynek egyedüli hivatása arra figyelni, hogy melyek azok a körülmények, amelyek elő tudják segíteni a bélyegek forgalmának növekedését. Az államok nemcsak saját magukat, de külön, a »konkurrens« államokat is figyeltetik, hogy vajjon több fogy-e a bélyegeikből, mint a sajátjukból, illetőleg, hogy melyek azok az eszközök, amelyekkel a másik állam elő tudja mozdítani bélyegforgalmát.

Mindez pedig azt mutatja, hogy: *nem mindegyik kiadott bélyegből fogy egyforma mennyiség* s annak a bélyegnek, amelynek nagyobb a sikere, amely »karriert« csinál — sok fogy belőle az igazi levélforgalomban s még több a filatélia szükségleteinek kielégítésére — sokkal nagyobb megbecsülésben, pártfogásban, terjesztési és megkedveltetési előnyökben van része az államok részéről, mint a kevésbé sikerült, kevésbé jó alkalomra készült, csunyább stb. bélyegeknél.

A közelmúlt egyik legnagyobb bélyegsikerét Svájc postája érte el a »Pro Juventute« bélyegekkal. Ez a siker, az államok bélyegkiadása terén *világrekordot jelent*. Bélyegből olyan rövid idő alatt és olyan mennyiség még egyik fajtából sem fogyott, mint éppen a Pro Juventutekból. Hogy mi az oka ennek az eddig nem tapasztalt sikernek, pontosan nehéz volna megmondani. Tény, hogy ezek

a bélyegek igen szépek, tartós, erős papirosúak, élénk, de nem túl-élénk színűek s a kiadás és készíttetés tekintetében — annak idején — a filatélia összes igényeit és kívánalmait szem előtt tartották. Tudni kell, hogy Svájc a filatélia igazi hazája, ahol ma már a bélyegek kiadásakor elsősorban a filatélistákat hallgatják meg, mert a tapasztalat szerint, bélyegek javarészből több fogy a bélyeggyűjtők között, mint a levélforgalomban.

Svájci »Pro Juventute« bélyegek.

Néhány számadattal igyekszünk bebizonyítani olvasóinknak a Pro Juventute-bélyegek sikerét. Ez a példa élénk világot vet arra a hihetetlen jövedelemre, amelyet ma a bélyegek jelentenek az államkincstárak számára s arra a jelentőségre, amelyet a posta és a filatélia az ilyen államokban elér. Adataink a Bernben székelő »Für die Jugend« szervezet központi titkárságától származnak.

A Für die Jugend, adatainak összeszedésére igen nagy szervezetet foglalkoztat, mert pontos munkát kíván végezni, hogy az így adódó statisztikából helyes és egészséges következtetéseket vonhasson le a bélyegek további kiadására és terjesztésére, illetőleg ezek esetleges további javítására vonatkozólag. A Pro Juventute-bélyegek kiadása már több esztendeje tart, az összehasonlítás alapjául mindig, az esztendők ugyanazon hónapját választották.

Az 1924. évi december hónap, rekordhónap volt. Váratlanul nagy volt e bélyegek karácsonyi piaca s dacára annak, hogy az 1923 december is rekordot jelentett az előzőkhöz képest, az 1924 decembere még ezt is felülmulta.

1923 decemberében a postahivatalok útján eladtak :

az 5 centimesből	372.478	darabot,
a 10 »	432.896	»
a 20 »	357.130	»
a 40 »	196.875	»

a szervezetek alkalmazottai útján eladtak :

az 5 centimesből	1,140.843	darabot,
a 10 »	2,028.979	»
a 20 »	1,821.647	»
a 40 »	484.741	»

összesen eladtak :

az 5 centimesből	1,513.321	darabot,
a 10 »	2,461.875	»
a 20 »	2,178.777	»
a 30 »	679.616	»

Ezzel szemben 1924 decemberében a postahivatalok útján eladtak :

az 5 centimesből	456.424	darabot,
a 10 »	488.028	»
a 20 »	426.280	»
a 30 »	313.825	»

a szervezetek alkalmazottai útján eladtak :

az 5 centimesből	1,354.477	darabot,
a 10 »	2,164.195	»
a 20 »	1,984.498	»
a 30 »	659.804	»

összesen eladtak :

az 5 centimesből	1,810.901	darabot,
a 10 »	2,652.223	»
a 20 »	2,410.778	»
a 30 »	973.629	»

A végeredmény szerint : több mint egymillió darab Pro Juventute-bélyeggel adtak el többet 1924 decemberében, mint 1923 decemberében.

Igen érdekes összehasonlításokra ad alkalmat a fenti statisztika :

A bélyeggyűjtő elsősorban azt veszi e számokból tudomásul, hogy *a bélyegek kelendősége tekintetében, a legnagyobb emelkedés a határértékekben : az 5 és 30 centimes-es értékekben volt, az 1924. évi pajzsos Pro Juventute-bélyegeknél. Ez abból is látszik, hogy az 5 és 30 centimes-es értékek emelkedtek a bélyegkatalógusokban, ezeket vásárolták tehát a filatelisták, ennek következtében pedig, sokkal több került forgalomba az aránylag értékesebb, tehát ritkábbnak tetsző bélyegekből.*

Ha közelebbi magyarázatát keressük a fenti jelenségnek, akkor elsősorban : *a postai forgalmat kell figyelembe vennünk. Svájc postai forgalmában elsősorban a 10 és 20 centimes-es bélyegek fogynak, ezek tehát a bélyeggyűjtők előtt a legközségesebb bélyegek, mert a mindennapi levelezésekből könnyen megszerezhetők. Ezért vásárolták a filatelisták főképen az 5 és 30 centimes-es bélyegeket, mégpedig annyira, hogy a belőlük elfogyasztott mennyiség lényegesen túllépte azoknak a bélyegeknek a mennyiségét, amelyek tényleg postai forgalomba kerültek.*

A svájci posta, természetesen, az elfogyasztott hatalmas mennyiségnél is többet készített a bélyegekből. Hogy mennyivel többet és hogy mi ezekből a maradékkészlet, azt féltve őrzött titokként kezeli a svájci kormányzat. A titokzatosságnak minden bizonnyal az az oka, hogy a maradékkészletet egyszerre akarják majd piacra dobni s bizonyára nem akarják a bélyegpiacot befolyásolni az áralakulásban avval, hogy tudtára adják a világnak, hogy mennyi van még a Pro Juventute-bélyegekből.

Az elmondott példa igen tanulságos lehet minden állam számára, így Magyarország számára is. És itt nem gondolunk szolgai utánzásra, hanem az elvek helyes átültetésére. A régi magyar bélyegeknak igen jó híre van a külföldön, közvetlenül a kommün bukása után, a modern magyar bélyegeknak is az volt, csak a felülnyomósos magyar bélyegekkal üzött lelketlen kufárkodás rontott e hírnéven az utóbbi időben. Az állam feladata, hogy helyes érzéssel kiadott és aranzsirozott bélyegekkal — akár a Pro Juventute mintájára is — újból visszaállítsa a magyar bélyegek jó hírét a külföld előtt.

K Ü L Ö N F É L É K

Világpostaegyesület.

A világ levélforgalmának lebonyolítása érdekében az államoknak közös szervezetet kellett létesíteniök, amely a nemzetközi levelezés postai forgalmát illető minden kérdést egységes szempontból bírál el. Egy ilyen szervezet létesítésének szükségessége már 1863-ban felmerült, amikor *Blairs*, az Egyesült-Államok postavezérigazgatója Párizsban konferenciára hívta egybe a legkülönbözőbb államok postáinak vezetőit. Az értekezlet azonban anélkül oszlott széjjel, hogy pozitív eredményre tudott volna jutni a nemzetközi postai forgalom komoly egységesítése tekintetében. Később, 1868-ban a németek kezdeményezték mozgalmat ugyanilyen céllal. És ekkor valóban, a nemzetközi levélcsere akadálytalan lebonyolításának ezer problémája került megoldásra. A megoldást sürgette: a német-francia háború, illetőleg az ennek nyomában keletkezett zűrzavaros állapot.

Az első egyetemes világpostaegyesületi szerződést 1874-ben, Bernben kötötték meg, ez azonban még igen kezdetleges formája volt a később mindjobban differenciálódó és változó szerződésnek. *Joseph Michaelsen dán postavezető az egységes világportó megteremtésének gondolata* és dicsősége és ezzel kapcsolatban, a Világpostaegyesület igazi jelentősége emelésének érdeme.

Az első világposta-kongresszus, — mint már említettük, — 1874 szeptember 15-én Bernben tartották meg, ezen még mindössze 21 állam vett részt. A későbbi világposta-kongresszusokon: 1878-ban Párizsban, 1885-ben Lisszabonban, 1891-ben Bécsben, 1897-ben Washingtonban, 1906-ban Rómában és 1920-ban Madridban folytonosan emelkedett a résztvevő államok száma.

A világháború és az utána következő állapotok annyi új, vitás és fontos kérdést helyeztek előtérbe, hogy az elkövetkezendő világpostakongresszus bizonyára egyike lesz a leghevesebb vitanyagúnak.

A Világpostaegyesületnek ma már tagja majdnem minden civilizált állam s így remélhető, hogy az államok mégis be fogják

látni, hogy talán ez az egyetlenegy olyan nemzetközi terület, amelyen minden államnak egyformán, egyirányú érdeke meg-egyezni egymással.

A Világpostaegyesületnek minden tagállamra kötelező *általános főszerződése* van — amely a legáltalánosabb postai rendet illeti, — de ezenkívül : a levelezésszállítási feltételek egységes megszabása és a nemzetközi postaügy általános rendezése is szerződésileg szabályoztatott. Sőt : minden állam külön törvényben ismeri el és vonatkoztatja magára e nemzetközi szerződést s szövegi le a maga speciális postai viszonyait és szabályait. *Nálunk Magyarországon az 1892. évi XI. t.-c. intézkedik idevonatkozólag.*

A Világpostaegyesület kongresszusai a postabélyegekkal különlegesen sokat foglalkoznak. A bélyegek egységes színének, értékjelzésének, szövegének, sőt előállítási módjának minden kérdése szabályozva van és folytonos, állandó országközi tanácskozások alapját képezi. Az idők — a meggyorsult élet, a kereskedelem és a levélbeli érintkezés új formái — változásokat kívánnak a levélbélyegek terén is. Ezek rendezése egységes szempontok szerint történt eddig s fog történni — minden valószínűség szerint — a jövőben is.

Bélyeghamisítás.

A bélyegeket, amelyeknek a posta és a gyűjtők értéket tulajdonítanak, természetesen, *hamisítják is.* Sőt, határozottan lehet állítani, hogy *a világon semmit nem hamisítanak olyan mértékben és semmiféle hamisítási ág nincs annyira minden tekintetben kifejlődve, mint éppen a bélyeghamisítás.* A hamisítást mindig annak kárára követik el, aki értéket tulajdonít a gyűjtött dolgoknak. Így, *a bélyeghamisítást is részben a posta, részben pedig a gyűjtők kárára követik el.*

A bélyeghamisítás majdnem olyan régi, mint maga a bélyeg. Spanyolországban már 1856-ban hamisították a bélyegeket, ekkor, természetesen, még csak azért, hogy a spanyol postát csapják be vele. Egész sorát készítették el a *bélyeg-falszifikatoknak*, amelyek közül nem egy, egészen sikerült hamisítványnak is mondható. Így az 1856-beli 2 és 4 centes, az 1862-beli 4 centes és az 1865-beli 12 centes spanyol bélyegekből került igen sok hamisítvány forgalomba. Ezeket a hamisítványokat csak hosszú idő múlva vette észre a posta, akkor, amikor már nagy károkat okoztak a spanyol államkincs-

tárnak. 1880-ban a német birodalmi posta vette észre, hogy az 50 pfenninges olivzöldszínű bélyegekből sok hamisítvány van forgalomban, amelyek közül bizony sok levélre és így forgalomba is került.

Ettől kezdve azután majdnem minden államban találtak hamis bélyegeket, még pedig többnyire az értékesebbekből.

A bélyeggyűjtők kárára elkövetett hamisítványok száma messze felülmúlja a posta kárára elkövetett hamisítások számát. A gyűjtők kárára elkövetett bélyegek hamisításának olyan gazdag lehetőségei mutatkoztak, hogy a különböző államok postaszakemberei biztosra vették az első bélyeggyűjtő hamisítványok feltűnése idején, hogy ez előbb-utóbb fokozódni fog.

Megkíséreljük felsorolni, hogy hányféle és milyen irányú, bélyeggyűjtők kárára elkövetett hamisítványok vannak, amelyek mind-mind azért készültek, hogy a jóhiszemű gyűjtők zsebét kiürítsék és kedvét elvegyék a bélyeggyűjtéssel való komoly és beható foglalkozástól.

A legdurvábbak és a leghamarabb felismerhetők azok a hamisítványok, amelyek a teljes bélyeget, minden alkatelemével együtt hamisítják. Az ilyen hamisítványok a hamisítások elterjedésének kezdetén voltak csak divatban. Azóta erősen differenciálódott a hamisítás és sok-sok eredeti elem közbeiktatásával alkalmazták a hamis elemeket, amivel a hamisítás felismerését igen megnehezítik.

Az ilyen »részlehamisítások« közül a leggyakoribb, amikor az eredeti bélyegre hamis felülnyomást alkalmaznak. Általában ugyanis: az úgynevezett »felülnyomásos« bélyegek majdnem mindig ritkábbak, mint az eredeti alapbélyeg. Ezenkívül pedig: a felülnyomások többnyire egyszerű nyomdai betűkből készülnek s éppen ezért könnyebben hamisíthatók. A felülnyomásos bélyegek hamisítása ma már világszerte annyira elterjedt, hogy több ilyen fajta bélyeg szakértői egyszerűen lemondtak arról, hogy az »eredetiséget igazolják«, mert a hamisítók oly finom vizsgálatoknak vetették előbb alá a hamisítani szánt felülnyomást, hogy megtalálták a teljesen megfelelő nyomdabetűket s teljesen felismerhetetlenné tették a hamisítványokat. Így történt ez például legutóbb az úgynevezett: Regenza d'Italia felülnyomású bélyegeknél. Igen sok vita volt azonkívül nemrég a megszállt magyar területeken kiadott és különböző megszállócsapatok parancsnoksága által felülnyomott magyar bélyegek valóságának megállapítása tekintetében. E bélyegek közül igen sok lett nagyértékű a felülnyomás folytán s bizony

csak a magyar bélyegek legszorgosabb szakértői mélyen járó kutatásának köszönhető, hogy e bélyegek hamisítványait ma tényleg és minden kétséget kizárólag fel lehet ismerni.

A felülnyomások hamisításai után a legelterjedtebbek: a *lepecsételések hamisításai*. Egyes régi bélyegeknél az, hogy az illető bélyeg tényleg használatban volt, sokszoros értéknövekedést jelent. A hamisítók az ilyen bélyegeket egyszerűen: hamis lepecsételéssel látják el. *A lepecsételések hamisításának technikája talán a legfejlettebb minden bélyeghamisítási technika között.* Éppen ezért, a gyűjtőkre nézve az ilyen fajta hamisítások a legveszedelmesebbek és azoknál a klasszikus bélyegeknél, amelyek éppen azért váltak igen ritkává, hogy használtak, elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk gyűjtőinket figyelmeztetni, hogy *feltétlenül vizsgál-tassák meg a bélyeget egy komoly szakértővel*, aki garanciával végzi az ilyen vizsgálati munkálatokat.

Mostanában nagyon terjed az úgynevezett »színhamisítások« divatja. Ez alatt azt kell érteni, hogy bizonyos bélyegek színe különleges vegyi eljárásokkal megváltoztatható és a hamisítók ezt használják fel arra, hogy a gyűjtőket becsapják s ők maguk illetéktelen haszonhoz jussanak. Ezen az úton olyan színű bélyegek állíthatók elő az eredeti bélyegekből, amelyek soha »hivatalosan« kiadva nem voltak. Az így átalakított és megváltoztatott színű bélyegeket azután, mint »hibás nyomásokat« hozzák forgalomba bűnös készítői. Aki nem teljesen jártas az illető ország bélyegkiadásának történetében, amely országhoz a hamisított színű bélyegek tartoznak, minden valószínűség szerint becsapódik. Az ilyen megváltoztatott színű bélyegek tehát, a bélyegyűjtés szempontjából rendkívül veszedelmesek. Ma már ott tart a *bélyegellenőrző tudomány*, hogy egészen pontosan tudják, hogy mely színekből milyen más színeket lehet »alkotni«.

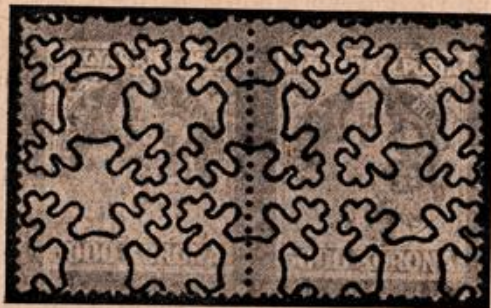
Egyes használt bélyegek »levélen«, anélkül, hogy azokat leáz-tatnók, sokkal többet érnek, mint különben. A hamisítók — éppen ezért — legújabbán régi levelekre ragasztanak vissza azon soha nem volt használt bélyegeket s egészítik ki a levélen a hiányzó lepecsételést. Ezek azonban — nagy általánosságban — könnyen felismerhető hamisítványok.

Mindezekon kívül: *a fogazás különbözősége, az »átlyukasztá-sok« különbözősége szintén sokféle hamisításra ad alkalmat*, amelyek elvégzésére ma már precíz gépek állanak a hamisítók rendelkezé-sére. Sőt, ma már a hamisítók odáig mentek, hogy a fogazási hami-sítványok érdekében írásbeli propagandát is fejtenek ki és az

enyhébb »utánfogás« jelzővel kívánják minősíteni ezeket a hamisítványokat.

A fejlett bélyeghamisító technika ma már ott tart, hogy a bélyegek legnehezebben hamisítható részét: a vízjelet is hamisítani tudják. Ezek hamisítása azonban — nagy általánosságban — olyan sokba kerül, hogy velük a gyakorlatban csak ritkán találkozunk.

Ezekután pedig könnyen elképzelhető, hogy a teljes bélyegeket is hamisítják, mivel azok minden részletét hamisítani tudják. Az

A magyar bélyegek legújabb vízjele.

utóbbi időben újra éppen az ilyen, a teljes bélyeget újra előállító hamisítványok kezdenek a legjobban terjedni. Ezek felismerése terén azonban ma már olynagy előhaladást mutat a bélyegellenőrző tudomány, hogy — ha megfelelő szakértőhöz fordulunk — teljesen védekezni tudunk a hamisítványok ellen.

Ma már majdnem minden kultúrállam komoly és hathatós eszközökkel védekezik a filatélia bűnözői: a bélyeghamisítók ellen. A legtöbb európai államnak — sajnos, Magyarországnak nem — külön törvénye van a bélyeghamisítók ellen, amely törvények igen súlyos büntetéseket szabnak ki a falsifikátok készítőire. Ez pedig azt mutatja, hogy a modern kultúrállamok teljes jelentőségében felismerték a filatélia fontosságát, mert elterjedésének legnagyobb gátolója: a hamisítások ellen igen erős és nagy apparátust igénylő, eredményes harcot folytatnak. A fejlettfokú bűnözés teremtette meg a fejlett védekezést a bűnök ellen, ami a filatéliában is teljes mértékben megmutatkozik.

Bélyeghamisítók vannak, voltak és lesznek. Az igen fejlett filatélia egyes országokban, igen fejlett bűnözőket produkál: a bélyegparazitákat, a bélyegbanditákat, mert ez a leghelyesebb elnevezés e magukról megfélemedkezett emberekre.

Közvetlenül a háború előtt, de a háború után is, elsősorban Franciaországban, azután Ausztriában, Spanyolországban, egész

szövetkezetek alakultak, kő- és könyvnyomdászokból, géptech-
nikusokból és sajnos : bélyegszakértőkből, akik valósággal *gyári-
lag állították elő ezeket a hamisítványokat* és kitűnően szervezkedve,
üzleti alapon dobták piacra és értékesítették őket. (Természetesen
csak a gyanútlan és jóhiszemű hozzá nem értők között.) Az ilyen
bélyegbanditák azonban — igen csekély kivétellel — *minden eset-
ben elvették méltó büntetésüket*. Tudunk esetekről, amikor Francia-
országban, Csehországban (az utóbbi helyen nemrég is) több évi
súlyos börtönbüntetésre ítélték olyanokat, akik bélyegeket hami-
sítottak, vagy »tudva, hamisat adtak el valódi helyett«.

Mint ahogy említettük : nálunk még idevonatkozó törvények
nincsenek s éppen erre vezethető vissza, hogy hamisítók szép szám-
mal működnek országunkban. (Nemrég : a felülnyomásos magyar
bélyegekkel kapcsolatban mutatkozott meg éppen, hogy mennyi
hamis magyar bélyeg van forgalomban.) Ez pedig azt mutatja, hogy
elérkedtünk a tizenkettedik órához, amikor nekünk is tudatára kell
ébrednünk annak, hogy kultúrállam vagyunk és *nekünk is meg kell
alkotnunk speciális magyar bélyeghamisítás elleni törvényünket*.

Meg kell jegyeznünk, hogy az *újnyomatok* és azok a *ritka
bélyegekről készített másolatok*, amelyekre rávezetik készítői, hogy
nem az eredeti bélyegek, természetesen, nem tartoznak e fejezet
keretei közé s ezekről külön fejezetben szolunk.

A filatélia mint a szépirodalom, festészet, szobrászat tárgya.

*A bélyegekre majdnem minden művészeti ág hatással van. A bé-
lyeg azonban ma már annyira önálló hatású és elterjedettségű,
hogy magának a bélyegnek kifelé, a különböző művészeti ágakra is
megvan a felmutatható, kézzelfogható hatása. Igen sok író, művészt
ihletett meg a filatélia és serkentette örökbecsű alkotásokra.*

Elsősorban az *irodalomra* utalunk. Világhírű gyermekregé-
nyek vannak, amelyek a bélyeggyűjtésről, vagy egy-egy ritka
bélyegről mondanak el érdekes történetet. Ám nemcsak a gyerme-
kek, de a felnőttek is rendelkeznek ma olyan irodalmi művekkel,
amelyekben a bélyeg fontos szerepet játszik. Elsősorban az
angolok és az amerikaiak írnak ilyen műveket. Több *színdarabot*
is írtak már a bélyegekről, amelyek közül az egyik : a »Kék Haway«
című, nálunk is előadásra került.

Több neves grafikus *részkarát* ismerjük, akik a »bélyeggyűj-
tőt« választották modelül. Legutóbb egy híres magyar grafikus

egy egész sorozatot készített ilyen rézkarcokból, amelyek még külföldön — Angliában is — nagy sikert arattak. A szobrászok közül az úgynevezett »kis plasztikusok« foglalkoznak sokat bélyeget tárgyazó művekkel. S itt különösen az északi országok plakettművészeitől láttunk már igen szép alkotásokat.

A filatélia elterjedése minden bizonnyal, mind több és több művészt fog megihletni és a filatélia is, mint minden nagy eszme a világon, kitörölhetetlenül belevési létezését a művészettörténetbe,

A bélyeg mint aprópénz.

A bélyegek, amelyeknek az államok és a gyűjtők értéket tulajdonítanak, igen sokszor a pénz szerepét is betöltötték már. Természetesen, csak rendkívüli esetekben volt arról szó, hogy a bélyeget használják fel a bankjegyek helyettesítésére, de ilyen rendkívüli esetek többször és több állam életében előfordultak.

Legelőször: 1862-ben adott ki az *Egyesült-Államok* bélyeg-szükségpénzt. Eleinte olymódon kísérletezett az Egyesült-Államok, hogy *egy papírszalagra felragasztották a bélyeget*, később azonban, amikor látták, hogy ezt rendkívüli esetekben sem lehet állandósítani, *az ilyen, bélyeggel ellátott papírszalagról készített másolatot használták fel szükségpénznek*, amelyre a »Postage-Currency« vagy a »Postale-Currency« szót alkalmazták. Csak később váltotta fel ezeket az úgynevezett »Fractional-Currency« felirat, amikor az amerikai kongresszus megszavazta az újfajta aprópénz-bankjegyek kiadását. Az első amerikai szükségpénz 4 értékből: 5, 10, 25 és 50 centes értékekből állott.

Uruguay adott ki hasonló bélyeg-szükségpénzt, még Amerikát is megelőzőleg. Később az Egyesült-Államok olyan bélyeg-szükségpénzt bocsátott ki, amelynél *a bélyeget fémbe ágyazták bele* és a bélyeg értékjelzését képviselő értéket jelentették ki az gy keletkezett szükségpénz értékéül.

Más államok speciálisan: *aluminium bélyeg-szükségpénzeket adtak ki*, az előbb ismertetett eljárás szerint.

Németországban, 1921-ben, a 15 pfenninges pirosas-lila bélyeget *kis papírcsukóba helyezve*, mint aprópénzt használták.

A bélyegaprópénz szüksége főképen a háborúban mutatkozott meg, amikor kénytelenek voltak egyes vállalatok így segíteni az általános aprópénzhiányon. Az ilyen bélyeg-aprópénz *másik oldalát mindig reklámcélokra használták fel*. Később — főképpen Németországban — sok város használta fel a bélyeget aprópénz

gyanánt, kis, átlátszó borítékokban helyezvén el őket. A bélyeget, mint aprópénzt, oly módon is használták, hogy *puha vagy kemény papirosra ragasztották fel* őket s körülötte, vagy a hátlapjára, reklámokat alkalmaztak.

A bélyeg aprópénz, a *legnagyobb jelentőségre Oroszországban jutott*, ahol 1915-ben, az úgynevezett Romanov-jubileumi bélyegek három értékét: a 10, 15, 20 kopekosat használták fel aprópénzül, mégpedig oly módon, hogy *erős, kemény, kartonszerű papírra nyomták* úgy, hogy a papír sokkal tovább tartott, mint ugyanezen bélyeg rendes papírja s a hátlapjára, hivatalos szövegeképen rányomták, hogy: *a forgalomban ezüst váltópénz gyanánt használható*. E pénznek használt bélyegekből azok, amelyek mégis levélre kerültek, így levélen, igen ritkák, mert használatuknak elsősorban pénz jellege volt.

Magánpostabélyegek.

Az igazi bélyeggyűjtés alapját az államok hivatalos postai értékjegykiadványai alkotják. E hivatalos postai értékjegykiadványokon kívül azonban: magántársaságok és államok magánpostabélyegeit is gyűjtik. A magánpostabélyegeket, vagy ahogy általánosságban nevezik: *privátpostabélyegeket* javarészt nem ismertetik az általános katalógusok, csupán egyes speciális monográfiák és katalógusok. *A magánpostabélyegek nagy része ritka, sőt köztük néhány valóságos vagyonokat érő példány is akad.*

A legelső magánposta, amely azonban még nem rendelkezett megfelelő postai értékjegyekkel: a *Blood and Comp.* amerikai cég vállalkozása volt 1841-ben.

Az első magánpostabélyeget 1868-ban Németországban adta ki egy nyomtatványokat szállító társulat. Norvégiában, két évvel később, már egyes helyiségek, így Drammen, Bergen adtak ki saját hatáskörükben postabélyeget, amelyet bizonyos helyi viszonylatban használtak. Később igen erősen fejlődött a magánpostabélyegek kiadása, egy időben erősen versenyzett is a hivatalos bélyegkiadással, majd rövid leállás után, szinte teljesen megszűnt.

Igen érdekes a privátpostabélyegek gyűjtésének a története is. Annak idején — a bélyeggyűjtés őskorában — amikor az államok hivatalos postabélyegkiadási tevékenysége még nem fejlődött arra a fokra, amelyen ma áll, a bélyeggyűjtők nem látták azt az éles határvonalat, amely a hivatalos és a nem hivatalos postai

bélyegek gyűjtése között ma mutatkozik. Ennek tulajdonítható, hogy *eleinte majdnem annyian gyűjtötték a privátpostabélyegeket mint a hivatalos bélyegeket*, illetőleg : a kettő gyűjtése között lényeges különbséget egyáltalán nem tettek.

Amikor az államok hivatalos postai értékjegykiadási tevékenysége emelkedni kezdett, a gyűjtésük terén is nagy fejlődés volt tapasztalható — a magánpostai bélyegek gyűjtésének rovására. Amikor a magánpostai értékjegyeket kiadó társaságok és szervezetek észrevették, hogy a bélyeggyűjtés, a bélyegeket kiadók számára is hasznot jelent s amikor ezzel parallel azt tapasztalták, hogy az ő kiadványaikat már nem gyűjtik olyan kedvvel, mint azelőtt, igyekeztek lépést tartani a fokozódó hivatalos postabélyegkiadási tevékenységgel — szorgalmasabbak lettek hát

a bélyegek kiadása terén s bizony, forgalmi szükségletüket jóval túllépő számban adtak ki bélyegeket.

Anotada.

CORREO DEL
COMERCIO

Az 1870—1875 esztendőök a speciális privátpostabélyegkiadásának aranykora. Ennek az aranykornak azonban egyáltalán nem mutat-

Nyugatindiai magán hajópostabélyeg.

kozott tükörképe a — gyűjtésük terén. A hivatalos postai értékjegykiadványok akkor már technikai fejlettség, üzleti számítás s minden egyéb körülmény helyes érzékkel való megválasztása tekintetében oly előnyben voltak, hogy azt többé a privát társaságok nem tudták elérni. 1875-től kezdve azután erősen hanyatlani kezdett a privátposta-bélyeggyűjtés, úgy, hogy ma már nagyon kevesen vannak, akik kizárólagosan ezeket a bélyegeket gyűjtik.

A privátpostabélyegek közül a legkedveltebbek a speciális gyűjtők előtt : a híres északi *Bypost-bélyegek*, néhány német városi postabélyeg, az első északamerikai expresszpostatársaságok és csomagszállítótársaságok bélyegei, de helyet foglal néhány speciális gyűjteményben : gyarmati társaságok és néhány régi hajózási társulat bélyegei, sőt a galambpostabélyegek is.

Hazánkban elsősorban a *Balaton-i Gőzhajózási Társaság* bélyegeinek gyűjtését becsülik nagyra.

Újnyomatok és ritka bélyegekről készített másolatok.

Újnyomatoknak nevezzük azokat a hivatalos postai értékjegymásolatokat, amelyeket maguk az államok adnak ki, többnyire abból a célból, hogy régi, híressé vált és nehezen beszerezhető postai értékjegyeik képét megismertessék a gyűjtővilággal.

Az újnyomatok — dacára annak, hogy levélre nem kerülhetnek — mégis hivatalos postai kiadások, amelyek a hamisítványok fogalmához közel sincsenek. Újabban gyűjtésük is erősebb mértékben fejlődik s ez főképen azóta tapasztalható, amióta néhány régebbi s kisebb számban kiadott újnyomatok erősen fogyni kezdenek. *Ma már igen ritka és drága újnyomatokat is ismerünk.*

A legrégebbi újnyomatot 1860-ban állították elő a hannoveri városi posta levélátkötőszalagairól, az Észak-Amerikában nyomott ugyanilyen eredeti, hivatalos átkötőszalagok alapján: Az újnyomatoknak ma már óriási irodalmuk van, ennek az irodalomnak majdnem egyedül az a célja, hogy a filatelistákat megtanítsa arra, hogy miképpen lehet megkülönböztetni az eredeti bélyegeket az újnyomatoktól.

A ritka bélyegekről készített nem hivatalos másolatok divatja újabb keletű. Azóta készítenek ilyen másolatokat, amióta néhány bélyeg igen ritka lett. Sajnos, ma az a helyzet, hogy az igazi ritka bélyegek igen sok gyűjtőnek egyáltalán nem kerülnek soha a kezébe, ezeket legfeljebb a katalógusok és az albumok többé-kevésbé rossz másolatában láthatják. Igazi, »élethű«, méretben, papírban, színekben hasonlatos másolatot alig látnak. Kiváló gyűjtők, nagyszerű szakemberek ötlete volt, hogy ilyen tökéletes másolatokat készítsenek. Természetesen, mindegyikre rávezették, hogy: másolat s így mindazok a gyűjtők, akiknek a kezébe került, mindjárt tudták hogy itt csupán egy filatéliai »jótéteményről« van szó azok számára, akik az illető bélyegek után mindig vágynak, de sohasem tudják elérni. Az ilyen másolatoknak tehát filatéliai szempontból teljes jogosultságuk van, mert egyetlen célzatuk: a tanítás és gyönyörködtető ismeretterjesztés.

A bélyeggyűjtés irodalma.

Már említettük, hogy a bélyeggyűjtés ma óriási irodalommal rendelkezik, sőt ennek az irodalomnak olyan rajongói is vannak, akik magát, *a bélyeggyűjtés irodalmát is gyűjtik.* Mi több: a bélyeggyűjtés irodalmának gyűjtői hatalmas egyesületekkel is rendel-

keznek, amelyek közül egyesek *bélyeggyűjtés irodalmi könyvtára több tisztviselőt is foglalkoztat.*

A bélyeggyűjtés irodalmának termékei közül, természetesen, a művelt nyelveken jelent meg a legtöbb példány. De még a művelt nyelvek közül is: az angol bélyegirodalom a legszélesebb körű és a legmélyebben járó. Utána közvetlenül a németek jönnek, akik a legaprólékosabb filatéliai kérdések taglalására is könyveket, sőt könyvtárakat írnak. A francia, a spanyol, az olasz bélyegirodalom is igen sok értékes szakmunkával dicsekedhet, ezek száma azonban meg sem közelíti sem az angol, sem a német szakirodalmat.

A bélyeggyűjtésről szóló könyveken kívül, természetesen, a bélyeggyűjtés irodalmához tartoznak: a *bélyegfolyóiratok is.* Bélyegfolyóiratok ma már a világ minden pontján, a legmesszebb eső gyartmatokon is nagy számban megjelennek. Ha valaki ma a világ összes eddig megjelent bélyegujságainak összes számait össze akarja gyűjteni, óriási anyagi erőre és óriási helyiségre volna szüksége, hogy a rengeteg folyóiratot elhelyezhesse.

Ezekon kívül, ma már a világ majdnem minden nagy napilapjában és képeslapjában külön bélyegrovat van. Ezek a bélyegrovatok sokszor igen nívósak és szaktekintetben is sok-sok érdekes és értékes anyagot tárnak az olvasó elé.

A magyar bélyegirodalom még nem nagy, igazi szakmunkák csak az utóbbi tíz esztendőben jelennek meg. A régi magyar bélyegek néhány ismerője e téren azonban már igen érdekes és mélyenjáró munkákkal szolgált, dacára ennek, még óriási kikutatlan és feldolgozatlan területe van a magyar bélyegeknél.

A legelső, bélyegekkal foglalkozó írások, a bélyeg megjelenésének esztendejében: 1840-ben már napvilágot láttak. Tekintettel arra, hogy a bélyeg angol eredetű, az első írások is angol nyelven jelentek meg angol újságokban. Így: a *The London and Westminster Review*-ben, a *Spektator*-ban stb.-ben. 1842—1844-ben már az *Illustrated London News* is közöl bélyeghíradást s 1848-ban már szó van az angol folyóiratokban: a bélyegek előállításáról, értékesítéséről és használatáról.

A legrégebbi bélyeghíradás ugyancsak Angliában jelent meg 1851-ben.

Németországban, 1860—1862-ben kezdtek először bélyegekről írni ugyancsak folyóiratokban, még pedig először: az *Illustrierten Leipziger Zeitung*-ban.

A különböző, elismert folyóiratokban megjelent, bélyegeket tárgyazó írások után, először a *bélyegkatalógusok és árjegy-*

zések foglalkoztak komolyan és szakszerűen a bélyegekkel. Az első bélyegkatalógust 1861-ben adták ki.

1863—1865-ben már a bélyeghumor is megszületett Angliában és Németországban. A *Saturday Review* és a *Fliegende Blätter* az úttörők e téren.

Az első bélyegujság 1862-ben jelent meg Angliában. Ugyan-
ebben az esztendőben Belgiumban és a következő esztendőben
már Németországban is megjelentek bélyegfolyóiratok.

A bélyeggyűjtés irodalmáról újabbán igen sok könyv jelenik meg, ezek közül a leghíresebbek és legalaposabbak: *Tom* és *Suppanschitsch* művei. Ma már a bélyeggyűjtés irodalmáról írott könyvek annyira tagozódnak, hogy nemcsak általános-
ságban tartott művek, hanem részletesen, az országonkint meg-
jelent litteraturát tárgyzó munkák is nagy számban jelennek meg. *De könyv jelent meg már a bélyeggyűjtés irodalmának ritka-
ságairól, sőt a bélyeggyűjtés irodalmának történetéről is.*

A bélyeggyűjtés irodalma ma már igen alapos *bélyeggyűjtési
lexikonnal* is rendelkezik. Nemrég megjelent egy munka a bélyeg-
gyűjtési irodalmat gyűjtők számára, amely a bélyeggyűjtésből
megszokott *katalógusi rendszerrel értékeli a bélyeggyűjtés irodal-
mának egyes példányait is.*

Híres filatelisták.

A bélyeggyűjtés fejlettségére s világszerte való értékelésére jellemző, hogy ma már a világ legnagyobb filatelistáit, akik mindig bizonyos originalitással, különös hajlammal és tehetséggel, kiváló eredményeket értek el a bélyeggyűjtés terén minden ország bélyeggyűjtőtársadalma ismeri. A híres filatelisták gyűjteményének, gyűjtési módjának, eredményeinek és sikereinek ismertetése érdekes és tanulságos minden bélyeggyűjtő számára.

Tökéletes bélyeggyűjtemény nincs, ami annyit jelent, hogy sem magántulajdonban, sem állami vagy társulati tulajdonban nincs olyan bélyeggyűjtemény, amelyben minden eddig meg-
jelent bélyeg helyet foglalna. *A tökéleteset erősen megközelítő gyűj-
temény is alig akad a világon.*

Ha egy tökéletes bélyeggyűjtemény megközelítő értékét el akarjuk képzelni, adjuk össze bármely katalógus szerint minden ország első bélyegkiadásainak értékét. Ha végére érünk

számításunknak, már így is hihetetlen nagy számot kapunk, olyannyira, hogy szinte teljes határozottsággal állíthatjuk, hogy *semmiféle gyűjtési ág sincs a világon, amely tökéletességében azt az értéket képviselné, mint a bélyeg.*

Ezek után pedig néhány nagyjelentőségű és markáns egyéniségű bélyeggyűjtő képét igyekszünk megfesteni:

A világ kifejezetten leghíresebb bélyeggyűjtője a német származású *Ferrari gróf* pontosan: *Philippe La Renotière de Ferrari grófja*, *Galliera hercege* volt, akiről már egy előző fejezetben említést tettünk. *Ferrari gróf gyűjteménye 200 kötetből állott s benne a világ legtöbb ritkasága, sőt unikumai is feltalálhatók voltak* Ferrari egész életét és hatalmas vagyonának nagy részét a filatéliának szentelte. Kora fiatalságától kezdve emelkedő buzgalommal gyűjtött s foglalta rendszerbe bélyegeit s dacára gyűjteménye óriási tartalmának, *majdnem minden komolyabb darabjáról tudott.*

Igen érdekes, hogy *Ferrari*nak a *gyűjtés — gyűjtési tevékenységének aranykorában — alig került pénzébe.* Hogy ezt megérthessük, tudnunk kell, hogy *Ferrari* egészen fiatal korában ébredt rá arra, amit ma már minden bélyeggyűjtő tud: a mindennapi levélbélyegek eltételére, amelyek vagy semmibe, vagy csak igen kis összegekbe kerülnek. Rengeteg bélyeget tett el *Ferrari* majdnem gyermekkorában s igen hamar — *szinte úttörő módon — kezdette meg a nagy külföldi cserét.* Módszerével sikerült is minden ország bélyegeiből elegendő mennyiséget szerezni. Ezek, a régen eltett és még az *első csere útján beszerzett bélyegei képezték azután világhírű gyűjteményének igazi alapját.* 30—35 esztendő alatt, ezek közül igen sok ritkává vált, sok érdekes felfedezést tettek az illető bélyegek tévedései, hibás nyomásai stb. terén, amelyek *Ferrari* hatalmas anyagában majdnem mind feltalálhatók voltak.

Most, hogy gyűjteménye nemrég árverésre került, szinte *ládaszámra találtak olyan bélyegeket is hagyatékában, amelyek ma már javarészt, mint ritkaságok szerepelnek.*

Világhírű bélyeggyűjtő: *Carl Lindenberg*, aki a régi német bélyegek gyűjtése és kutatása terén olyan szakértelmet szerzett és eredményeket ért el, hogy a filatelisták ma már a világ minden pontján ismerik a nevét. *A német birodalmi postamúzeum bélyeggyűjteménye — amely Ferrari halála óta talán a legteljesebb a világon — Lindenbergnek köszönheti hatalmas fellendülését és igazi jelentőségre jutását.* *Lindenberg* hosszú éveken keresztül volt a kezelője a birodalmi postamúzeum bélyeggyűjteményének

s itt — ahol szinte korlátlan anyagi eszközök állottak rendelkezésére — filatelista működése alatt szerzett gazdag gyűjtői és kutatói tapasztalatát érvényesítette. Hogy milyen eredménnyel, arról a német postamúzeum látogatói legendákat beszélnek.

Lindenberg gyűjtési metódusa: *a tudományos gyűjtés* volt. A gyűjtés nála nem annyira a gyűjtési terület szélesítésére és bővítésére irányult, mint inkább *egy bizonyos gyűjtési terület kimélyítésére*. Ez alatt azt kell érteni, hogy Lindenberg belemerült bizonyos fajta bélyegek tanulmányozásába és gyűjtésébe s azok terén egészen egyéni felfedezéseket tett s egyenesen unikumokat »teremtett« kutatásai és szorgos összehasonlító kísérletei útján. Munkálkodásának elismerésére: *egy azóta híressé vált bélyeggyűjtődját is róla neveztek el*, amelyet a bélyeggyűjtés tudományos fejlesztői s irodalmi munkásságot kifejtői között szoktak kiosztani.

Earl of Crawford, a világhírű londoni *Royal Philatelic Society* elnöke volt s a bélyeggyűjtés útján eljutott a *bélyegirodalom gyűjtéséig*. E téren azután megközelíthetetlenül első lett. *Crawford bélyegirodalmi könyvtára számára Bacon külön katalógust szerkesztett* s éppen ezzel a munkájával Bacon a legelső filatelista írók sorába küzdötte fel magát. Bár Crawford nem szorosan vett bélyeggyűjtő volt, mégis megérdemli, hogy megemlítsük nevét és munkásságát, mert éppen a bélyeggyűjtésből kiindulólag és vele kapcsolatban ért el világhírnevet. *Crawford neve is egy világhírű filatelista jutalomdíj elnevezésének szolgált alapul.*

A fejedelmi bélyeggyűjtők közül — akiknek a sora meglehetősen nagy — V. György király a legkiválóbb, aki szenvedélyét már gyermekkorától űzi. Eleinte általánosan gyűjtött, később azonban specialista lett és ma már csak Angliát és gyarmatait gyűjti. Bélyegeinek javarészét utazásai alkalmával, személyesen vásárolta, cserélte s kapta ajándékba alattvalóitól. Igen híres és kiváló ritkaságai vannak. Így például, majdnem minden filatelista tudja, hogy az ő birtokában is van az 1 és 2 pennis első Mauritiusokból, még pedig a legszebb példányok. Ezenkívül az övé a legtökéletesebb angol hadibélyeggyűjtemény, telve megfizethetetlen ritkaságokkal.

Hosszas kutatások után nemrég állapították meg, hogy II. Miklós cár is bélyeggyűjtő volt s fedezték fel gyűjteményét. Gyűjteménye után ítélve, ma már határozottan meg lehet állapítani, hogy *egyike volt a világ legnagyobb filatelistáinak*. Gyűjteménye 35.000 darab különböző bélyegből állott s benne egy tökéletes

orosz gyűjtemény foglalt helyett, amelyben minden létező orosz bélyeg használatlan állapotban volt meg.

Egész sorát említhetnők még a világhírű külföldi bélyeggyűjtőknek, de hogy könyvünk speciális magyar vonatkozását kidomborítsuk, a hozzánk közelebb álló, néhány kiváló és nagymultú magyar gyűjtő nevét és munkásságát tárjuk az olvasó elé.

A legrégebb magyar bélyeggyűjtő: *Pollatsek* Sándor, aki — egészen kicsiny megszakításokkal — már *57 esztendeje gyűjt bélyeget*. Gyűjteményének legszebb darabjai éppen azok a bélyegek, amelyeket 50—57 esztendővel ezelőtt tett el. Rendkívül rigorozus és még a nagy ritkaságokat is csak akkor helyezi el gyűjteményében, ha azok, a tökéletes bélyegpéldányok minden feltételének megfelelnek.

Rédey Miklós, a magyar bélyegek speciális gyűjtője, a *legtökéletesebb magyar bélyeggyűjtemény tulajdonosa*. Ez a gyűjtemény több olyan magyar bélyeget tartalmaz, amely unikum s egyedül Rédey hihetetlen tudományos gonddal és kutató szerezettel összeállított gyűjteményében található meg.

Ujlaki József dr. neve a nagy gonddal felkutatott, rendkívül szép bélyegpéldányokkal kapcsolatban lett ismeretes. Az első magyar és osztrák bélyegeket gyűjti s minden darabja, a maga nemében: a legtökéletesebb. Ma már valóságos szállóige lett a magyar gyűjtők között, ha nagyon meg akarnak dícsérni egy bélyeget, hogy: *ezt Ujlaki is betenné a gyűjteményébe*.

Doszkár Ferenc gyűjteményében foglal helyet a legtöbb klasszikus magyar bélyeg. A legnagyobb magyar ritkaságokból is sok-sok példány található nála.

Popovics F. Mirkó első, speciális magyar bélyegekből álló gyűjteménye ma már a létesítendő magyar postamúzeum tulajdona. Második gyűjteményét még nagyobb gonddal igyekszik összeállítani, mint az elsőt.

Unterberg Jenő dr. általános gyűjtő, akinek *gyűjteményében több, mint 60.000 bélyeg foglal helyet*. Dacára annak, hogy a világ minden országának bélyegeit gyűjti, majdnem minden államot külön specializál is és a legrészletesebb elmélyedéssel szedi össze postai értékjegyeit.

Marzloff Kamilló dr. a bélyeg előtti idők lepecsételéseit, a mai bélyegek előfutárait, az »ősbélyegeket« gyűjti nagy eredménnyel.

Árvai Arthur általános gyűjteményében főképen igen sok értékes tengerentúli bélyeg található.

Schmidt Józsefnek óriási értékű Levante-gyűjteménye van.

Khayll Elemér általános gyűjtő, akinek angol gyarmati, osztrák és bosnyák gyűjteménye a legszebb jelzőket megérdemli.

Dégen Árpád dr. Európa, *Mauthner Zoltán* magyar, *Gelber József* osztrák, *Turóczi Sándor* volt monarchiabeli gyűjteménye kiváló. *Ágai Vilmos* magyar és osztrák különlegességei rendkívül szépek.

Végül egy magyar származású olasz ember: *Wigder Kornél* gyűjteményét említjük meg, mint amely *kitűnő példája a tökéletes speciális gyűjteménynek*. Wigder csak fiúmei bélyegeket gyűjt s gyűjteményében, az eddigi kutatások által felszínre került összes Fiúme-bélyegek helyet foglalnak, még pedig nem csak azok, amelyeket a katalógusok felvesznek, hanem az összes létező tévnyomatok is. Fiúme postája igen gazdag volt tévnyomatokban, ezek minden létező variációja, kronológikus sorrendben megtalálható a Wigder-féle gyűjteményben.

Világhírű bélyegritkaságok.

A legtöbb bélyeggyűjtő soha az életében még csak nem is látja az igazi ritka bélyegeket. Ennek az oka, természetesen abban keresendő, hogy a legtöbb bélyeggyűjtőnek nem állanak rendelkezésére azok az anyagi eszközök, amelyek az ilyen bélyegek megszerzéséhez szükségesek. Elvértve, itt-ott lát az ember egy-egy gyűjteményben nagy ritkaságokat, de sokat együtt csak igen-igen ritkán.

Egy kis — természetesen vázlatos — képet igyekezünk nyújtani az olvasónak arról, hogy melyek a legnagyobb és a legkeresettebb bélyegritkaságok a világon, egyben megpróbáljuk az alant felsorolandó bélyegek értékelését is, ami természetesen csak hozzávető-

Három ritka bélyeg.

leges lehet, mert *egy és ugyanazon bélyeg értékelésében hihetetlen nagy eltérések fordulhatnak elő*, az illető bélyeg minőségétől függően. Az értékelés alapjául az 1925. esztendei amerikai világhírű *Scott-katalógust* választottuk, mivel a dollárban való értékelést tartjuk a legreálisabbnak. *Az értékelés mindig átlagos — nem különösen szép — hibátlan példányra értendő.*

A legismeretebb bélyeg, egyben a legvágyottabb ritkaság, amelyet az egész világon ismernek: az *1871 szeptember 17-én kiadott Mauritius-szigeti 1 és 2 pennis postai értékjegy. E bélyegeknek forgalmi értéke nincs*, mivel piacra csak évek hosszú sora alatt kerül egy-egy darab belőlük.

Az említett Mauritius 1 pennis bélyeg használatlanul 20.000 dolláros áron van felvéve a Scott-katalógusban. Ez, *mintegy másfélmilliárd magyar koronának felel meg.* Egészen bizonyos azonban, ha, például valaha piacra kerülne a legszebb példány Mauritius 1 pennis, akkor az, az említettnél sokkal magasabb áron kelne el. A 2 pennis amerikai értékelése: *1 milliárd és 200 millió magyar koronának felel meg.*

Igen érdekes az *első Mauritius-bélyegek története* is. Az első ilyen bélyeget 1874-ben találta meg az ottani kormányzó költözködése alkalmával egy, a szigeten lakó angol hölgy. *E bélyegekből később 11 példányt találtak Bordeauxban egy Borchers nevű francia hölgy birtokában.* Madame Borchers, mint borügynök, tartott fenn levélbeli összeköttetést Mauritius-szigetével. *Később összesen 24 példány került felszínre e bélyegekből, amelyek közül — csodálatos módon — 13-nak nyoma veszett, a többi meglévő példány is olyan gyűjtők kezébe került, akik azon sohasem adnak túl.* Így a *Ferrari-gyűjteményben volt egy példány* (a tavalyi párizsi aukción egy amerikai milliárdos vásárolta meg) az *angol királynak, az egyik bécsi Rotschildnak, a szentpétervári Breiufussnak, az amerikai Robertsnek* a gyűjteményében foglal vagy foglalt helyet egy-egy darab belőle, a *British Múzeumban*, a híres *Talping-gyűjteményben pedig két példány található.*

Igen híres és keresett *tengerentúli ritkaságok* még a következők:

Réunion-szigetének 1852-beli 15 és 30 centes bélyegei; ezek ára egyenként mintegy 70—80 millió magyar korona körül áll.

Kanadának 1852-ben kiadott 12 pennis fekete vágott szélű bélyege is igen híres bélyeg. Nagy tengerentúli aukciókon mindig hatalmas harcok dunnak körülötte. *Értéke mintegy: 100 millió korona.*

Újabb szeretik a világ kifejezetten legritkább bélyegének kiáltani: a *British Guayana kárminpiros 1 centes bélyegét*, amelyet mintegy 2 és $\frac{1}{2}$ milliárd magyar korona értékre becsülnék. (A Ferrari-gyűjteményben ebből is volt egy darab.) Erre a bélyegre, — amely tulajdonképen *tévényomat* — a postamester neve kézírással van rávezetve.

Az 1852-ben kiadott *Haway-szigeti 2 centes kék bélyeg* — az ugynevezett: »Kék Haway-t«, amelyről szindarabot is irtak — mintegy 700 millió magyar koronának megfelelő értékre becsülik. J. Crocker san-franciskói gyűjtő gyűjteményében foglal helyet ebből a legszebb példány, amely az általunk jelzett értéknél lényegesen többet ér s belőle mindössze hét darab ismeretes. Ez a haway-i és a vele egy csoportba tartozó haway-i bélyegek, kivitel tekintetében még igen kezdetlegesek s az egy és ugyanazon bélyegek különböző példányai, majdnem, mind kivitelben is különböznek egymástól. Ezeket a bélyegeket a leghíresebb bélyegvizsgálók közül is csak néhányan merik hitelesíteni, mert a sok különbözőség miatt, majdnem minden példányon, évekre menő tanulmányokat kell végezni, hogy valódisága biztosan felismerhető legyen. A legfontosabb ismertetőjel e híres haway-i bélyegeknél: a papírjuk.

Igen érdekes csoportját képezi a bélyegritkaságoknak: a régi, első emissziós páros, tete-béche bélyegek csoportja (egymással szemben álló, összefüggő bélyegek). Ezek közül a leghíresebbek az 1869-ben kibocsátott Egyesült-Államokbeli 15, 24 és 30 centes bélyegek, amelyekért 3000—4000 dollárt is elkérnek Amerikában.

A világ leghíresebb bélyegei kétségkívül a tengerentúli bélyegek között találhatók, ez azonban nem jelenti azt, hogy az európai bélyegek között ne volnának ritkaságok, még pedig: nagy ritkaságok. Az ó-európai bélyegek között egyenesen megfizethetetlen darabok is vannak. Ezek közül is felemlítünk néhányat:

Toscana 1860-ban kiadott sötétsárga 3 lirás bélyege — főképpen levélen — a nagy ritkaságok közé tartozik. Szép darabért a 100 millió magyar koronán felüli összeget is megfizetik.

Az 1858-beli moldvai román bélyegek tulajdonképen kerek kézipecsétek, amelyek egy ökörfejet és egy postakürtöt ábrázolnak. Ezekből a szép, nagyszélű példányok ára igen magas, még pedig azért, mert e pecsétek javarészét annak idején kereken kivágták és csak igen kevés maradt meg nagy széllel, teljes négyszögletes papíron. Van olyan igen szép darab az első moldvák között

amelyért már adtak 250 millió magyar koronának megfelelő összeget is.

Ritkák és a ritkaságuknál is nagyobb mértékben keresettek: a svájci kanton-bélyegek, amelyeket annak idején Zürichben és Baselen adtak ki. Főképpen a galambos rajzú baseli bélyegek igen kedveltek; volt már eset, hogy igen szép példányért az 50 millió korona értéket is megadták.

Az első osztrák Merkur-fejes ujságbélyegek, főképpen: a cinóber- és sárgaszínűek, egyenesen: »primadonnái« az európai ritka bélyegeknek. Megfizethetetlenül drágák és mégis igen keresettek. Legutóbb, 1923-ban adtak el egy bécsi nyilvános árverésen egy cinóberszínű Merkur-bélyeget 65 millió osztrák koronáért.

Hallatlan értékű és rendkívül keresett bélyeg: a 3 pfeninges első szász bélyeg, amely mintegy 30 millió mai magyar koronára értékelhető.

A régi »éves színnyomatú« bélyegek — úgy európaiak, mint tengerentúliak — általában igen keresettek. A zöldszínű 9 krajcáros első badeni bélyeg (violás rózsaszín helyett), hasonlóképpen a tengerentúli bélyegek közül: a háromszögletű Jóreménységjok ké 1 pennis (vörös helyett) és ugyanebből a vörös 4 pennis (kék helyett), valamint, használatlan állapotban az 1849—1858 kiadású 6 krajcáros barna bajor bélyeg, igen ritka.

És így tovább: egész sorát tudnók felhozni a bélyegritkaságoknak, melyek mindegyikéhez bizonyos bélyegtörténelmi érdekesség, gyűjtési kuriózum fűződik. Egyes ritkaságokról igen sok értekezés jelent meg a különböző bélyeglapokban, sőt többről egész könyvet is írtak. A világ legritkább bélyegeiről: az első Mauritiusokról egész könyvtárat írtak össze a bélyegkutatók és híres gyűjtők. Dacára ennek, még most is vannak felderítetlen momentumai e bélyegek kiadásának, forgalomba bocsátásának, gyűjtésének és főképpen: az új példányok keresésének. Még ma is biztosan hiszik, hogy fognak találni e bélyegekből újabb és újabb példányokat sőt, amikor e könyv utolsó simitásait végeztük, érkezett a hire, hogy Durban városában (Délafrikában) újabb példányt fedeztek fel a világritkaságból.

A világhírű bélyegritkaságokat ma már úgy őrzik, mint az igazi kincseket. Hihetetlenül finom, különálló átlátszó borítócocskákba helyezik őket, hallatlan elővigyázatosan vezetik be az albumokba az egyes példányokat, Wertheim-szekrényekben őrzik törékeny papírtestüket és — tűz és betörés, valamint speciális bélyegrongálás ellen — biztosítják azokat a gyűjteményeket, amelyekben ilyen ritka-

ságok helyet foglalnak. Angliában már régebben, egyenesen külön biztosítótársaságok alakultak, amelyek csupán ritka bélyegek biztosításával foglalkoznak.

Kétségtelenül megállapítható, hogy: a legkisebb helyen éppen bélyegekből lehet eltenni és megőrizni a legnagyobb értékeket. Csak el kell képzelni, hogy 100 darab igen ritka bélyeg tárcánk milyen kis rekeszében elférne és mégis milyen hihetetlen, szinte kimondhatatlan nagy értéket képviselne.

A legritkább magyar bélyegek.

A magyar bélyegek speciális gyűjtése terén újabban mind nagyobb és igen öröndetes fellendülés tapasztalható. Eppen ez váltotta ki az érdeklődést az iránt a vita iránt, amely a legritkább magyar bélyegek megállapítása körül folyt és folyik. E vitába nemrég Erdődi dr., kiváló magyar filatelista szólt bele, aki nagy gyakorlata és gyűjtői tapasztalata alapján a következőkben foglalta össze a legritkább magyar bélyegekre vonatkozó megállapításait:

Az 1871-es kiadású könyvomat, világossárga 2 krajcáros használatlan magyar bélyeg, amelyet Erdődi dr. speciális magyar katalógusa 240 aranykoronában értékel, a legritkább magyar bélyeg. Az e sorozatba tartozó többi könyvomat bélyegeink, ritkaság szerint így következnek: 25, 10, 15 és 3 krajcáros használatlanok.

Igen ritka, az 1876-os kiadású levélrajzú, vízjel nélküli 20 krajcáros bélyeg, ritka fogazattal, használatlanul. Ezt 100 aranykoronára értékeli ugyanaz a katalógus. Ugyancsak igen ritka az 1899-es kiadású levélrajzú 24 krajcáros bélyeg hártypapíron.

Egyike a legritkább magyar bélyegeknak az 1913-ban megjelent 20 filléres, állókereszt vízjelű fekete magyar portóbélyeg, mind használva, mind használatlanul. Értéke: 50 aranykorona, de piacra csak igen ritkán kerül.

De ezenkívül is, főképen a különböző fogazat és nyomásdifferenciák tekintetbevételével, újabban sok érdekes magyar ritkaság, sőt unikum alakult, amelyeket azonban csak a speciális magyar bélyegyűjtők értékelnek.

1871-es kiadású, könyvomat 3 krajcáros magyar bélyeg.

S Z A K M U T A T Ó

A bélyeggyűjtőnek ahhoz, hogy bélyeget vásárolhasson, cserélhessen, hazai és külföldi filatelistákhoz, bélyegcégekhez kell fordulnia, ismernie kell tehát azokat a külföldi és magyar bélyegcégeket és bélyegegyesületeket, amelyek a legalkalmasabbak arra, hogy szükségletének fedezésénél rendelkezésére álljanak.

Az alábbiakban útmutatóval igyekszünk szolgálni s mintegy filatelista-Baedekert kívánunk nyújtani, megjegyezvén, hogy lehetőleg azoknak a nagy bélyegcégeknek a nevét említjük fel, amelyek már tanujelét adták megbízhatóságuknak, valamint azoknak a bélyegegyesületeknek a címét akarjuk megismertetni olvasóinkkal, amelyek — legjobb tudásunk szerint — kiválóan és becsülettel szolgálják a filatélia ügyét :

KÜLFÖLDI BÉLYEGCÉGEK.

Európa.

Anglia.

- F. Albino*, London, 22 Ainger Road.
T. C. Appleton, Frizinghall (Bradford) 82 Ramsley Road.
Bowie and Son, Edgware (Middlesex).
Thomas Cliffe, Manchester, 57 Market Street.
E. W. Fletcher, Birmingham, 23 Broad Street.
H. R. Harmer, London, 8 Old Bond Street.
G. Alex Kaleva, London, 6 Great Winchester Street.
J. and J. W. Marshall, Croydon, 29 Lismore Road.
H. R. Oldfield, London, 36–37 Queen Street.
G. Thomas Richards, London, 55 Doughty Street.
Victor Stockton, Westeliff, Shanklin Drive.
H. C. Watkins, Barnet, Maitlands.
T. B. Wrack, Darwen, Whitehall Terrace.

Ausztria.

- Karl Arnold*, Wien, Weinzierlgasse 9.
O. Fischer, Wien, Amerlingstrasse 8.
Rudolf Friedl, Wien, Wollzeile 8.
Heinrich Swoboda, Wien, Ihringgasse 12.

Belgium.

Comptoir Philatélique Bruxellois, Bruxelles, 100, Galerie du Commerce.
René Thiwissen, Liège, 25, Avenue de l'Exposition.

Bulgária.

Ivan Matincheff, Sophia, 6 Preslav.

Csehszlovákia.

Berger und Comp., Troppau, 7 Kudlichgasse.
Karl Friedl und Comp., Troppau I., 14 Republikplatz.
Dr. Weinert Viktor, Pozsony I., Andrassy-ut 13.

Danzig.

Hornung und Comp., 29 Petershagener Promenade.
Bernhard Vogeler, 12 Hochschulweg.

Dánia.

William Aster, Kopenhága, 19 Klosterstraede.
E. Erichsen, Horsens.

Esztország.

Egon Gerretz, Reval.

Finnország.

Jorma Pohjanpalo, Helsingfors, 25 Albertstue.
Rudolf Alanco, Lahti.

Fiúme.

Wigder Kornél, Ujpest, Árpád-ut 37, Magyarország (ezelőtt John Török, Fiume).

Franciaország.

Georges Behr, Paris, 28, Rue Baudin.
Theodore Champion, Paris, 13, Rue Drouot.
Paul Goget, Bordeaux, 31, Rue du Palais Gallien.
Edgard Manuel, Paris, 55, Rue du Maubeuge.
M. Poulot, Paris, 16, Avenue de l'Opéra.
Gustav Schott, Strassburg, 4, Rue Neuve.
Paul Wiotte, Paris, 88, Rue St-Maur.

Görögország.

P. J. Drossos, Athen, 2, Place St.-Denis.

Hollandia.

Aug. van de Velde, Amsterdam, 118 Ruysdalerstr.
A. W. Nietvelt, Amsterdam, 178 Nieuwendijk.

Lóránt: A bélyeg.

*Izland.**Anna Olafs*, Reykjavik.*Jugoszlávia.**A. Szécsi*, Szabadka.*Lettország.**James Lippert*, Libau, 31 Badest.
Ep. Schneider, Riga, 34 Alexanderst.*Lichtenstein.**Walter Feger*, Vaduz.*Luxemburg.**J. P. Wallenborn*.*Malta.**William R. Gatt*, Valletta, 11 Sda S. Ursola.*Memel.**P. Naujuck*, 29 Holzstr.*Monakó.**Mme Y. Gibaud*, Beausoleil, «Villa Granara».*Németország.**Walter Behrens*, Braunschweig.
Alexander Bungez, Tegernsee (Bajorország).
Gustav Freyse, Hannover, 28 Schiffgraben.
Hermann Koch, Hamburg, 13 Brandswiete.
Philipp Kosack und Comp., Berlin, 13 Burgstr.
Schaujuss und Stolpe, Lipcse, 24 Feldstr.*Norvégia.**Olaf Halvorsen*, Krisztíania, 40 Jacob Aallsgade.*Olaszország.**Alberto Bolaffi*, Torino, 31 Via Roma.
R. Mezzadri, Róma, 72 Via Condotti.
Severo Torelli, Róma, 46 Tritone.*Portugália.**M. A. Bento*, Lisszabon, 133 Rua da Madeline.
J. da Costa Pereira, Lisszabon, 3 Rue Ferreira Borges.*Románia.**Victor Goutman*, Braila.

Saarterület.

H. Schmidt, Saarbrücken, 1 Beethovenstr.

Szerbia.

Adolf Ernst, Belgrád, 35 Kralija Milana ul.

Spanyolország.

F. Ruiz Carende, Madrid, 76 Jacometreze.

Miguel Galvez, Madrid, 15/17 Huertas.

Francisco del Tarre, Barcelona, 7 Fontanella.

Svájc.

Max Lauber, Bern, 32 Marktgasse.

Edouard Locher, Zürich, 76, Avenue de la Gare.

Béla Szekula, Lucern.

Eugen Szekula, Lucern, 56 Herrensteinstr.

Svédország.

Ingemar Daring, Göteborg, 3 Prinsgatan.

Costa Sahlín, Stockholm, 53 Skefgraregatan.

Törökország.

Spiro Peristianí, Konstantinápoly, Pera, 21, Rue Sylloge.

J. H. Germakian, Smyrna, 285, Rue Pamallele.

*Ázsia.**Ceylon.*

C. Arunachlam, Colombo, 80 Temle Lane.

R. S. Lingman, Colombo, 53/29 Hill Street.

Hongkong.

W. H. L. Warrenner.

India.

Bhatia and Bros, Gujranwala.

Edward Hay and Comp., Calcutta, 7/1 Mc Leos Street.

Japán.

R. Iwasaki, Yokohama, Choja Machi.

Nakano and Comp., Osaka, Umedacho, Kitaku.

Kína.

Theodore Siddall, Shanghai.

Filippini szigetek.

Dr. H. C. Strong, Manila.

Afrika.*Algír.*

G. Mazières, Alger, 24, Rue Michelet.

Egyiptom.

A. N. Khuory, Alexandria, Banque Impérial Ottomane.

Délafrika.

W. J. Campbell, Port Elizabeth.
Germiston Stamp Agency, Transvaal.

Zanzibar.

Mohammedali Jeraj Manak, Malindi Street.

Amerika.*Argentina.*

F. Estevez, Buenos Aires, 411 Corrientes.
E. Van der Wee, Buenos Aires, 149 Peru.

Brazília.

Jose Adolfo Cracco, Porto Alegre, 226 Rua da Azenha.

Britt-Guyana.

British Guiana Philatelic Society, Georgetown.

Kanada.

H. A. Cole, Guelph, 355 Woolwich Street.
Midland Stamp Company, Toronto, Bloor and Lippincott Street.

Chile.

Willy Scott, Valparaiso, 458 Casilla.

Kuba.

Carlos Gonsalves, Santiago.

Jamaika.

H. Cooke, Kingston.

Egyesült Államok.

W. C. Ahlmann, Norfolk.
R. P. Brook, Brooklyn, 4013, % Ave.
Economist Stamp Company, New-York, 87 Nassau Street.
Scott Stamp and Coin Comp., New-York, 33 W. 44. Street.
Wickwel Stamp Comp., Springfield.

Ausztrália.

J. S. McNeill, Melbourne, 540 Bourke Street.

New-Zeeland.

M. J. Spierling, Wellington, Constable Street.

Tasmania.

P. Malone, Hobart, 8 Star Street.

Magyarországi bélyegcégek.**Budapest.**

Abonyi Jenő, Váci ucca 45.
Budapesti Bélyegtőzsde, Váci ucca 1—3.
Bálint László, Kígyó ucca 4.
Bátori Artur, Városház ucca 12.
Bródi és Biró, Vörösmarthy tér 6.
Hauser Károly, Erzsébet körút 54.
Katona József, Károly körút 10.
Jászai Boriska, Kossuth Lajos ucca 6.
Kemény Jenő, Veres Pálné ucca 5.
Magyar Bélyegotthon, József körút 9.
Markstein és Gábor, Gerlóczy ucca 11.
Neuberger Simon, Károly körút 6.
Pfeiffer Ignác, Múzeum körút 39.
»Philatelia», Gróf Károlyi ucca 26.
»Globus», Ráday ucca 4.
Szöke Janka, Vilmos császár út.
Vincze Imre, Tisza Kálmán tér 17.

Vidék.

Miertl Gyula, Pécs.

Bélyegcsere-egyesületek.**Külföld.**

La Libre Echange, Lierneux, Belgium.
Echange Amical Universel, Anvers, 77, Avenue d'Amérique.
International Correspondence and Exchange Club The Mikado,
Kinsen Colla, P. O. Box 9, Japan.
Union Club Vallisoletana, Vallavid, 4 Duque Victoria, Spanyolország.
Globus, International Korrespondenz und Tausch-Vereinigung,
 Dortmund, Hollandia.
International Alliance Club, Saint-Etienne, 20, Rue Saint-Jean, Franciaország.
»Suomi» International Exchange Club, Lappeenranta, Finnország.

New World Exchange, Los Angeles, Calif, Egyesült-Államok.
Samurai Exchange, Osaka, Japán.
The Argentine Echange, Buenos Aires, 570 Casilla Correo,
 Argentina.
International Card and Stamp Collectors Club, Pretoria, Transzvál.
Turquie Echange, Samsoun, Boîte postale 26, Turquie d'Asie.

Magyarországi bélyegegyesületek.

Budapest.

Levélbélyeggyűjtők Első Hazai Egyesülete, Andrássy út, Drexler palota.

Hungária Magyar Bélyeggyűjtők Köre, Edison kávéház, Teréz körút.

Pannonia Bélyegegyesület, Edison kávéház, Teréz körút.

Magyar Bélyeggyűjtők Országos Egyesülete, Centrál kávéház, Egyetem ucca 1.

Magyar Amatőrök Országos Egyesülete, Edison kávéház, Teréz körút.

Első Magyar Alkalmi Bélyeggyűjtők Egyesülete »Elma«, Pilvax kávéház, Pilvax köz.

Vidék.

Szegedi Bélyeggyűjtők Egyesülete, Szeged, Deák Ferenc ucca 2.

Aradi Levélbélyeggyűjtők Egyesülete, Arad.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó	3
Bélyeggyűjtés	5
A bélyeggyűjtés helye a többi gyűjtési ágak között	5
A bélyeggyűjtés, a legnemzetközibb gyűjtési ág	6
Miért népszerű a bélyeggyűjtés	9
A bélyeggyűjtemény: takarékkönyv.....	12
A bélyeg rövid története.....	13
A bélyeggyűjtés rövid története.....	14
Jegyzetek a magyar bélyeggyűjtés történetéhez	15
Milyen fajta bélyegeket gyűjtenek a legszívesebben.....	17
Mely államok bélyegeit gyűjtik a legszívesebben.....	19
Bélyeggyűjtési csodabogarak	21
A bélyegek hibái	27
Használt vagy használatlan	29
Ideiglenes és rendellenes bélyegek gyűjtése.....	30
Bélyegspekuláció.....	32
Az album problémája	34
Az ideális gyűjtő	37
Bélyegkereskedelem	40
A bélyegkereskedelem a legnemzetközibb kereskedelmi ág	40
Mely országokban legfejlettebb a bélyegkereskedelem	42
Hivatalos bélyegtőzsdék, világhírű bélyegaukciók, bélyeg- kiállítások, bélyegnapok	46
Kereskedelem a mindennapi levélbélyegekkel. Bélyegcsere- kereskedelem	49
Kereskedelem javított bélyegekkel.....	51
A nemzetközi bélyegkereskedelem rövid története.....	54
A magyar bélyegkereskedelem rövid története	56
Bélyegcsere	60
Mi a bélyegcsere? Csere gyűjtők és csere kereskedők között	60
Bélyegkiadás	62
Milyen megfontolások vezetnek az államokat bélyegek kiadásánál	62
A bélyeg a legfontosabb propagandaeszköz minden állam számára	64
A bélyeg mint az államok kultúrájának fokmérője	66
Államok, melyek a bélyegkiadásból éltek és élnek. A Seebeck- bélyegek története	68
Az államok bélyeg-maradékkészleteinek értékesítése	70
Egy bélyeg karrierje.....	72

	Oldal
Különfélék	76
Világpostaegyesület	76
Bélyeghamisítás	77
A filatélia mint a szépirodalom, festészet, szobrászat tárgya	81
A bélyeg, mint aprópénz.....	82
Magánpostabélyegek	83
Újnyomatok és ritka bélyegekről készített másolatok	85
A bélyegyűjtés irodalma.....	85
Híres filatelisták.....	87
Világhírű bélyegritkaságok	91
A legritkább magyar bélyegek	95
Szakmutató	96

Lóránt Mihály a 20. század első felének kiváló magyar filatelistája és filatéliai szakírója volt, akinek a neve ugyanakkor mára kissé feledésbe merült. Összefoglaló filatéliai szakkönyve, *A bélyeg* az 1925-ben jelent meg. E kis filatéliai szakmunka a bélyeggyűjtés hőskorában a magyar bélyeggyűjtők közkedvelt olvasmánya volt, és sokat segített eligazodni a filatélia hihetetlenül gazdag világában mind a kezdő gyűjtőknek, mind pedig a gyakorlott filatelistáknak, és alapvető összefoglaló ismereteket közölt a bélyegekről mind a magyar, mind pedig a nemzetközi filatélia kontextusában. A könyv ráadásul tudományos mélysége, alaposága ellenére olvasmányos, közérthető, az érdeklődést felkeltő és fenntartó stílusban íródott, ezért nem csupán szakmunka, de kifejezetten szórakoztató olvasmány. Természetesen a benne foglalt információ mára az újabb filatéliai szakirodalom és a bélyeggyűjtés fejlődése, új irányai fényében részben meghaladott, azonban a könyv a mai napig érdekes és értékes, érdeklődésre számot tartó filatéliatörténeti forrás. Ebből kifolyólag a művet egy általános filatéliai bevezetővel ellátva, elektronikus forráskiadvány formájában adjuk közre, hogy a művet bárki, aki érdeklődik a bélyeggyűjtés története iránt, szabadon elolvashassa...